

Agrár- és Környezetjog

Journal of Agricultural and Environmental Law

A CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület tudományos közleményei
CEDR Hungarian Association of Agricultural Law

2012 No. 13

A tartalomról - Contents

Dr. CSÁK Csilla

A füstpatron eset

The smoke cartridge case

- 3 -

CZÉKMANN Zsolt

Az információs társadalom kihívásai: elektronikus hulladékgazdálkodás

The challenges of the Information Society: electronic waste management

- 21 -

Dr. ERDŐS Éva

Az adóversenyről – előnyei és hátrányai, a mellette és ellene szóló érvek

About tax competition – its advantages and disadvantages, arguments in favour of it and against it

- 29 -

KÁRPÁTI Orsolya

A víz, mint természeti erőforrás nyilvántartása Magyarországon

The registration of water, as natural resource in Hungary

- 44 -

MÉLYPATAKI Gábor

A hulladék, mint tulajdon, az új hulladéktörvényben

Der Abfall als Eigentum in dem neuen Abfallgesetz

- 51 -

Dr. NAGY Zoltán

Önszabályozás, mint a környezetpolitikai eszközkészlet részé

Self-regulation, as a part of the environmental policy's instruments

- 59 -

Dr. OLAJOS István

A biomassza hasznosításának támogatása a mezőgazdaságban

Supporting the use of biomass in agriculture

- 69 -

Dr. RAISZ Anikó

Ideiglenes intézkedések nemzetközi környezetvédelmi ügyekben

Provisional measures in international environmental cases

- 78 -

Dr. SZILÁGYI János Ede

A víziközmű-szolgáltatások és a víz árának szabályai

Water public utilities and the legal provisions on price of water

- 92 -

Dr. TURKOVICS István

A jogalkalmazás nehézségei az energiatörvény területén

The difficulties of the application of energy law

- 105 -

Impresszum/ Disclaimer

Kiadja/published by: CEDR Magyar Agrárjogi Egyesület

H-3515 Miskolc-Egyetemváros, A/6. 102., tel: +36 46 565 105

Felelős kiadó/publisher: *Dr. Csáke Csilla*: jogkincs@uni-miskolc.hu

Felelős szerkesztő/responsible editor: *Dr. Szilágyi János Ede*: civdrede@uni-miskolc.hu

Technikai szerkesztő/technical editor: *Dr. Szilágyi János Ede*

Szerkesztők/editors: *Dr. Bobvos Pál, Dr. Csáke Csilla, Dr. Fodor László, Dr. Horváth Gergely, Dr. Horváth Szilvia, Dr. Kurucz Mihály, Dr. Olajos István, Dr. Prugberger Tamás, Dr. Vass János*

Német & angol idegen nyelvi lektor/linguistic proofreader (English & German): *Dr. Raisz Anikó*

All rights reserved. No part of this journal may be reproduced in any form or by any means without the prior written permission of the publisher.

HU ISSN 1788-6171

A folyóirat letölthető/The Journal may be downloaded from:

<http://www.uni-miskolc.hu/~agrarjog/ujzag/agriarchive.htm>

vagy/or

<http://epa.oszk.hu/html/vgi/kardexlap.phtml?id=1040>

Dr. CSÁK Csilla, PhD
egyetemi docens
Miskolci Egyetem

Dr. Csilla CSÁK
associate professor
University of Miskolc

translator: Patrik KISS

A füstpatron eset

The smoke cartridge case

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Egy jogeset bemutatásán keresztül célszerű a veszélyes üzemi felelősség néhány elemét áttekinteni. A fokozott veszéllyel járó tevékenységektől fennálló polgári jogi felelősség felidézése alkalmas a környezeti kárfelelősség aspektusainak kidomborítására. A környezet-veszélyeztető tevékenységekből eredő károk megtérítésére a Polgári Törvénykönyv fokozott veszéllyel járó tevékenységektől fennálló felelősség szabályait kell alkalmazni. A jogeset alapvetően a veszélyes üzemi felelősség alapján levonható néhány érdemi konklúziókra koncentrálni.

It is useful to review some elements of the liability for hazardous operations by showing a case. The evocation of civil liability for damages originating from hazardous operations is appropriate to emphasize the aspects of environmental liability. For the compensation of damages from environment endangering activities the provisions of the liability for hazardous operations of the Civil Code should be used. This case focuses essentially on some conclusions deducted from the liability for hazardous operations.

1. Történeti tényállás

1. The facts of the case

Az ún. füstpatron eset történeti tényállása¹ alapján III. r. alperes, mint megrendelő a II. r. alperessel, mint vállalkozóval 2006. május 1-jén keretszerződést kötött a C. üreglakók elleni füstpatron gyártására, a szerződéshez mellékelt műveleti utasításban foglaltak alapján. A keretszerződés 1.) pontja rögzíti, hogy III. r. alperes eseti megrendelése alapján a termék elkészítését, kiszerezését és csomagolását vállalja a megrendelő által meghatározott kiszerezésben a II. r. alperes. A gyártáshoz szükséges alapanyagot III. r. alperes, a szakképzett munkaerőt II. r. alperes biztosítja, míg a gyártáshoz szükséges eszközöket a szerződés 2. sz. mellékletében felsoroltak alapján ugyancsak a megrendelő III. r. alperes biztosítja.

According to the historical facts of the smoke cartridge case¹ third defendant as customer and second defendant as contractor concluded a framework contract on May 1, 2006 to produce smoke cartridges against C. burrow inhabitants, according to the operational orders enclosed in the contract. The first section of the framework contract states that according to third defendant's ad hoc orders second defendant shall undertake making and wrapping the product the way third defendant determines. The raw material necessary to the producing smoke cartridges is provided by the third defendant, the well-trained labour force is provided by the second defendant and the tools that are needed for the manufacturing are also provided by the third defendant.

II. r. alperes, mint vállalkozó vállalta, hogy teljes kártérítési felelősséggel biztosítja a gyártáshoz

Second defendant as contractor undertakes to provide suitable plant and mill, site and suitable

szükséges üzemet, telephelyet, a gyártáshoz szükséges megfelelő körülményeket, feltételeket. Kártérítési felelősséggel kijelentette, hogy ezek biztosítását vállalja, és a tevékenység végzéséhez szükséges valamennyi engedéllyel rendelkezik. Vállalta, hogy a tevékenység elvégzéséhez bármilyen jogviszonyban foglalkoztatott személyeket a munkavédelemmel kapcsolatos szabályokról kioktatja, a munkavédelmi utasításokat betartja és betartatja.

A keretszerződésben III. r. alperes, mint megrendelő vállalta, hogy a specifikált alapanyagokat, csomagolóanyagokat a II. r. alperes telephelyén rendelkezésre bocsátja, és rögzített ütemezés szerint szállítja le II. r. alperes, mint vállalkozó részére. A szerződésben II. r. alperes, mint vállalkozó vállalta, hogy a III. r. alperes, mint megrendelő által rendelkezésre bocsátott és az általa szállított termékek felhasználásával, annak hiánytalan beérkezését követő 8 napon belül a megrendelt mennyiségű terméket kissereli és csomagolja. A II. r. alperesnek, mint vállalkozónak a feladata a termék gyártása saját felügyelete és szakmai irányítása alatt, ő felelős azért, hogy megfelelően irányítsa a gyártást, különös tekintettel annak technológiájára. A biztonságtechnikai előírások betartása, annak ellenőrzése II. r. alperes feladata és felelőssége.

Alperesek nem vitatták, hogy a keretszerződés aláírásakor, a szerződés hatálybalépésekor a telephely vonatkozásában a C. üreglakók elleni füstpatron gyártására vonatkozóan telephely engedéllyel nem rendelkezett, erre vonatkozóan a hatóságoknál kérelmet még nem terjesztettek elő, a termék gyártásához szükséges megfelelő körülményeket, feltételeket nem biztosítottak. Ezekről a későbbiek során sem gondoskodtak. II. rendű alperes a füstpatron gyártásához, csomagolásához embereket keresett. 2006. május 18-án délután Komáromban álláskeresési célzattal felperes élettársa és gyermeke felkereste az I. r. alperest annak telephelyén, aki a garázsból kialakított műhelyben vakondriasztó szer gyártásával, csomagolásával foglalkozott. Az I. r. alperesi tevékenység (bekeverés) során egyetlen perc alatt robbanás történt, a vakondriasztó szer, melyet összekevert, belobbant, tűz borított el mindent,

conditions that are necessary to the producing with full liability for damages. He declares that he possesses the necessary licences to pursue the activity. He takes on to teach all the workers about labour safety and adhere to all the labour safety rules.

In the framework contract third defendant as customer undertakes to deliver the specific raw and wrapping materials to second defendant's place of business, and carry out deliveries for second defendant as contractor in a determined scheme. In the contract second defendant as contractor accepted that in using the products provided and delivered by third defendant as customer, he would pack and wrap the ordered quantity of products in eight days after the complete arrival of the material. It is second defendant's duty to produce the product under his own supervision and vocational control and to be in charge of manufacturing control, especially the technology. The observance and control of the safety technologic regulations is the second defendant's task and liability.

The defendants did not debate at the time of the signing of the contract and at the entry into force of the contract that he did not possess the needed licences for the place of business and did not propose any applications to the appropriate local authorities and that he did not provide the suitable conditions that are necessary to manufacturing the product. They did not take care about these facts later either. Second defendant searched people to produce and wrap the cartridges. On May 18, 2006 the plaintiff's life partner and child were in Komárom to find a job and visited first defendant at his place of business who dealt with manufacturing and wrapping mole alarming chemical in a workhouse. During the first defendant's activity an explosion happened, a huge fire occurred and everybody tried to escape but his son wasn't able to get out and he lost his life.

mindenki menekült, de kislány nem tudott elmenekülni, életét vesztette.

2. Törvényi tényállások meghatározása

Az első fokon eljáró megyei bíróság megállapította, hogy kártérítési igényének jogalapja vonatkozásában a Ptk. 345. § (1) bekezdésében és a 346. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel I. r. alperest, mint a II. r. alperesi Bt. beltárgyát, a II. r. és III. r. alpereseket pedig a keretszerződésben foglaltakra figyelemmel a C. üreglakók elleni füstpatron, valamint a termék gyártóját egyetemleges felelősség terheli a termék gyártásával okozati összefüggésben felmerült károkért. A tragédia bekövetkeztéért az I. r. alperest, mint a II. r. alperesi gyártó beltárgyát és II. r. alperest, mint a tevékenység végzőjét, illetve a III. r. alperest, mint a veszélyes üzemi tevékenység kizárólagos jogosultját, megrendelőt a felelősség egyetemlegesen terheli.

Az alperesek nem tudták az eljárás során bizonyítani, hogy a fenti felelősségük alól mentesülhetnének akár a Ptk. 346. § (2) bekezdésében, akár a 345. § (1) bekezdésében írt kimentési lehetőség bármelyikére figyelemmel.

Az ítélet ezen része nem helytálló jogi következtetéseket tartalmaz, amelyre az ítéletábrá² is rámutatott. Mint másodfokon eljáró bíróság a fellebbezésre tekintettel hozott jogerős ítéletet az ügyben és a megyei bíróság ítéletét helybenhagyva, a fellebbezés keretei között indoklásában ezen részében módosította az alábbiak szerint.

A szakvélemények alapján egyértelműen megállapítható, hogy a termék pirotechnikai termék, és mint ilyen az ehhez kapcsolódó tevékenység (gyártás, kivétel, behozatal, tárolás, forgalmazás, felhasználás, kiállítás, megsemmisítés, stb.) szigorú hatósági engedélyekhez kötött veszélyes üzemi tevékenység. A gyártás során olyan vegyi folyamatok indultak be, amelyek következménye végső soron tragédia volt. Ebből következően a pirotechnikai besorolástól függetlenül, bármely minősítés mellett a tevékenység a józan ész alapján is veszélyes üzemi tevékenységnek minősül.

2. Determining the relevant statutory facts

The county court as court of first instance established that in the aspects of the legal cause of damages claim, according to § 345 (1) of the Civil Code and § 346 (1) of the Civil Code, first defendant as the general partner of the second defendant's limited partnership, and second and third defendants according to the framework contract, are subjected to joint and several liability for damages related to the manufacturing of the cartridge for C burrow inhabitant. First defendant as second producer defendant's general partner, second defendant as activity operator and third defendant as the only authorised of the hazardous operations are all subjected to joint and several liability.

The defendants were unable to prove during the procedure that they could be exempt from liability according to § 346 (2) of the Civil Code and § 345 (1) of the Civil Code.

This part of the sentence contains some incorrect legal conclusions, which were shown by the high court of appeal.² The court as court of second instance in regard to the appeal made a final judgement in the case and confirmed the sentence of the county court however in the detailed argument the court made some amendments to the appeal.

According to the expert's opinion, it can be clearly established that the product is a pyrotechnical product and all the related activities (manufacturing, export, importation, storage, utilization, distribution, liquidation) shall be officially licensed as hazardous operations. During the manufacturing a chemical incident happened that had tragic consequences, thus the activity is reasonably regarded as a hazardous operation regardless of the pyrotechnical rating.

A III.r. alperesnek ugyanakkor a tevékenysége önmagában nem minősült veszélyes üzemi tevékenységnek, hiszen az üzem 'veszélyessége' az I-II.r. alperesi tevékenységhez, a gyártáshoz kapcsolódik, a kár nem azzal 'okozódott' hogy a III.r. alperes a pirotechnikai termék gyártásához szükséges anyagokat a II.r. alperesi telephelyre szállította. A III.r. alperes nem minősül üzembentartónak, mint ahogy azt tévesen a megyei bíróság megállapította. Felelőssége tehát a Ptk. 345. §-án nem alapulhat.³

Ugyanakkor a III.r. alperes felelőssége az általános kártérítési felelősségi alakzat (Ptk. 339. § (1) bekezdés) alapján megállapítható. A magatartása felróhatósága abban fogható meg, hogy ismerte – vagy ismernie kellett volna – a termék jellemzőit, a gyártáshoz megkívánt hatósági engedélyek szükségességét, a gyártás technológia szigorú voltát, a gyártás 'veszélyességét' – és bár az ezekre vonatkozó kötelezettségeket, valamint a munkavédelmi szabályok be nem tartásából eredő következményeket a II.r. alperessel kötött szerződésben a II.r. alperesre ruházta át, nem győződött meg arról, hogy a gyártásra szerződő rendelkezik-e azokkal a feltételekkel, szakhatóságok (tűzoltóság, ÁNTSZ, stb.) által adott szakhatósági állásfoglalásokban előírt követelmények meglétével, telepengedélyével, ami a gyártás megkezdéséhez feltételekként abban szerepeltek. A 155/2003. (X.1.) Korm. rendelet 4. § (3) bekezdése szerint a pirotechnikai termék birtokosa a pirotechnikai terméket csak engedéllyel rendelkező, illetve külön jogszabályban meghatározott pirotechnikai szak-képesítéssel rendelkező megbízottjának adhatja át. A III.r. alperestől elvárható lett volna ezen feltételek meglétének ellenőrzése. A harmadik személyekkel szemben fennálló felelősségét tehát nem érinti az, hogy ezen kötelezettségek betartásából eredő felelősséget a szerződésben a II.r. alperesre ruházta. 1993. évi XCIII. törvény előírásait figyelembe véve a keretszerződésében a felelősséget nem is ruházhatta át a II. r. alperesre.

Ugyanakkor az üzembentartó kártérítési felelőssége mellett a nem üzembentartónak a Ptk. 339. §-án alapuló kártérítési felelőssége egyetemlegesen az I. és II.r. alperes a Ptk.345. §-án alapuló felelőssége – mint közös károkozók – a Ptk. 344. §-a alapján

At the same time, third defendant's activity in itself cannot be regarded as a hazardous operation because the danger is related to first and second defendant's activity, i.e. manufacturing, and the damage had not been generated from delivering the materials needed for the pyrotechnical product. Third defendant cannot be regarded as an operator, which was wrongly established by the county court. His liability cannot be based on § 345 of the Civil Code.³

Nevertheless, third defendant's liability can be based on the general damages liability (§ 339 (1) of the Civil Code). His activity constitutes actionable conduct because he knew or he should have known the parameters of the product, the required licences and authorizations necessary for the activity, the strict technology of manufacturing and the danger of the manufacturing. Although the consequences of all the obligations and the labour safety provisions were transferred to the second defendant in a contract, the third defendant did not ensure that the manufacturer possesses all the conditions and the requirements detailed in the opinion of the competent authority, and the licences for the place of business, which are necessary to start manufacturing. According to § 4 (3) of governmental decree No. 155/2003 (X.1.), the holder of the pyrotechnical product can hand over the product to only those having the necessary licences or the appropriate pyrotechnical skills as determined in a separate statutory instrument. It was third defendant's duty to check these conditions. His liability as to third parties is not affected by the contract, which transfers the liability for these obligations to second defendant. According to the provisions of Act 1993: XCIII, he was not even able to transfer the liability to second defendant in the framework contract.

At the same time, besides the operator's liability for the damage claims, the non-operator's liability for damage claims based on § 339 of the Civil Code and first and second defendants' liability based on § 345 of the Civil Code – as joint

megállapítható. Károsulti közrehatás nem állapítható meg.

Az egyetemleges károkozó a károkozás következményeinek anyagi terheit egymás közti jogviszonyukban felróhatóságuk arányában viselik, azonban ez a károsult felé fennálló egyetemleges helytállási kötelezettségüket nem érinti.

A rendelkezésre álló bizonyítékok figyelembevételével határozta meg a megyei bíróság a felperest megillető kártérítés mértékét. A megyei bíróság a perben igazságügyi orvosszakértői vélemény szerzett be, melynek figyelembevételével állapította meg, hogy felperesnél a perbeli tragédiában kislánya elvesztése miatt elhúzódó lefolyású, torzult gyászreakció alakult ki. Kezdetben intenzív pszichés tünetek jellemezték, jelenleg lehangoltság, szorongás, önvádolás, bűntudat jellemző. Felperes fia elvesztésével kapcsolatos érzelmei elnyomására törekszik, hétköznapi sztereotípiákba menekül. Felperes gyászreakciója, depresszív zavara fia elvesztésével közvetlen okozati összefüggésbe hozható. Felperesnél a gyászreakcióval való okozati összefüggésben pszichiátriai szempontból depresszív zavar alakult ki, hosszú távon pszichiátriai kezelés várható, jelenleg, a vizsgálat idején 26-35%-os mértékben állapítható meg emiatt a felperesi munkaképesség-csökkenés. Felperesnél a korábbi tünetek keresőképtelenséget okoztak. Felperes életvitele a tragikus baleset következtében romlott, életvitele, a személyes kapcsolatai károsodtak, önérvényesítése gátolt, súlyos szorongásokkal, bűntudattal, önvádlással, örömtelenségekkel küzd.

A megyei bíróság a Ptk. 355. §-ában írtak szem előtt tartásával felperest ért nem vagyoni hátrányok kompenzálására a kereseti kérelemben megjelölt 5.000.000,- Ft-os összegű kártérítést arányban állónak találta, és ennek megfizetésére kötelezte alpereseket egyetemlegesen. Ezen túlmenően a bíróság temetési költséget, keresetvesztiséget, a megsemmisült értékeket (ruha, telefon, okmányok stb.) vette figyelembe, valamint kártérítési járadékot⁴ állapított meg a rendszeres orvosi kezelések és gyógyszer használata miatt.

negligence – based on § 344 of the Civil Code can be established as joint and several liability. Injured party's interaction cannot be established.

The joint and several tortfeasors bear the financial burden of the consequences of the tort between each other's legal relationship in proportion to culpability, which doesn't affect the joint and several liability to the injured party.

The county court determined the extent of compensation based on the available evidences. It obtained the forensic expert's opinion, which was considered and the court established that in the controversial tragedy the plaintiff suffers from long and deformed reaction of mourning. In the beginning, intensive psyche symptoms marked him. Currently we can describe him as depressed, anxious, self-accusatory and having a feeling of guilt. The plaintiff tries to suppress his feelings about the loss of his son and escapes into daily stereotype. The plaintiff's reaction of mourning and his depression are in relation of cause and effect with his son's death. The plaintiff's depression troubles are in relation of cause and effect with the reaction of mourning, and in the long run psychiatric treatment is expected, currently, at the time of the examination, 26-35 % reduction of work ability as been declared. These symptoms caused the plaintiff's disability. The plaintiff's life style deteriorated due to the tragic accident, his personal relationship was damaged and his self-vindication is blocked. He suffers from severe anxiety, has a feeling of guilt, is self-accusatory and unhappy.

The county court, according to § 355 of the Civil Code, found the 5.000.000 HUF compensation for immaterial damage well – proportioned, and the court ordered the defendants to pay jointly and several for damages. Beyond that the county court took into consideration the funeral costs, loss of income and the destroyed personal items (clothes, telephone, ID etc) and awarded annuity as indemnification⁴ because of the regular medical treatment and medication.

3. Néhány konklúzió

A kár fogalmi elmeinek értelmezése és kezelése a Kvtv. 103. §-ának a Ptk. 345. §-ára visszautaló szabálya alapján a Ptk. kárelemek alkalmazásának legitimitását is megerősíti. Ezt a környezeti magánjogi kárnak tekinthetjük, amely a személyiségi és tulajdoni (birtokvédelmi) kérdéseket érintő magánjogi alapon közelíthető meg. Egyrészt olyan környezetet és természetet érintő károk tartoznak ebbe a körbe, amelyek valamely személy jogait érinti (magántulajdon pl.), másrészt olyan magánjogi sérelmek, melyek veszélyeztetik a környezet vagy természet valamely elemét. A környezeti magánjogi kár eredetét tekintve lehet fizikai, pszichikai, biológiai, kémiai okokra visszavezethető.

A deliktuális felelősség az előreláthatóság kritériumának alapján áll.⁵ A kár az esetek többségében a károkozó magatartással egyidejűleg keletkezik, a környezetvédelem területén ez nem mindig áll fenn. Gondoljunk például a tiszai ciánszennyezésre vagy általában olyan üzemi létesítményekre, amelyek hosszú éveken keresztül dolgoznak veszélyes alapanyagokkal, amelyek bekerülnek a felszín alatti vizekbe, talajba. A bizonyítási eljárás sok esetben nagyon bonyolult összetett és szerteágazó folyamat, amelyet hosszas, sok esetben költséges eljárás lefolytatását igényli a magánjogi perekben is.

*Eörsi*⁶ szerint a polgári jogi felelősség alapja minden károkozás tekintetében a felróhatóság. Minden esetben felróható kötelezettségszegésről van, amely lehet különleges helyzetben, különleges védekezés kifejtésének a követelménye a veszély elhárításának igénylése.

A felróhatóságot tehát különböző nézőpontból kell értelmeznünk egyes felelősségi paraméterek tekintetében. A Ptk. 339. § – felelősség általános érvényű szabálya alapján – a felróhatóság az adott helyzetben általában elvárható magatartás tanúsítását követeli meg.⁷ A Ptk. 345. § – a fokozott veszéllyel járó tevékenység objektívált felelősség – esetén az érdekkörön kívül eső elháríthatatlan külső

3. Some conclusions

The interpretation and handling of the conceptual elements of damage according to the referring rules of § 103 of Kvtv and § 345 of the Civil Code creates the legitimacy of the application of the conceptual elements of damage of the Civil Code. We can regard it as environmental private law damage, which can be approached on a private law basis with regard to concerning personal and proprietary rights. First of all, damages concerning the environment and nature belong to this list, which affect someone's rights (for example private property), secondly private law harms, which endanger an element of the environment or nature. From the aspect of origin, the environmental private law damage can originate in physical, psychological, biological, chemical factors.

Criminal liability is based on the criterion of predictability.⁵ While in the majority of the cases the damage arises simultaneously with the tortious conduct, in the area of environmental protection it does not necessarily happen at the same time. Let us think of the cyanide pollution of Tisza, for example or in general plants and operations that work with hazardous raw materials for years, which get into the ground water. In many cases, the evidentiary procedure is very complex and complicated, diversified process, which demands a long and costly process in the civil action too.

According to *Eörsi*,⁶ the basis of civil law liability in all cases of tort is the chargeability. We can talk about chargeable breach of duty in all cases, which can be the requirement of special expression of special defence in a special situation, and requirement to avert danger.

Chargeability must be interpreted from various aspects with regard to some liability parameters. According to the general liability rule – § 339 of the Civil Code –, chargeability requires the attestation of a behaviour that can be generally expected.⁷ In the case of § 345 of the Civil Code – the objective liability for higher level of hazardous operations – it is the unavoidable exterior reason

ok teremti meg a felelősségi vélelem megdöntését, azaz az okozati összefüggés léte a jogellenes magatartás és a kár között megteremti a felelősség alapját. A felróhatóság ebben az esetben arra vezethető vissza, hogy a károkozó a fokozott veszély körében, a kár elhárítása érdekében nem fejtette ki az elháríthatatlanságig terjedő fokozott körültekintést, magatartást, intézkedést, ezzel a magatartásával ugyanis elhárítható lett volna a kár.

A kártérítési felelősség alapja a veszélyes üzemi tevékenység kapcsán a különleges védekezés elmulasztása, amely az üzemben tartó kötelezettsége. Kár bekövetkezésekor pedig a károkozónak nem elegendő azt bizonyítania, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, hanem csak egyféleképpen mentesülhet: ha bizonyítani tudja, hogy a kár a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívüli külső és elháríthatatlan ok miatt következett be. E kardinális különbségek ellenére ma már meghaladott az a nézet, mely mereven szembeállítja a vétkességi és a tárgyi felelősséget, hiszen felróhatóságot alapo-
meg a különös védekezés elmulasztása. Természetesen az objektív felelősség érvényesü-
lésekor is fenn kell állniuk a vétkességi alakzatnál megkövetelt feltételeknek: a jogellenes magatar-
tásnak, a kárnak, az ezek közti okozati összefüggésnek és a 'felróhatóságnak', ami –
ahogyan előbb tisztázásra került – ebben az esetben a különleges védekezés elmulasztásában áll.⁸

A felróhatóság problematikája a büntető jogi tényállások fennállása esetén megoldottnak tűnik és a polgári jogi igény érvényesítésének lehetőségét vetíti előre. Közigazgatási jogellenesség esetén azonban már nem ilyen egyszerű a kérdés megítélése. A kártérítési felelősség sokkal szélesebb, mint a büntető jogi és közigazgatási jogi felelősség határvonala, illetőleg a határvonalak nem feltétlenül esnek egybe. Nem szükséges ahhoz büntetőjogi feltételeesség, illetőleg a közigazgatási jogsértés, hogy a felelősség megállapítható legyen (határérték alatti kibocsátás, engedélyezett tevékenység). A környezetvédelmi esetekben a károkozó kötelezetteknek gyakran az a védekezési taktikájuk, hogy azért nem jogellenes a magatartásuk, mert minden hatósági előírást betartottak, az engedélyben foglaltaknak

falling outside the sphere of interest that creates the opportunity to rebut the liability presumption, that is the causal relation creates the basis for the liability between the unlawful conduct and the damage. In this case, chargeability can originate in that the tortfeasor did not attest a highly careful behaviour, or take the measures to the extent of unavailability as to the high danger in order to avoid the damage. If he had not failed to do so, the damage could have been avoided.

The basis of the liability for damages with regard to the hazardous operations is the omission of special defence, which is the operator's duty. In the case of occurrence of damage, it is not enough for the tortfeasor to prove that he attested reasonable conduct under the circumstances because he can be exempt from the liability only if he can prove that the damage that occurred was due to an unavoidable exterior reason falling outside the hazardous operation. Despite these essential differences, today it is already exploded view to set the guilt liability against the objective liability because the omission of special defence bases the chargeability. Of course, at the time of the enforcement of the objective liability all the conditions have to exist that are required for guilt liability: unlawful conduct, damage, the causal relation between them, and the chargeability, which – as we made it clear before – means in this case the omission of the special defence.⁸

The problems of chargeability seem to be solved, if the facts of crimes exist, which show ahead the opportunity to enforce a civil claim. It is not that easy to judge this question in the case of administrative illegitimacy. The liability for damages is a lot wider than the borderline of criminal or administrative liability, and these borderlines do not certainly coincide. Criminal or administrative violation of law does not need to exist in order to establish the liability (emission under the limit, authorised activity). In the environmental protection cases the tortfeasor obligors have a defence tactics that says their conduct is not unlawful because they keep to all magisterial regulations and they pursue their activity adequately with authorization. The judicial

megfelelően folytatták tevékenységüket. A bírói gyakorlat egységes ennek a kérdésnek a megítélésében, mely szerint az adott magatartás közigazgatásilag jogszerű volta nem zárja ki a polgári jogi jogellenességet. *Lenkovics Barnabás*⁹ szerint ez nem más, mint az engedélyek burkolt bírósági felülvizsgálata. Természetesen azzal a kiegészítéssel, hogy a polgári jogi perben hozott marasztaló döntésnek sincs közvetlen hatása a hatósági engedélyezési eljárásra. A Polgári Törvénykönyv kártérítési rendelkezéseivel a környezetvédelmi jogszabályoknak is koherensnek kell lenniük, a jogági jogellenességi függetlenség nem ismerhető el környezetszennyező tevékenységekkel összefüggésben. Közigazgatási normáknak adekvátnak kell lenniük a magánjogi kárfelelősség tekintetében.¹⁰

A jogesetből is látható, hogy a korpális károk és morális károk is megítélhetők. A korpális és a morális károk egyaránt lehetnek vagyoni és nem vagyoni kár formájában megítélhető kártételek. *Bakács*¹¹ szerint nem vagyoni kár megtérítésére kötelezheti a bíróság azt a környezetkárosítást folytató személyt, aki egészségügyi, akár pszichés ártalmat idéz elő a károsultnál.

A helyzet bonyolultságát az adja, ha valaki közvetett módon szenved kárt (közvetett felelősség) egy jogellenes magatartás következtében. Az oksági kapocs ilyenkor általában távoli, és első ránézésre csak a *conditio sine qua non* alapján vonható egyértelműen az értékelés körébe. A közvetett kár kérdéskörébe tartozik pl. a hozzátartozók¹² esetében jelentkező kárigény illetőleg a beavatkozók¹³ által érvényesített kártérítési esetek. Az egyes európai jogrendszerek általában megítélik a kártérítést, de az okozatossági teóriáik teljesen eltérőek. Az angol precedensjog töretlen abban, hogy minden esetben, ha valaki mást veszélybe sodor, akkor felelősséggel tartozik a sérült személy segítségére siető beavatkozó káráért is. Az oksági láncolatot csak az a tény törheti ebben a relációban meg, ha a beavatkozó nyilvánvalóan meggondolatlanul, egyenesen vakmerően cselekedett. A német jog a nyilvánvalóan abnormális és irreális beavatkozások kivételével a megtérítés elvén áll, ha egyébként a beavatkozás morálisan elvárható vagy jogszabályi előírás alapján kötelező. A francia jog a

custom is unified to adjudge this question, according to if the controversial conduct is administratively lawful, it will not yet exclude the civil law illegitimacy. *Barnabás Lenkovics*⁹ says, this is nothing else than the permits' oblique judicial review. Of course, with that supplement, the delivered condemnation in the civil lawsuit does not directly affect official licensing procedure. The environmental protection statutory instruments should be coherent with the provisions of the Civil Code, the branch of law's independence concerning illegality cannot be acknowledged in regard to the environmental pollution activities. The administrative norms should be adequate in respect of the civil liability for damages.¹⁰

The case shows us that corporal damages as well as moral damages can be adjudged. Corporal damages and moral damages can be both adjudgeable in the form of pecuniary loss and immaterial damages. According to *Bakács*,¹¹ the court can compel the tortfeasor to pay for the immaterial damages if he causes the injured party medical or psychological harms.

It makes the situation more complicated if someone suffers damages indirectly (indirect liability) due to an unlawful conduct. The causal relation is usually distant, and at first sight it can be evaluated according to the *conditio sine qua non*. To the issue of indirect damages belong for example the relative's damage claims¹² and the intervenor's¹³ enforced damage claims. The different European legal systems usually adjudge the indemnification, but the theories of the causal relations are completely different. English precedent law is unbroken that in all cases, if somebody brings the other into a dangerous situation, he owes liability for the intervenor's damages who tried to help the injured party. The causal relation can be cut off by the fact, if the intervenor obviously unconsiderly, adventurously acted. German law stands on the principle of compensation except for cases of apparently abnormal and unrealistic interventions, if these interventions are otherwise morally expected and compulsory by legal standards. French law in the

vesetranszplantáció esetében az okozati összefüggést jogpolitikai indokok nyomán látja igazoltnak. Jogpolitikai célként fogalmazza a transzplantáció szükségességét és társadalmi fontosságát, súlyát, ösztönző erő kifejtését.¹⁴ A hazai joggyakorlatban elsősorban a nem vagyoni kártérítés és a közvetett okozatosság eldöntése során jelentkeznek problémák.

Ptk. 345. §-a által szabályozott tárgyi felelősség körében a veszélyes üzem üzemtartójának a felelőssége a tudattartalomtól függetlenül megállapítható, elegendő az okozatosság a tekintetben, hogy a kár a veszélyes üzem működésével összefüggésben keletkezett. Az okozatosság kérdése ezen tényállás (fokozott veszéllyel járó tevékenység) esetén felelősségi feltétel és felelősségi alap is egyben.¹⁵ Az ok-okozat viszonylatában fennálló kapcsolat megteremti, ennek hiánya nélkülözi a felelősség megállapítását.¹⁶ A fokozott veszéllyel járó tevékenység során keletkező károk esetében, amelyek a veszélyes üzem vagy dolog hatására jönnek létre, az okozatosság vélelmét állíthatjuk fel *presumptio iuris et de iure*¹⁷ jelleggel (bizonyítási teher a károkozót terheli, a kár nem a veszélyes üzem hatására jött létre). A felelősség attól függetlenül megállapítható, hogy az üzemtartó mindent megtett a kár megelőzése érdekében. Ebből következik, hogy környezeti károk esetén az engedély megléte és a szakstermő eljárás még nem eredményezi a károkozó felelősségének a hiányát.

A teljes kártérítés elve¹⁸ alapján, a károsult érdekeinek szem előtt tartásával megvalósuló kártérítés bizonyos esetekben redukálódik. Erre irányuló magatartások a károsult közrehatása, az okok halmozódása esetén a károkozók felelősségének megállapítása. Ezek a szempontok mind oda vezetnek, hogy a lineáris oksági lánc vagy adekvát, ekvivalens okok sérülése esetén a teljes kárviselés károkozói kötelezettsége is csorbul. Azaz másik oldalról közelítve a kérdést az okozatosság teljes és kizárólagosság fennállása fő szabály szerint a teljes kárviseléshez vezet, az okozatosság kérdése a kártérítés mértékére is hatással van. Nem elfogadható a gyakorlatban, hogy a környezeti

case of kidney transplantation regards the causal relation as certified by legal policies. French law makes up the necessity, social importance, stimulating force¹⁴ of transplantation as a legal policy aim. In the Hungarian judicial practice, the problems first of all occur in adjudging the immaterial damages and indirect causal relation.

In the sphere of objective liability regulated by § 345 of the Civil Code, the operator's liability of the hazardous operation can be established regardless of the content of consciousness, it is enough in the point of causal relation that the damage originating from the operation of the hazardous plants. The question of causal relation in this conclusion of fact (higher level of threat activity) is liability condition and liability base too.¹⁵ In the relation of cause and result existing relation bases the establishment of liability, the lack of this relation misses the establishment of liability.¹⁶ In the cases of damages originating from apparent hazardous activity, which come under the effect of hazardous operations and material, we can set up the casual presumption, *presumptio iuris et de iure*¹⁷ (the burden of proof lies with the tortfeasor to prove the damages aren't originating from the effect of the hazardous operations). Liability can be established regardless of the fact that the operator did everything to avoid the damage. As a conclusion, it follows that in the case of environmental damage the existence of the licences and professional procedure will not result in the lack of the tortfeasor's liability.

According to the principle of complete compensation,¹⁸ the compensation to be realized with the injured party's interests being kept in mind is reduced in certain cases. Such a behaviour is the injured party's interaction, in the case of accumulation of reasons the establishment of the tortfeasor's liability. These viewpoints will lead us to the chip of the tortfeasor's complete compensation obligation, if the lineal causal chain or adequate equivalent reasons damage. Approaching the question from the other side, the complete and exclusive existence of the causality – as a main rule – leads to the complete compensation, the question of causality has an

károk esetén – függetlenül az idő tényezőtől – a nem egyértelmű és racionális következmények után is megállapítható legyen a felelősség. A ténybeli okok és a kauzális, jogi okozatosságnak szinkronban kell lennie a felelősség megállapításához.

Több együtttható ok esetén, amelyek a bekövetkező káros eredményhez vezettek, nagy szerepe van az okok egymáshoz való viszonyának. Okhalmazat esetén megkülönböztethetjük a kumulatív,¹⁹ és konkuráló okokat. A kumulatív okok fennállása esetén általában a többes károkozás és egyetemleges felelősség megállapítására kerül sor. A konkuráló okok esetén az okozatosság valamilyen törvényi előfeltétellel történő kombinációjára kerül sor (pl. felróhatóság, vétkesség), amelynek eredményeképpen a felelősség redukciójára és individualizációjára kerül sor.²⁰

Az okozati összefüggés megállapítása a gyakorlatban egyes esetekben nagyon nehéz. Egy 'releváns' okot kiválasztani és bizonyítani alig sikerül, az eredmény többnyire okok egész láncolatának végén áll elő. Egy patak vizét több üzem közösen szennyezte, a felperesi gazdaság ezzel a vízzel öntözte legelőjét. A fertőzött szénától szarvasmarha-állományában 10 millió forint kára keletkezett. A gazdaság csak azt a vállalatot vonta perbe, amelyiket a Vízügyi Igazgatóság már többször bírságolt és kötelezett szennyvíztisztító berendezés létesítésére. Az elutasító határozat indoklása jó illusztrációja az okozati összefüggés bizonyítási nehézségének: „Az, hogy a fertőzés nagy valószínűséggel az alperestől eredhetett, önmagában nem nyújt kellő alapot kártérítési felelősségének megállapításához, mert ahhoz arra lenne szükség, hogy az állatok máshonnan eredő fertőzésének lehetőségét teljes bizonyossággal ki lehessen zárni.”²¹

A bíróság alapvetően három aspektusból közelítheti meg az okozatosság kérdését. Egyrészt az időben közelebb álló okok meghatározása (*causa proxima*), másrészt a leginkább ható okok, harmadrészt az okok sorozata hatását (kumulatív együtttható okok).²²

affect on the extent of compensation. It is not acceptable in the practice that in the case of environmental loss – regardless of the period factor – liability would be established if the consequences were not obvious and reasonable. The factual reasons and the causal legal causality have to be in harmony in order to establish liability.

The relation of the reasons has an important role in case of more coefficient reasons, which led to the harmful result. When talking about the accumulation of reasons, we can distinguish cumulative reasons¹⁹ and competing reasons. In the case of the existence of cumulative reasons, mainly plural tort and joint and several liability can be established. In the case of competing reason, a combination with a sort of legal prerequisite of the causality happens, (for example culpability, chargeability), which will result in the reduction and individualization of liability.²⁰

In practice, in certain cases it is difficult to establish relation of cause. It is likely unsuccessful to select and prove a relevant reason, we will get to the result at the end of the chain of reasons. Some plants jointly polluted the water of a brook, the plaintiff watered his farmland pasture with this water. He suffered ten million HUF in damage to his bovine due to a substance that originated from infected hay. The plant interpleaded only that company, which was penalized several times and was forced to set up sewage cleaning equipment by the Water Management Directorate. The argument of the dismissive judgment is a good illustration of the proof difficulties of the casual relation. „The fact alone that there is a wide probability that the infection originated from the respondent does not constitute a sufficient basis in itself to establish the compensation liability, because we need to be able to exclude the possibility with full certainty that the infection of the animals originated from elsewhere.”²¹

The court can approach the question of the causality from basically three different aspects. Firstly, the reasons existing closer in time (*causa proxima*), secondly, reasons being effective most of all, thirdly, the effect of the series of reasons (cumulative coefficient reasons).²²

A környezeti károk esetén az ok-okozat feltárása és értékelése nagy nehézségbe ütközik, amely alapvetően abból ered, hogy a környezeti károk idősíkjá tág, több együtttható feltétel vizsgálatát teszi szükségessé és az érintettek köre is nehezen behatárolható sok esetben. A környezeti károkozások esetében általában bizonyítási eljárás nagyon bonyolult és bizonytalan kimenetelű. A több egymástól elválaszthatatlan szennyező forrás esetén a károsult irányában az egyetemleges felelősség nyer megállapítást, illetőleg a károkozók egymás közötti viszonylatában (belső kárviselés) a felróhatóság, rendellenesség rendező elve határozza meg a kár megtérítésének kötelezettségét, de végső soron a minden károkozó viseli a maga kárát.²³ A Ptk. a fokozott veszéllyel járó tevékenység körében a többes károkozás esetén a károkozók belső viszonylatában elsőként a felelősség általános szabályait rendeli alkalmazni. A felelősség általános szabályai szerint, akinek a károkozás felróható (felróhatósági arány szerint) az viseli a kárt. A Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának PK. 40. számú állásfoglalása szerint, ha a kárt több személy fokozott veszéllyel járó tevékenységgel közösen okozta, a felelősség másként érvényesül a külső és a belső viszonyban. A károsult harmadik személy és a közös károkozók (külső) viszonyában ugyanis az egyetemleges és vétkesség nélküli (tárgyi) felelősség szabálya az irányadó, míg a közös károkozók egymás közti (belső) viszonyában a felelősség általános szabályait kell alkalmazni.

Az egyetemlegesség²⁴ bevezetését és alkalmazását az indokolta és indokolja, hogy a károsult reperációja minél gyorsabban megvalósuljon, tehát egyértelműen a károsult pozíció egyensúlyba hozását célozza. Ezzel szemben a károkozói oldal teljes kiszolgáltatottságát teremti meg olyan esetben, amikor a felelősség megállapítása szempontjából a minimisz károkozó viseli a teljes kár megtérítését²⁵ meg akkor is, ha időlegesen a visszkereseti jog károkozók irányba történő érvényesítésének jogerős befejezéséig (végrehatásáig). Ez aránytalan, sokszor végzetes lehet anyagilag az egyetemleges felelősnek. Akceptálva a

In the case of environmental damage, the exploration and estimation of the reason-effect meet strong difficulties, which basically originated from that the time level of the environmental damage is wide, and it makes it necessary to examine more coefficient conditions and in many cases it is difficult to determine the circle of the affected ones. In the cases of environmental tort, the evidentiary procedure is usually very complicated and has a vague outcome. In the case of the more polluting sources, which cannot be separated from each other, the joint and several liability will be established in the aspect of the injured party, and in the tortfeasors' relation to each other (interior assumption of damage) irregularity main principles determine the indemnification obligation, and finally all tortfeasor wear his own damage.²³ The Hungarian Civil Code says that in the case of hazardous operations, if there are more tortfeasors, in their relation foremost the provisions of general liability have to be applied. According to the general provisions of liability, the one who chargeably caused the damage has to wear it (in accordance with the chargeable proportion). According to Resolution No. 40 of the civil division of the Supreme Court, if the damage is caused by more tortfeasors with hazardous operation, liability prevails differently in the exterior and in the interior relations. In the relation of the injured third party and the co-tortfeasors the joint and several, regardless of chargeability liability is the standard, and in the co-tortfeasors' exterior relation of each other the general liability must be applied.

The reason of the introduction and application of the joint and several liability²⁴ is to realize the reparation of the injured party as quickly as possible, that's obviously tries to bring the injured party's position into balance. Contrarily, it makes the tortfeasor's side completely defenceless in those cases, in the aspect of the establishment of liability the minimisz tortfeasor carries full compensation for damages²⁵ even until the final judgment of the enforcement of the counter claim right in the way of the tortfeasors. This is disproportionate, in many cases it can be financially fatal for the joint and several tortfeasor.

károsulti reparációs jogpolitikai kívánalmakat, a károsult primátusát és az osztott felelősség érvényesítésének nehézségeit, a gyakorlatban nagyon körültekintően és kivételes lehetőségként célszerű az egyetemlegesség jogintézményét érvényre juttatni. Erre mutatott rá a Legfelsőbb Bíróság²⁶ is – egy vízszennyezéssel kapcsolatban keletkezett károsodás esetén – amikor kimondta, hogy a bíróságnak a károkozói együttes magatartása során keletkezett károk esetén az egyetemleges felelősséget kell megállapítani. Az egyetemlegesség azonban nem vezethet olyan felelősség kiterjesztéséhez, amely arra vezetne, hogy a károkozó olyan károkért is viselje a felelősséget, amelynek okozásában nem vett részt. Az egyetemleges felelősség megállapításának csak a kár azon részében van helye, amelyet a károkozók együtt okoztak vagy külön-külön okoztak, de az együttthatás megállapítható. A közös károkozásnak a Ptk. 344. §-a alapján egyenes következménye az egyetemleges marasztalás. A felelősség megállapítása esetén, az egyetemlegesség mellőzésére csak az ezen jogszabályi rendelkezésben foglalt feltételek fennállása esetén van lehetőség,²⁷ a mellőzés azonban nem kötelező, az a bíróság belátásától függ.

A többes károkozásnál az egyetemlegességi szabály alkalmazása érvényes mind a szerződéses, mind a szerződésen kívüli károkozások esetén és mindkét esetsportjában fennállnak a bizonyítási nehézségek.²⁸ Az ún. akaratlagos együttokozásnál a károkozók közös magatartással (akaratlan) okozzák a kárt, függetlenül attól, hogy a tevékenységet egy időben vagy különböző időben végzik, valamint attól, hogy az egyes tevékenységek milyen mértékben hatnak közre. Az ún. akaratlan együttokozás esetében a károkozást több személy külön-külön elkövetett magatartása (nem közös akarat) okozta. Ez esetben az egyetemleges szabály alkalmazására akkor van lehetőség, ha a kárt bármelyik tevékenység (mulasztás) egymagában is előidézte volna,²⁹ vagy a jogellenes következmény a többes együttthatás eredménye vagy nem együttthatás eredménye a kár, de a tevékenységek okozatilag egymáshoz kapcsolódnak és az általános

If we accept the requirements of the injured party's reparation legal policy, the injured party's primateship, the difficulties of the enforcement of a divided liability, then in practice, it will be – as an exceptional opportunity – useful to enforce the joint and several liability very carefully. This is what the Supreme Court pointed out²⁶ – in the case of damages originated from water pollution – when the Court stated that joint and several liability must be established if the damages are caused by the tortfeasors' joint behaviour. Nevertheless, the joint and several liability cannot lead to the extension of liability, which would mean that the tortfeasor has to wear the liability for those damages as well, in the causation of which, he did not take part. There is opportunity to establish joint and several liability, only in the part of the damage, which was caused by the tortfeasors together, or which they caused separately, but the co-effect can be established. The consequence of the joint negligence according to § 334 of the Civil Code is the joint condemnation. In case of the establishment of the liability, there is an opportunity²⁷ to disregard the joint and several liability only according to the existing conditions of the provisions of the above mentioned legal regulation. However the omission is not compulsory, it depends on the view of the court.

When talking about plural tort, the rules of the joint and several liability are valid for both the liability for contracts and general liability, and there are difficulties in the evidentiary procedure.²⁸ If talking about voluntary co-causation then the tortfeasors cause the damages together (co-voluntary) regardless if they pursue the activity at the same time or at different times and regardless of the measure of the effect of the single activity. If we are talking about the so called involuntary co-causation then the damages are caused by more people's separated single activity. In this case, there is an opportunity to apply the rule of joint and several liability, if any activity (negligence) in itself would have caused the damages²⁹ or the unlawful consequence is the result of the plural co-effect, or the damage is not the result of the co-effect, but the activities can be connected effectly, and according to general practical

élettapasztalat szerint az egyes károkozások segítik, erősítik egymást. Az együttlárokozás aránya nem állapítható meg, illetőleg azt nem lehet megállapítani, hogy melyikük tevékenysége okozta ténylegesen a kárt, de annak feltételül valamennyiük tevékenysége okozati feltételként megállapítható. Nincs szükség a károkozók közötti akarategységre, a felelősséget bármely jogi kapcsolat is megteremtheti. Ezen objektív szemlélet alapján a károkozók magatartásának együtthatása a mérvadó. Többes károkozás esetén természetesen az egyetemleges felelősség alkalmazását a jogszabály is egyes esetekben kifejezetten elrendelheti. Ugyanakkor az egymást követő károkozó magatartások esetén a legnagyobb problémát az jelenti, hogy melyek hatottak szervesen a kár kialakulásához, az előreláthatósági kritériumokra is figyelemmel.³⁰ Mindezek alapján tehát az egyetemleges felelősség feltételei nem állnak fenn, ha közös károkozás esetén az egyes magatartások úgy okoznak kárt teljesen függetlenül egymástól, az okozati összefüggés nem állapítható meg közöttük. Tehát az egyetemleges felelősség feltételeinek hiánya és az egyetemleges felelősség mellőzése között különbséget kell tenni. Míg az előbbi esetben hiányzik az okozati összefüggés az egyes tevékenységek károkozó magatartása között, addig az utóbbi esetben az egyetemlegesség megállapítható, de annak alkalmazásától eltekinthet a bíróság.

Az egyetemlegesség feltételeinek fennállása esetén, a felelősség akkor is megállapítható, ha a károkozók más-más felelősségi szabályok – Ptk. 339. § és a Ptk. 345. § – alapján tartoznak helytállni. Erre mutatnak rá többek között a vegyszeres permetezés körében született bírósági döntések³¹ is. A vegyszeres permetezés során méhekben keletkezett károk megtérítése iránti perben, a termelőszövetkezet megrendelésére, az állami gazdaság a tulajdonában álló gépekkel végzett permetezés során a felperes méhei elpusztultak. A termelőszövetkezet a bejelentési kötelezettség elmulasztása miatt a 339. § alapján tehető felelősség, míg az állami gazdaság felelőssége a vegyszeres permetezés miatt a 345. § alapján áll fenn és mivel együtt okozták a kárt egyetemleges marasztalásuknak van helye.

experience the single torts help, boost each other. The proportion of the co-tort cannot be established and it cannot be determined if whose activity caused the damage in deed, but either of them's activity can be established as a causality condition. There is no need to have common record among the tortfeasors, liability can be created by any legal relation. According to this objective approach, the co-effect of the tortfeasors' activity, behaviour is the significant. In the case of plural tort, the application of the joint and several liability can be expressly ordered in any statutes. Nevertheless, in the case of the consecutive tortious acts, the biggest problem is that, which of these effected integral evolution of the damage, reckon with criterion of predictability.³⁰ On the basis of all these facts, the conditions of the joint and several liability do not exist, if in the case of joint negligence the single activities cause the damage completely independently from each other in a way that the causal relation cannot be established. That is why we need to distinguish between the lack of the conditions of the joint and several liability and the omission of the joint and several liability. In the first case, the causal relation is missing between the tortious acts of the single activities, in the last case, the joint and several liability can be established, but the court omits it.

In the case of the existing conditions of joint and several liability, responsibility can be established even if tortfeasors have to be responsible, based on different rules of liability – § 339 of the Civil Code and § 345 of the Civil Code. Among others, the judicial decisions born in the sphere of chemical spraying pointed out this.³¹ In the action for damages caused to bees during chemical spraying, on the order of agricultural co-operative, the governmental plant, by the machines, which belong to its property, plaintiff's bees perished during the spraying. The agricultural co-operative can be liable for the omission of the duty of registration, according to § 339 of the Civil Code, the liability of the governmental plant because of the chemical spraying can be established according to § 345 of the Civil Code, and because they caused the damages together, we can talk about the joint and several condemnation.

Lábjegyzet

- ¹ Komárom-Esztergom Megyei Bíróság 21.P.20.927/2006/95.
- ² Győri Ítéltábla Pf.I.20.105/2009/14. szám.
- ³ BH.1988.273.
- ⁴ A kártérítési járadék végső időpontját csak akkor lehet megállapítani, ha feltétlenül bizonyos, hogy a járadék fizetésére kötelezettnek e kötelezettsége az adott időpontban megszűnik. A felperes pedig igazolta, hogy állandó rendszeres gyógyszeres kezelésre szorul és rendszeresen orvosi ellenőrzésen kell megjelenie. A körülmények utólagos változása esetén a Pp. 230. §-a alapján lehetőség van a járadék módosítását kérni.
- ⁵ Az új Polgári Törvénykönyv Javaslat a deliktualis és kontraktuális felelősség szétválasztására tesz kísérletet. A kontraktuális felelősség a kockázat megosztását, a kockázat telepítését jelenti az előreláthatósági kritérium alapján. A Javaslat szerint a kimentés lehetőségét szigorítani kell a szerződészegő oldalán. Aki akkor mentesül a szerződészegő felelősségi kárvetkezményei alól, ha bizonyítani tudja a konjunktív feltételeket, azaz, hogy a kár ellenőrzési körén kívül következett be, ha olyan objektív körülmény következett be, amellyel a szerződéskötéskor nem számolt s nem is kellett számolnia, illetőleg a kár bekövetkezése elháríthatatlan volt (Szerkesztőbizottsági Javaslat 6:143. §).
- ⁶ EÖRSI Gyula: *A jogi felelősség alapproblémái*. Budapest, 1961, Akadémiai Kiadó 324-325. p.
- ⁷ Eörsivel ellentétben Prugberger és Kemenes szerint az általában elvárhatósági kategória megfelel a római jogi 'bonus et diligens paterfamilias' ('jó családapá gondosságával') fogalmának. Az általában elvárható kategória nem szorította ki teljesen a vétkességi (szándékosság, gondatlanság) kritériumot, benne foglaltatik a szubjektív jelleg objektívizálódása folytán. PRUGBERGER Tamás: Néhány gondolat a magánjogi felelősséget érintő szabályok és bírói gyakorlat módosításához. In: GONDOSNÉ PUSZTAHELYI Réka – JUHÁSZ Ágnes (szerk.): *Miskolci konferenciák 2011 – Javítandó és jobbítandó elemek a Ptk. kodifikációjában*. Miskolc, 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért Kiadó, 153. p.
- ⁸ MARTON Mária: Okozatossági problémák az objektív felelősség körében. *Glossa Iuridica*, 2009/1,

Footnotes

- ¹ Komárom-Esztergom County Court, 21.P.20.927/2006/95.
- ² High county of appeal of Győr, Pf.I.20.105/2009/14. szám.
- ³ BH.1988.273.
- ⁴ The final date of the annuity as condemnation can be established if it is absolutely certain that the person's (who is obliged to pay the annuity) obligations will end at the given time. In case of the posterior change of the circumstances, there is an opportunity to ask for the modification of the annuity according to § 230 of PP (Code of Civil Procedure).
- ⁵ The proposal of the new Civil Code makes an attempt to separate criminal liability and contractual liability. Contractual liability means the sharing of the risk and the setup of the risk based on the criterion of predictability. According to the proposal, it is necessary to aggravate the opportunity of the explanation on the side of the defaulting party. He will realise from the liability consequences of the breach of contract if he can prove the conjunctive conditions, that the damage was beyond his control, if an objective circumstance occurred that he did not notice at the time of the conclusion of the contract, and should not have noticed either, and the occurrence of the damage was unavoidable. (Szerkesztőbizottsági Javaslat 6:143. §).
- ⁶ EÖRSI Gyula: *A jogi felelősség alapproblémái*. Budapest, 1961, Akadémiai Kiadó, pp 324-325.
- ⁷ Opposing to Eörsi, Prugberger and Kemenes believes the category of duty of care suits the definition of the Roman Law 'bonus et diligens paterfamilias' (diligence of good father). The category of reasonable duty of care did not put out the criterion of culpability (willfullness, negligence) because it is contained due to the objectivization of the character of subjective. PRUGBERGER Tamás: Néhány gondolat a magánjogi felelősséget érintő szabályok és bírói gyakorlat módosításához. In: GONDOSNÉ PUSZTAHELYI Réka – JUHÁSZ Ágnes (ed.): *Miskolci konferenciák 2011 – Javítandó és jobbítandó elemek a Ptk. kodifikációjában*. Miskolc, 2012, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért Kiadó, p 153.

68. p.; munkájában egy érdekes problémakörre hívja fel a figyelmet ROMÁN Róbert: The problems of the environmental regulation connected to the business organisations under termination. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2011/11, 61-68. p.

⁹ LENKOVICS Barnabás: *A polgári jog lehetőségei a környezetvédelemben*. A környezetvédelmi jogalkotás és jogalkalmazás időszzerű kérdései c. konferencia előadásai – 2001. december 13-14., Visegrád; forrás (2012.09.06.): *www*.

¹⁰ NOCHTA Tibor: A polgári jogi felelősség néhány alapproblémájának tükröződése az új Polgári Törvénykönyv 2011. decemberi Szerkesztő-bizottsági Javaslatában. In: GONDOSNÉ PUSZTAHELYI – JUHÁSZ (szerk.): *Op. cit.* 120. p.

¹¹ Lásd bővebben BAKÁCS Tibor: *Magyar környezetjog*. Budapest, 1992, Springer.

¹² Az úgynevezett másodlagos áldozatok (*secondary victim*) tekintetében az egyik leginkább ismert jogintézmény a nem vagyoni kártérítés körébe illeszthető hozzátartozói igények érvényesítése az érzelmi kapcsolatok alapján. A közvetlen áldozat családtagjait Franciaországban törvényi védelem, Angliában a *common law* alapján külön bizonyítás nélkül is az általában szokásos ismeretek és tapasztalatok miatt is károsultaknak tekintik. A károkozó bizonyíthatja azonban, hogy a jogban létező védelem ellenére nem állt fenn olyan érzelmi kapocs a közvetlen károsult és az igényérvényesítő rokon között, ami az oksági láncot megfelelően direktté tenné a jogellenes cselekmény és a közvetett áldozati minőségében fellépő fél kára között. Lásd bővebben FÉZER Tamás: Gondolatok az erkölcsi károkhoz kapcsolódó hozzátartozói igények megengedhetőségéről. *Debreceni Jogi Műhely*, 2005/3.

¹³ Pl. vesetranszplantáció során a donort ért fájdalom, vagy vasúti baleset során a sérültnek segítő beavatkozó, harmadik személy segítségnyújtás során bekövetkező károsodása.

¹⁴ Lásd bővebben: FÉZER Tamás: Az okozati összefüggés értelmezésének változatai az európai államok kártérítési jogában. *Collega*, 2006/2-3, 127-131. p.

¹⁵ SZALMA József: *Okozatosság és polgári jogi felelősség*. Miskolc, 2000, Miskolci Egyetem – Novotni Alapítvány, 51. p. és 61. p. Lásd bővebben a felelősségi feltétel és felelősségi alap elemeit a Ptk.

⁸ MARTON Mária: Okozatossági problémák az objektív felelősség körében. *Glossa Iuridica*, 2009/1, p 68; see furthermore ROMÁN Róbert: The problems of the environmental regulation connected to the business organisations under termination. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2011/11, pp 61-68.

⁹ LENKOVICS Barnabás: *A polgári jog lehetőségei a környezetvédelemben*. Presentation on conference of 'A környezetvédelmi jogalkotás és jogalkalmazás időszzerű kérdései' – 13-14 December 2001, Visegrád; source (06.09.2012): *www*.

¹⁰ NOCHTA Tibor: A polgári jogi felelősség néhány alapproblémájának tükröződése az új Polgári Törvénykönyv 2011. decemberi Szerkesztő-bizottsági Javaslatában. In: GONDOSNÉ PUSZTAHELYI – JUHÁSZ (ed.): *Op. cit.* p 120.

¹¹ See more details BAKÁCS Tibor: *Magyar környezetjog*. Budapest, 1992, Springer.

¹² In the point of the so called secondary victims one of the most known legal institution is the enforcement of the relatives's claim for in-kind compensation due to emotional relations, which belongs to unfinancial compensation. In France, the direct victim's kins are regarded as the damaged party by statute preasumptio, in England, according to common law without any evidence, they are regarded as the damaged party because of generally common knowledge and experiences. Nevertheless, the tortfeasor can prove that regardless of the praesumptio, there is no such existing emotional relation between the direct damaged party and the relative who enforces his claims, which would make the causality chain to be appropriate direct the unlawful conduct and the indirect victims' damage. See furthermore FÉZER Tamás: Gondolatok az erkölcsi károkhoz kapcsolódó hozzátartozói igények megengedhetőségéről. *Debreceni Jogi Műhely*, 2005/3.

¹³ For example: during the kidney transplantation a donor had a pain, or during a train accident the intervenor who helps the injured party, or a third person's injury while providing help.

¹⁴ See: FÉZER Tamás: Az okozati összefüggés értelmezésének változatai az európai államok kártérítési jogában. *Collega*, 2006/2-3, pp 127-131.

¹⁵ SZALMA József: *Okozatosság és polgári jogi felelősség*.

339. § és a Ptk. 345. § vonatkozásában. A vétkességnek a tárgyi felelősség esetén – még ha fennáll is – nincs felelősség-meghatározó szerepe.

¹⁶ Pécsi Ítéltábla Pf.III.20.327/2009/4. szám alatt hozott ítéletének indoklásában megállapítja az okozati összefüggést és a felelősséget a következő szempontok alapján.

Az Országos Állategészségügyi Intézet vizsgálati eredményei alapján bizonyítottan találta, hogy valamennyi felperes méhészetében a méhpusztulást a REGENT 80 WG rovarölő szer hatóanyaga, a fipronil okozta. Az okozati összefüggés vizsgálata körében értékelte, hogy a fipronil hatóanyagú permetszer felhasználása térben és időben egybeesett a méhpusztulások helyével és idejével, a felderítő méhek a gyűjtőméhek röpkörzetét jelentősen meghaladva 12 kilométer távolságra is eljutnak, így ezek röpkörzetébe a III. rendű alperes ingatlanától 10 kilométer sugarú félkörben elhelyezkedő valamennyi felperesi méhészet belefért. A bizonyítékokat mérlegelve úgy foglalt állást, hogy a felperesek kára és a III. rendű alperes által többszörösen jogellenesen végzett vegyszeres permetezés, mint fokozott veszéllyel járó tevékenység között az okozati összefüggés fennáll.

¹⁷ Megdönthető vélelem.

¹⁸ Grosschmid különösen hangsúlyozza a teljes kártérítés elvét azzal, hogy minden olyan vagyoni és nem vagyoni kárt köteles megtéríteni a károkozó, mely magatartásából előreláthatóan következett be. Kontraktuális felelősség esetén a szerződési érdekek megtérítését is akceptálja. Lásd bővebben: GROSSCHMID Béni: *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*. I. kötet. Budapest, 1932, Grill Károly Könyvkiadó Vállalta, 655. p.

¹⁹ Az okok kumulációja esetén több cselekmény hatására jön létre a kár, oly módon, hogy valamennyi hozzájárult valamilyen mértékben a kár bekövetkezéséhez. Az okok konkurencija esetén az okozati láncolatból kerül kiválasztásra bizonyos szempontok szerint a döntő ok, és ezáltal a károkozó személye. Lásd bővebben: SZALMA: *Op. cit.* 79. p.

²⁰ BH 1993/5. 301.

²¹ LENKOVICS: *Op. cit.*

²² JULESZ Máté: *A környezetvédelem polgári jogi vonatkozásai*. PhD Értekezés, Pécs, 2007, Pécsi Tudományegyetem, 36. p.; forrás (2012.05.01.): *www*.

Miskolc, 2000, Miskolci Egyetem – Novotni Alapítvány, p 51 és p 61. See more about the elements of the liability conditions and liability base regarding with § 339 and § 345 of the Civil Code. In the case of objective liability the chargeability – even if it exists – does not have any main role.

¹⁶ High court of appeal of Pécs in the argument of the judgement no. Pf.III.20.327/2009/4. establishes the causal relation and the liability based on the following criterion:

The court found it proved according to the survey results of the National Animal Health Institution that the agent of REGENT 80 WG insecticide, fipronil caused the bee decay in some of the plaintiff apiaries. In the sphere of the examination of the causal relation, the court evaluated that the use of a spray including fipronil agent in time and space coincides in time and space of the bee decay, and scout bees are able to get as far as 12 kilometres exceeding significantly the fly district of collector bees, thus all of the bee farms of the plaintiffs within 10 kilometres semicircle radius from the third defendant can be contained in this area.

¹⁷ Reversible presumption.

¹⁸ Grosschmid especially emphasizes complete compensation saying that the tortfeasor must compensate all the material and immaterial damages that are due to his conduct foreseeably. In the case of contractual liability, he accepts the reimbursement of a contract interest. See furthermore: GROSSCHMID Béni: *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*. I. vol. Budapest, 1932, Grill Károly Könyvkiadó Vállalta, p 655.

¹⁹ In the case of cumulative reasons the damage is the result of more conducts, in a way where all of them participate in the damage to a certain extent. In the case of competing reasons, the deciding reason and this way the tortfeasor is selected from the causal relation based on some aspects. See furthermore: SZALMA: *Op. cit.* p 79.

²⁰ BH 1993/5. 301.

²¹ LENKOVICS: *Op. cit.*

²² JULESZ Máté: *A környezetvédelem polgári jogi vonatkozásai*. PhD dissertation, Pécs, 2007, Pécsi Tudományegyetem, p 36; source (01.05.2012): *www*.

²³ § 346 of the Civil Code.

²³ Ptk. 346. §.

²⁴ Több alperes magatartása közrehatott a kár bekövetkezésében, így az egyetemleges marasztalásuk nem jogsértő. BH.1995.21.

²⁵ Az egyetemleges kötelezettség jogilag azzal jár, hogy minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik, de amennyiben bármelyikük teljesít, vagy kötelezettségét beszámítással megszünteti, a jogosulttal szemben a többiek kötelezettsége is megszűnik.

(Ptk. 337. § (1) bek.) Minden egyetemleges kötelezett az egész szolgáltatással tartozik, mindaddig, amíg a jogosultat valamelyik ki nem elégíti. A jogosult számára igen előnyös, hogy bármelyik kötelezettől követelheti a teljesítést, de indíthat pert egyszerre több ill. valamennyi kötelezettel szemben is.

²⁶ Pf. I. 20 737/1969.

²⁷ A Győri Ítéltábla Pf.I.20.105/2009/14. szám. Az egyetemlegesség általános szabálya alóli kivételt teremt meg a Ptk. 344. § (3) bekezdése. A bíróság mellőzheti az egyetemleges felelősség megállapítását, és a károkozót közrehatásuk arányában is marasztalhatja, ha ez a kár megtérítését nem veszélyezteti, és tetemesen nem is késlelteti, vagy a károsult maga is közrehatott a kár bekövetkezésében, vagy igénye érvényesítésével menthető ok nélkül késlekedett.

²⁸ A szerződésszegésen nyugvó felelősségi körben nehézséget az okozhat, ha a kötelezett más személy közreműködését veszi igénybe a szerződés teljesítése érdekében. A bírói gyakorlat alapján a szerződéses kötelezett akkor mentesülhet, minden – a kötelezettség teljesítését elősegítő – „közreműködő” (akár vele szerződéses viszonyban álló, akár nem) tekintetében a szerződésszegés felróhatóságát kimenti. Ezen személyek magatartásáért a jogosult irányában felelősség terheli. Lásd bővebben: BDT 2003/7.

²⁹ Pl. Vegyszereket gyártó üzemből származó gáz szennyezi a levegőt, amely önmagában is okozója a környezetszennyezésnek, attól függetlenül, hogy más légszennyező üzemek is vannak a környéken. De közös károkozásra alapított egyetemleges felelősség áll fenn, ha a károkozó magatartások mindegyike alkalmas volt a kár előidézésére.

³⁰ NOCHTA: Op cit. 119-136. p.; ZOLTÁN Ödön: *Kártérítési felelősség a környezetvédelemben*. Budapest, 1985, Akadémiai Kiadó, 119. p.

²⁴ More respondent's behaviour effected the result of damages, thus their joint and several condemnation is not unlawful. BH.1995.21.

²⁵ The consequences of the joint and several liability are that all the obligors owe the whole performance, but if any of them perform the obligation, or brings his obligation to an end with an offset, the rest of the obligors will be released from the obligation. § 337 (1) of the Civil Code. All the joint obligors owe the whole performance, until one of them satisfies the authorized's claim. It is advantageous for the authorised to be able to require the performance from any of the obligors, and to file charges against more or all obligors.

²⁶ Pf. I. 20 737/1969.

²⁷ High Court of Appeal of Győr Pf.I.20.105/2009/14. § 344 (3) of the Civil Code created an exception from the general rule of the joint and several liability. The court can omit the establishment of the joint and several liability, and the court can condemn the tortfeasors in proportion to their contribution, if it does not endanger the compensation, and does not delays it considerably, or the injured party himself participated in the occurrence of the damage, or he is delayed with his claim without any extenuating reasons.

²⁸ In the sphere of the liability based on breach of contract, difficulties can be caused if the obligor used a subcontractor in order to perform the contract. According to the judicial practice the contractual obligor can exempt in the aspect of the subcontractor if he exempt his chargeability. The tortfeasor does not bear responsibility for these people's conducts into the authorised direction. See furthermore: BDT 2003/7.

²⁹ For example, gas originating from a factory producing chemicals that pollute the air, which causes the environmental pollution itself regardless of the fact that there are other air polluting factories in the neighbourhood. But we can talk about joint and several liability based on common tort, if all of the tortous conduct is suitable to cause damage.

³⁰ NOCHTA: Op cit. pp 119-136; ZOLTÁN Ödön: *Kártérítési felelősség a környezetvédelemben*. Budapest, 1985, Akadémiai Kiadó, p 119.

³¹ P. törv. III/B. 20 408/1965, Pf. V. 21 379/1979.

³¹ P. törv. III/B. 20 408/1965, Pf. V. 21 379/1979.

Dr. CZÉKMANN Zsolt
egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem

Zsolt CZÉKMANN
university assistant
University of Miskolc

translator: Katalin KOSSUTH

**Az információs társadalom kihívásai:
elektronikus hulladékgazdálkodás**

**The challenges of the Information Society:
electronic waste management**

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

„Akkik elég bolondok hozzá, hogy azt higgyék, megváltoztathatják a világot, meg is teszik.”
Steve Jobs

„The people, who are crazy enough to think they can change the world, are the ones who do.”
Steve Jobs

A XX. század meghatározó személyiségei közül kiemelhetünk egy maroknyi álmódózt, akik a társadalom kereteit áttörve, mindennapi életünket új pályára állították azzal, hogy bevezették a világot a digitális korbba. *Steve Jobs, Bill Gates, Steve Wozniak, Gordon E. Moore*, hogy csak néhányat említsünk azok közül, akik mindenki számára elérhetővé tették az infokommunikációs technikai eszközöket, ezzel formálva a jövő társadalmát. A XXI. század második évtizedére az infokommunikációs eszközök (ICT eszközök) csendben a mindennapjaink részévé váltak, oly módon épülve be életünkbe, hogy jelenlétük szinte észrevehetetlen, hiányuk azonban már rövidtávon is komoly kihívások elé állít minket. Azon posztindusztriális társadalmakban, ahol a digitális eszközök és alkalmazások immáron társadalomformáló erőként működnek infokommunikációs társadalmaknak nevezzük.¹

From the determining personalities of the XXth century we can highlight some handful dreamers who – breaking through the frames of the society – put our everyday life into a new orbit by showing the world into the digital period. *Steve Jobs, Bill Gates, Steve Wozniak, Gordon E. Moore* are the few examples who made the infocommunication technical tools available for everyone, shaping the society of the future. By the second decade of the XXIth century, the tools of the infocommunication became the part of our days uneventfully, infiltrating in our life in such a way that their attendance is almost unperceivable, but their absence lays us ahead serious challenges in a short term, too. The post-industrial societies, in which the digital tools and applications are working as a society-shaping force, are called Infocommunication Societies.¹

Az ipari társadalmakból digitális-, avagy információs társadalommá történő átalakulása alapvetően a technológia fejlődésének, és az új eszközök elterjedésének volt köszönhető. Ez a diadalmenet az 1970-es években indult az első PC-k (personal computer) megjelenésével. Ezek az eszközök már nem csak az ipar, a gazdasági szféra (B – business) számára nyújtottak hozzáférést az új generációs eszközökhöz, hanem a tömeggyártás eredményeként a civil szféra (C – common, civil) is

The transformation of the Industrial Societies into the Digital or Information Societies was due to the development of the technology and to the vital spread of the new tools. This triumph began with the spread of the first PCs in the 1970s. These instruments not only provided an access to the new generation tools for the industry, for the economic sphere (B – business), but the civil sphere (C – civil, common) could enjoy the benefits as well as the results of the mass-

élvezhette az előnyeit. A hardver és a szoftver felhasználóbarát egymásra találása nyitotta ki a kaput, amely egy mai napig tartó technológia versenyfutáshoz vezetett. Az információs társadalom farkastörvénye, hogy aki nem fejleszt, az lemarad és ezzel együtt ki is szorul a piacról. Gordon Moore már 1965-ben egy exponenciálisan gyorsuló fejlődést vázolt fel, amikor megfogalmazta, hogy 18 havonta az ICT eszközök sebessége megduplázódik (*Moore-törvény*).²

Egyenesen következik ebből a technológia egyre gyorsabb fejlődése, amely magában hordozza az egyes technológia lépések közötti időtartam folyamatos csökkenését is. Mindezek együttesen azt eredményezik, hogy az ITC eszközök élettartama (az az időtartam, amíg az adott eszköz kompatibilitási problémák nélkül, átlagos, vagy attól alig elmaradó adatfeldolgozásra képes) szükségszerűen a fejlődés gyorsulásával fordítottan arányos, azaz folyamatosan csökken.

Ha tekintetbe vesszük, hogy az ITC eszközök köre az elmúlt évtizedekben számottevően kibővült – amíg kezdetben a számítógépek alkották a jelentős részét ezen eszközöknek, addig napjainkban a hűtőszekrénytől a vasalón át, a gépjárművek elektronikáján keresztül szinte valamennyi háztartási eszközünkben megjelentek a micro chipek, belépve ezzel az ITC eszközök közé –, akkor a rövidülő élettartammal közösen azt eredményezik, hogy napjainkra az információs társadalom egyik számottevő outputja az alapját képező eszközökből álló és egyre gyűlő hulladék.

A XX. században meghonosodott környezettudatos gazdálkodás nem hagyhatta figyelmen kívül az egyre nagyobb mértéket öltő elektronikus hulladék kérdését. Az 1990-es évekre a fejlett államok kénytelenek voltak szembenézni az elhatalmasodó problémával, amit tovább súlyosított, hogy ezen hulladékok jelentős mértékben tartalmaztak a környezetre fokozottan veszélyes anyagokat is, illetve fő komponenseik nem lebomlóak, vagy csak kifejezetten hosszú lebomlási idővel rendelkeznek. Mára csak az Európai Unió megközelítőleg 9,3 millió tonna e-hulladékot termel évente, elmaradva az USA vagy Kína kibocsátásától.³ Fokozza a

production. As hardware and software had found a user friendly interaction, the door was opened for the technological competition, lasting up to this very day. The dog-eat-dog-law of the Information Society that: the one who does not develop is the one who loses and, furthermore, the one who is crowded out of the market. Gordon Moore has already outlined an exponentially accelerating progress in 1965, when he drew up that the speed of the ITC tools duplicated by every 18 months (*Moore Law*).²

From this follows straight that technology is developing faster and faster, which involves the contiguous decrease of the duration between the different technological steps. All these factors necessarily result in the inverse proportionality of the – constantly decreasing – lifetime of the ITC tools (the period in which the given tool is able to do data processing without compatibility problems on the average or a bit below par) and the acceleration of the development.

If we take into consideration that the ITC tools' circle broadened in the last decades – whilst at an early stage computers meant the significant part of these tools, today microchips appear from the fridge, through iron, across the electronics of the vehicles and in all of our household devices, entering among the ITC assets – then these altogether with the foreshortening lifetime result in that in these days one of the significant outputs of the Information Society is the more and more festering garbage.

The environment-conscious management established in the XXth century could not leave the question of electronic garbage out of consideration. By the 1990s, developed states had to face the issue of the more and more expansive problem, which has been aggravated by the fact that this garbage includes a considerable amount of hazardous substances, as well, respectively their main components are not biodegradable or they have a specifically long degrading time. By this time, the European Union is producing nearly 9,3 million tons of e-waste a year, dropping away from the emission of the USA or China.³ The

feszültségeket továbbá a nagy kibocsátók által bevett gyakorlat, miszerint a keletkezett hulladékot fejlődő országokba exportálják, súlyosan szennyezett zónákat kialakítva ezzel. Fő célpont Afrika és Ázsia elmaradott vidékei, ilyen telepek találhatók például Accraban (Ghana), Lagosban (Nigeria), Karachiban (Pakisztán), Delhiben (India) vagy éppen a kínai Guiyuban.⁴

A szektor szabályozása az Európai Unióban első ízben az Európai Parlament és a Tanács 2002/96/EK irányelvével (2003. január 27.) az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaikról (*waste electrical and electronic equipment [WEEE]*) valósult meg. A hulladékokról szóló, 1975. július 15-i 75/442/EGK tanácsi irányelv lehetőséget biztosított a szektor specifikus szabályok megalkotására, teret engedve a WEEE számára egy egyedi szabályozási környezet kialakítására. Az irányelv felismerve, hogy a fenntartható fejlődés megvalósításához jelentős változásokra van szükség (az EU környezetvédelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos politikai és cselekvési programja⁵ alapján), „a fejlesztési, termelési, fogyasztási és magatartási modellekhez képest, és többek között a természeti források pazarló fogyasztásának csökkentését és a szennyezés megelőzését támogatja.”⁶

Jelentős problémát vet fel az e-hulladék definiálása, mint a jogszabály tárgyi hatályának meghatározása, hiszen a gyorsan változó, folyamatosan alakuló technológiai környezetben nehéz egy kellően pontos, mégis rugalmas fogalom megalkotása. A megoldás egy általános fogalom, majd egy tematikus tovább bontás jelentette. Ennek értelmében az irányelv rögzíti az elektromos vagy elektronikus berendezések hulladékainak fogalmát (azok az elektromos vagy elektronikus berendezések, amelyek a 75/442/EGK irányelv 1. cikkének a) pontja értelmében hulladéknak minősülnek, beleértve a berendezések kiselejtezősekor az azok részét képező valamennyi alkatrészt, készülékrészt és fogyóanyagot). Következő lépésben szükséges az elektromos és elektronikus berendezések lehatárolása: azok a berendezések, amelyeknek a rendeltetésszerű működtetéséhez elektromos áramra vagy elektromágneses mezőre van szükség, valamint az ilyen áram vagy mező

tension is sharpened by the recognized practice of the great issuers that the generated waste is exported to the developing countries, forming badly vitiated zones hereby. The main targets are Africa's and Asia's backward regions, such yards can be found for example in Accraban (Ghana), in Lagos (Nigeria), in Karachi (Pakistan), in Delhi (India) or in the Chinese Guiyu.⁴

The regulation of this sector was realized for the first time in the European Union through Directive 2002/96/EC of the European Parliament and the Council of 27 January 2003 on waste electrical and electronic equipment (WEEE). Council Directive 75/442/EEC on waste ensured a chance to create sector-specific rules, giving the WEEE room to work up a unique regulatory environment. The Directive recognizing the fact that the sustainable development calls for significant changes (based on the Fifth Environment Action Programme: Towards sustainability – An European Community Programme of policy and action in relation to the environment and sustainable development),⁵ „in current patterns of development, production, consumption and behavior and advocates, inter alia, the reduction of wasteful consumption of natural resources and the prevention of pollution.”⁶

Creating the definition of e-waste, as the material scope of the regulation, poses a major problem, since in the rapidly changing technological environment it is difficult to give an adequately exact but flexible definition. The solution was the creation of a general term, then a thematic breakdown. According to this approach, the Directive fixed the definition of the electrical and electronic equipment's waste (waste within the meaning of the Article 1(a) of Directive 75/442/EEC, including all components, sub-assemblies and consumables which are parts of the product at the time of discarding). The next step is to separate the electrical and electronic equipment: equipment which are dependent upon electric currents or electromagnetic fields in order to work properly and equipment for the generation, the transfer and the measurement of such currents and fields falling under the categories set out in Annex 1A and designed for

előállítására, átvitelére és mérésére szolgáló, az I. A. mellékletben meghatározott kategóriákba tartozó berendezések, amelyeket váltóáram esetében legfeljebb 1000 V, egyenáram esetében pedig legfeljebb 1500 V feszültségtartományban történő használatra terveztek.⁷ A rugalmasságot a fogalom adja, még a mellékletben taxatív rögzített kategóriák hivatottak biztosítani.

Az irányelv az e-hulladék gazdálkodást tagállami feladatként határozza meg, ugyanakkor megkülönbözteti e tevékenység során többlet kötelezettségekkel rendelkező szereplőket is. A terhek viselőjének alapvetően a gyártót⁸ tekinti, de kötelezettségeket telepít a kereskedelmi forgalom egyéb szereplőire is (forgalmazó). A tagállamok feladata a szabályozási környezet kialakítása, a szelektív hulladékgyűjtés minél szélesebb körű kialakítása, az információs rendszer megvalósítása és jelentési kötelezettség teljesítése volt.

A gyártókra hárult a hulladék utóéletének rendezése, amelyet az irányelv három kategóriába sorolt: a termékek kialakítása, hulladékkezelés, hasznosítás. A gyártók a termék kialakítása során törekedjenek a szétszerelést és a hasznosítást, különösen az elektromos és elektronikus berendezések hulladékainak, annak alkatrészei és anyagai újrafelhasználását és újrahasznosítását megkönnyítő megoldások alkalmazására.

A hasznosítás és hulladékkezelés költségeit a gyártók viselik, habár lehetőség van korlátozott mértékben a fogyasztókra hárítására. A hasznosítás esetében minimális arányt is meghatároz az irányelv, tekintettel az egyes terméktípusokra. A hulladékkezelés keretében nyitva marad a (később széles körben kihasznált) lehetőség, hogy a termékeket OECD és nem OECD tagországokba feldolgozás céljából exportálják.

A WEEE-t számos támadás érte, hogy nem kellő alaposítással határozta meg az egyes alapfogalmakat, teret engedve a gyártóknak, hogy kibújjanak kötelezettségeik alól, illetve a már említett e-hulladék exportálás bevett gyakorlattá válásában betöltött szerepe miatt. Hiányossága volt továbbá a tagállami kötelezettségek (és ezek elmulasztásai

use with a voltage rating not exceeding 1000 Volt alternating current and 1500 Volt for direct current.⁷ The flexibility is given by the definition and it is ensured by the exhaustive fixed categories.

The Directive defined e-waste management as a member state's task, at the same time it distinguished the stakeholders having extra obligations in the course of these activities. The burdens appear to be on the producers,⁸ but it institutes obligations to the other merchants (distributors). The member states' task is to form a regulatory environment; the more widespread development of selective waste collection, establishing an information system and to accomplish the reporting duties.

The organization of the afterlife of the waste was incumbent on the producers, the Directive categorized three types: the development of the product, waste management, the recovery of waste. The producers have to push to apply unburdening solutions for disassembly and salvage, especially the electrical and electronic equipment's waste, reuse and recycling their components' and materials'.

All expenses of the recycling and the waste management are paid by the producers, although there is a chance to shift them off to the customers in a limited extent. The Directive lays down a minimal proportion of recycling, with regard to certain types of products. Within the framework of waste management (the later widely utilized) chance is left open to export the products to OECD states and to non-OECD states in order to processing.

The WEEE suffered several attacks, because it had not defined the basic concept with due elaboration, settling ground for the producers to avoid their obligations and because of its role in the exporting of e-waste becoming a custom. It was also a deficiency elaborating the member states' obligations (and the consequences of

következményének) kidolgozása, aminek következtében nem épült ki a szükséges információs rendszer, ami nyomon tudta volna követni a hasznosítás mértékének alakulását, vagy alapja lehetett volna a tagállami adatszolgáltatásnak. További nehézséget jelentett az adminisztráció túlbonyolítása, amely így az effektív alkalmazás gátja lett.

„Rossz utat járunk az európai e-hulladék kezelésben”, mondta Norbert Zonneveld. „Az ügyvezető a megrekedt begyűjtési mennyiségeket, az újrahaznosítók árképzésére nehezedő hatalmas nyomást, a visszavont technológiai beruházásokat és a környezetben bekövetkezett károkat említette véleménye indokaként. [...] Zonneveld szerint lakosonként átlagban 15-20 kg új készüléket értékesítenek az EU tagállamaiban, ugyanakkor mindössze 3-7 kg működésképtelen készüléket gyűjtenek vissza. A statisztikák szerint a visszagyűjtött berendezéseknek csak 15-30 százaléka kerül újrahaznosításra. [...] Bár az irányelv hatálya valamennyi háztartási és nem háztartási berendezésre kiterjed, elsődlegesen a háztartásokból származó berendezés hulladéka fókuszál. A B2B szektorra vonatkozó pontos számok, Zonneveld szerint nem állnak rendelkezésre, bár a becslések 1,7-2,5 millió tonna hulladékkal számolnak évente. A B2B piacról származó hulladék jelentős része használt gépeknek álcázva nem OECD országokban landol, melynek következtében a veszélyes összetevők ezen országok környezetét terhelik – mutatott rá Zonneveld.”⁹ (EUWID No. 25)

A WEEE felülvizsgálatára a közelmúltban került sor, Az Európai Parlament és a Tanács 2012/19/EU irányelvével (2012. július 4.) az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaikról (átdolgozás). Előzménye a Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelvének elfogadása (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről, amely új alapokra helyezte a hulladékgazdálkodást.

Levonva az elmúlt 10 év tapasztalatait egy széleskörű átdolgozáson és pontosításon ment át az irányelv. Kiegészültek az EU célkitűzései, alapvetően rögzíti a környezet megőrzése, védelme és minőségének javítását, az emberi egészség védelmét, valamint a természeti erőforrások körültekintő és ésszerű felhasználását. Ez a politika

failure), resulting in the non-built of the necessary information system which would have been able to track the salvage or could have been the basis for the member state data delivery. Overcomplicating the administration meant another difficulty, becoming the dike of effective utilization.

„We are on a wrong way in the treatment of European e-waste” – Norbert Zonneveld said. „The manager mentioned the stagnated gathering amounts, the high pressure which irks to the pricing of recyclers, the unsaid technological investments and the damages eventuated in the nature as the reason of his opinion. [...] Regarding to Zonneveld in average 15-20 kg new sets are being sold in the EU per capita, at the same time only 3-7 kg of dysfunctional set are gathered back. According to the statistics only 15-30% of the gathered equipment gets recycled. [...] Though the scope of the Directive covers all of the household and not-household equipment, primarily it brings the house waste into focus. The prompt numbers referring to the B2B sector are not at service according to Zonneveld, the estimations reckon 1,7-2,5 million tons of waste per year. The significant part of the B2B market's waste gets transferred to non-OECD states cloaked as second-hand machines, so the dangerous components encumber the environment of these countries – pointed out Zonneveld.”⁹ (EUWID No. 25.)

The revision of the WEEE has been recently due, resulting the 2012/19/EU Directive of the Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment. It's antecedent is the acceptance of the Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain directives which set the waste management on a new ground.

Drawing the conclusions from the recent 10 years, the Directive went through large reconstruction and refinement. The EU's main objectives were widened, recorded on the level of basic principles the preserving of nature, improving the defense and the quality of it, protecting human health and the deliberate and rational utilization of natural

az elővigyázatosság elvén, a megelőzés elvén, a szennyező fizet elvén, valamint azon az elven alapul, hogy a környezeti károkat elsődlegesen azok forrásánál kell leküzdeni.

Kiemelt szerepet kapnak a veszélyes és nehezen lebomló anyagok, úgymint a higany, a kadmium, az ólom, a hat vegyértékű króm, a poliklórozott bifenilek (PCB-k) és az ózonlebontó anyagok, amelyek alkalmazását csökkenteni, hasznosítását pedig maximalizálni igyekszik az irányelv.

Pontosításra kerül az e-hulladék fogalma, a korábbi meghatározás kiegészül a nagyméretű, rögzített ipari szerszámok és a nagyméretű, helyhez kötött berendezés fogalmával, szűkítve ezzel a visszaélés lehetőségét.

A gyártó, mint szintén korábbi problémaforrás is átfogalmazásra kerül, beemelve a harmadik országban honos gyártókat is az irányelv hatálya alá. Gyártó az a „bármely természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az alkalmazott értékesítési módszertől függetlenül [...]:

iv. valamely tagállamban távközlő eszközök révén elektromos és elektronikus berendezéseket értékesít közvetlenül magánháztartások vagy egyéb felhasználók számára, de egy másik tagállamban vagy harmadik országban telepített le.”¹⁰

A szelektív gyűjtést felváltja az elkülönített gyűjtés fogalma, amely a tagállamok számára biztosítja a gyártók és felhasználók szélesebb körű bevonását a hulladék szelekció megvalósításába. Ezt hivatott kiegészíteni a korábban nem rendezett szállítás és ártalmatlanítás szabályozásának tagállam hatáskörbe telepítése. Annak érdekében, hogy a gyűjtés a legszélesebb körben megtörténjen, az irányelv rögzíti a gyártók gyűjtési kötelezettségét (amely a minden évben az előző 3 év kibocsátásának mértékétől függ).

A tagállamoknak nyilvántartásba vételi, tájékoztatási és jelentési kötelezettségét 3 éves ciklusokban teszi kötelezővé az irányelv, keret szabva az eddig parttalan eljárásnak.

A Bizottság felhatalmazást kap a szükséges végrehajtási szabályok megalkotására, amelyre 5 év

resources. This politic is based on the principle of precaution, principle of prevention, ‘polluters pay’ principle and that principle that the environmental damage should be overcome at the source.

The Directive emphasizes the role of the dangerous and poorly degradable substances, such as quicksilver, cadmium, plummet, hexavalent chromium, polychlorinated biphenyls (PCB) and ozone-depleting substances, and tries to reduce the usage and maximize the salvage.

The concept of the e-waste was refined, the former definition broadened with the large-scale fixed industrial tools’ and a large-scale stationary installations’ definitions, narrowing the chance of abuse.

The producer, as a former source of problems, was rephrased incorporating the companies who are resident in a third country, under the scope of Directive. The producer means „any natural or legal person who or which, regardless of the selling technique used, [...]

iv. sells EEE by means of distance communication directly to private households in a Member State and is established in another Member State or in a third country.”¹⁰

The selective collection gave place to the separate collection which ensured the chance for the member states to widely involve the producers and users into the selective collection of waste. This is intended to fulfil the previously arranged transportation and disposal regulations to install into member states’ competence. In order to the collection occur in the widest range, the Directive records the collection obligation of producers (which depends on the measure of the former 3 years’ emission).

The Directive obliges the member states to register, inform and report in three year cycles, creating a framework for the yet unbounded procedure.

The Committee became authorized to create the necessary implementation rules which it has 5

áll rendelkezésére, igazodva az irányelv hatályához, azaz 2012. augusztus 13-tól 2018. augusztus 14-ig (átmeneti időszak). 2018. augusztus 15-től az irányelv nyitott hatályú.

Egyelőre még nem lehet tudni, hogy milyen változásokat hoz az új, átdolgozott WEEE az e-hulladékgazdálkodás működésében, de annyi bizonyos, hogy ez a szabályrendszer kinőtte elődje gyermekbetegségeit, egy lényegesen precízebb keretet ad a tagállamok számára, amely implementálása az átmeneti időszakban komoly kihívások elé állíthatja azokat.

A magyar szabályok egyelőre még nem reagáltak az új irányelv elfogadására, továbbra is a WEEE korábbi változatának keretei között rendezik a hazai e-hulladék kezelést, amelynek alapja a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény felhatalmazása alapján elfogadott 264/2004. (IX.23.) Korm. rendelet az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak visszavételéről, illetve a 15/2004. (X.8.) KvVM rendelet az elektromos és elektronikai berendezések hulladékai kezelésének részletes szabályairól szóló rendeletek.

2012 októberében várhatóan elfogadja az Országgyűlés a 2008/98/EK irányelvnek megfelelő új hulladékszabályozást, aminek következtében az elektronikus és elektromos hulladék kezelése is közeledhet az új WEEE szabályrendszeréhez.

years for, acting upon to the scope of the Directive, from 13 August 2012 till 14 August 2018. From 15 August 2018 the Directive will be of open scope.

Yet it is not known what kind of changes will the revised WEEE cause in the functioning of the e-waste management, but it is sure, that this regulation has stepped over its predecessor's failures, and gives a much more precise frame for the member states, which can face the states serious challenges in the transition period.

The Hungarian regulations has not yet reacted to the acceptance of the new directive, henceforward the inland e-waste management is arranged between the frames of the former version of WEEE, based on the authorization of the Act XLIII of 2000 on the waste management, the Government Decree No. 264/2004 (XI.23.) on electric and electronic installations' waste, respectively the Decree of Ministry Of Rural Development No. 15/2004 (X.8.) on the electrical and electronic installations' waste and its treatment.

In October 2012 the Hungarian Parliament will probably accept the new waste regulation according to 2008/98/EC Directive, which will bring closer the treatment of electrical and electric waste to the revised WEEE regulatory system.

Lábjegyzet

¹ Az információs vagy infokommunikációs társadalmak kialakulásáról lásd bővebben: BELL, Daniel: *The Coming of Post-Industrial Society*. New York, 1976, Basic Books; WEBSTER, Frank: *Theories of the Information Society*. London, 2002, Routledge; BALOGH Zsolt György: Az infokommunikációs jogról, *Infokommunikáció és Jog*, 2004/2; TORMA András: *Az információ jelentősége a (köz)igazgatásban*. Budapest, 2002, Virtuóz.

² A Moore-törvény leggyakrabban előforduló megfogalmazása szerint az integrált áramkörökben lévő tranzistorok száma – ami használható a számítási teljesítmény durva mérésére – minden 18.

Footnotes

¹ About the Information and the Infocommunication Societies you can read more: BELL, Daniel: *The Coming of Post-Industrial Society*. New York, 1976, Basic Books; WEBSTER, Frank: *Theories of the Information Society*. London, 2002, Routledge; BALOGH Zsolt György: Az infokommunikációs jogról, *Infokommunikáció és Jog*, 2004/2; TORMA András: *Az információ jelentősége a (köz)igazgatásban*. Budapest, 2002, Virtuóz.

² Accordance with Moore Law's most common phrasing: the number of the transistors in the integrated circuits – which can be used to measure the computational capacity – is doubled in every

hónapban megduplázódik. Eredetileg az *Electronics* magazinban jelent meg 1965. április 15-én, idővel finomodott a megfogalmazás, de lényegi mondandója napjainkban is igaznak bizonyult.

³ Lásd bővebben: UNEP: *Recycling from E-waste to resources*. Sustainable Innovation and Technology Transfer Industrial Sector Studies, 2009. július, 27. p.

⁴ A Greenpeace forrásai alapján (2012.09.02.): *www*.

⁵ Ötödik környezetvédelmi cselekvési program, HL C 138., 1993.5.17., 5. p.

⁶ WEEE (2). 1. p.

⁷ WEEE 3. cikk b).

⁸ WEEE 3. cikk i) gyártó: az a személy, aki, az értékesítési módszertől függetlenül, beleértve a távközlő eszközökön keresztül történő értékesítést is, a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében:

- i. saját márkanéve alatt gyárt és értékesít elektromos és elektronikus berendezéseket;
- ii. saját márkanéve alatt más szállítók által gyártott berendezések viszonteladásával foglalkozik, ahol a viszonteladó nem tekinthető 'gyártónak' abban az esetben, ha a gyártó márkanéve az i. alpontban foglaltaknak megfelelően megjelenik a berendezésen; vagy
- iii. üzletszerűen importál vagy exportál elektromos és elektronikus berendezéseket valamely tagállamba.

Nem tekinthető 'gyártónak' az a személy, aki kizárólag finanszírozást nyújt valamely finanszírozási megállapodás értelmében, kivéve azt az esetet, ha az i-iii. alpontok értelmében gyártóként is fellép.

⁹ Az Európai Elektronikai Hulladék Hasznosítók Szövetségének (EERA) ügyvezetője 2009. november végén Hamburgban tett nyilatkozata (2012.08.21.): *www*.

¹⁰ WEEE (2012. átdolgozott) 2. cikk f).

18 months. Originally this phrasing was published in the *Electronics Magazine* in 15 April 1965, later the framing attenuated, but its substantive say proves itself to be true in these days, too.

³ See: UNEP: *Recycling from E-waste to resources*. Sustainable Innovation and Technology Transfer Industrial Sector Studies, July 2009, p 27.

⁴ Based on the sources of the Greenpeace (02.09.2012): *www*.

⁵ The Fifth Environment Action Programme, OJ C 138, 17.5.1993, p 5.

⁶ WEEE (2), p 1.

⁷ WEEE Article 3 b).

⁸ WEEE Article 3 i) 'producer' means any person who, irrespective of the selling technique used, including by means of distance communication in accordance with Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council of 20 May 1997 on the protection of consumers in respect of distance contracts:

- i. manufactures and sells electrical and electronic equipment under his own brand,
- ii. resells under his own brand equipment produced by other suppliers, a reseller not being regarded as the 'producer' if the brand of the producer appears on the equipment, as provided for in subpoint i, or
- iii. imports or exports electrical and electronic equipment on a professional basis into a Member State.

Whoever exclusively provides financing under or pursuant to any finance agreement shall not be deemed a 'producer' unless he also acts as a producer within the meaning of subpoints i to iii.

⁹ The statement of the manager of the European Electronical Recyclers Association (EERA) in the end of November 2009 in Hamburg, (21.08.2012): *www*.

¹⁰ WEEE (2012. revised version) Article 2 f).

Dr. ERDŐS Éva, PhD
egyetemi docens
Miskolci Egyetem

Dr. Éva ERDŐS
associate professor
University of Miskolc

translator: Orsolya RÓNAI

**Az adóversenyről – előnyei és hátrányai, a
mellette és ellene szóló érvek**

**About tax competition – its advantages and
disadvantages, arguments in favour of it and
against it**

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

1. Befektetés ösztönzés vagy káros adópolitika?

1. Investment incitement or harmful tax policy?

Örök kérdés, hogy egy ország a befektetés ösztönzést preferálja, vagy ezzel káros adópolitikát valósít meg? Ez a kérdés a rendszerváltás óta foglalkoztatja a gazdasági élet irányítóit, és a kérdés a mai napig aktuális, amit bizonyít az a tény is, hogy az Európai Unió az 1990-es évektől kezdődően visszatérően foglalkozik a témával. Kérdés, hogy a befektetések, beruházások adójogi eszközökkel történő támogatásával megvalósítja-e egy ország a káros adópolitikát, vagy éppen a külföldi tőke beáramlásával a gazdasági életét teszi élénkebbé. Mikor valósít meg egy ország adóversenyt, és hol a határ az adóverseny és a káros adóverseny között? Ez az adóharmonizáció nagy kérdése is, és egyben nagy harca is, az Európai Unió szervei és a tagállamok között. Az adószuverenitás korlátozását ugyanis ellenzik a tagállamok, ugyanakkor az Európai Unió szerveinek beavatkozása a tagállami adózásba az európai adójogi szabályok betartása érdekében, elmaradhatatlan eszköze az adóharmonizációnak. Az adóharmonizáció által létrehozott európai adójog pedig a legfontosabb eszköze a káros adóverseny megállításának.

It is an eternal question whether a state prefers the incitement of investments or follows a harmful tax policy? This question has interested the managers of economy since the end of the communism in Hungary and has remained a topical issue to date, which is proved by the EU, as the European Union has repeatedly dealt with the issue of tax competition since 1990. The question is simple: whether a state supporting the investments and investors with fiscal instruments realizes a harmful tax policy or (simply) stimulates the economic life of the state with the inflowing foreign capital. When does a state realize tax competition, and where is the limit between tax competition and harmful tax competition? This is also a big question of the tax harmonisation, and at the same time its great battle too, between the European Union and the Member States. The Member States are against the limitation of the fiscal sovereignty; however, it is evitable for the EU to interfere with the Member States' taxation in order to control the compliance of the European tax law's rules. The European tax law, which is created by the tax harmonization, is the most important instrument for stopping the harmful tax competition.

Adóverseny van, volt és lesz is Európában, de a kérdés az, hogy meddig lehet elmenni, hogy európai

Tax competition exists, was and will be in Europe, but the only question is how far we can go

uniós szabályokat ne sértsünk vele. A rendszerváltás kezdetén, az 1990-es évek elején Magyarország élen járt a külföldi befektetőknek, azaz a működő tőke befektetőknek, beruházásoknak adott adókedvezményezés területén. Mára azonban már más ösztönzőket kell keresni a beruházás élénkítés érdekében az adókedvezmények helyett az európai adójogi előírások és korlátozások miatt. Tehát mára a beruházás ösztönzés adójogi, adópolitikai eszközei káros adópolitikának minősülnek, így nem megengedettek a diszkrimináció tilalma, és a nemzeti elbánás elvének érvényesítése miatt.

2. Az adóversenyről és a káros adóversenyről

Hogy kell-e különbséget tennünk az adóverseny és a káros adóverseny értelmezése között arra vonatkozóan a szakirodalomban eltérő nézeteket találunk, az adóverseny és a káros adóverseny megkülönböztetésére vonatkozó nézetek nem egységesek.

Az adóversenyről a szakirodalom különböző álláspontot foglal el abban a tekintetben, hogy meddig terjeszkedhet egy állam e kérdésben káros eredmények, azaz káros adópolitika megvalósítása nélkül. Deák Dániel¹ véleménye szerint az adóverseny és a káros adóverseny közötti határ nem húzható meg, azaz nincs ok arra, hogy a káros adóversenyt megkülönböztessük a nem káros adóversenytől, ugyanis álláspontja szerint a nem káros adóversennyel összefüggésben is megállapíthatjuk, hogy az korlátozza és torzítja a szabad versenyt. Galántainé Máté Zsuzsanna véleménye szerint² „végtelenül szemlélve, a piacgazdaság körülményei között maga az adóztatás ténye is a 'normálistól eltérő' viszonyokat eredményez. Véleménye szerint a közösségi joggyakorlat (EK és EU bírósági döntések) alapján az olyan egyenes adóra vonatkozó jogi előírás tekinthető károsnak, amely tartósan és szisztematikusan sérti a fiskális semlegességet, ha tehát nem felel meg az adórendszer természetének, vagy belső szerkezetének.”³ Deák Dániel szerint ezért azt kell a kérdés kapcsán vizsgálni, hogy a konkrét adójog előírásai szervesen illeszkednek-e az azt körülvevő adórendszerbe.⁴

Álláspontom szerint azt megállapíthatjuk, hogy a

without offending the European Union's regulations. In early 1990, Hungary was at the forefront at tax benefits, which were given to the foreign investors, investments. By now we have to find other incentives instead of giving tax benefits, because of the European tax law's limitations and regulations. So nowadays the EU considers the tax benefits as the instruments of the harmful tax policy, thus these are not allowed because of the prohibition of discrimination and the principle of national treatment.

2. About tax competition and harmful tax competition

In the literature we can find differing opinions about the distinction between tax competition and its harmful type, so these views are not unified.

The literature is neither unified about the issue of how far a state can expand without producing harmful outcomes i.e. realizing a harmful tax policy. Deák Dániel¹ believes that we can not draw a line between the tax competition and the harmful tax competition, i.e. there is no reason to make a distinction between tax competition and harmful tax competition, because it is needed to be stated, that harmful tax competition limits and distorts free competition. In Galántainé Szabó Zsuzsanna's opinion,² “if we looking extremely the fact of the taxation, it results 'abnormal conditions' between the conditions of the market economy. In her opinion the EU's jurisprudence (EC and EU judicial decisions) considers harmful those legal requirements for direct taxes, which offending permanently and systematically the fiscal neutrality, if it does not correspond to the tax regime's nature or internal structure.”³ According to Deák Dániel, the question to be examined is whether, the concrete regulations of tax law are an integral part of its surrounding tax system.⁴

In my view it has to be stated that we can find the

káros adóverseny problémája elsősorban a társasági adózásban csapódik le, és a társasági adózásban a kivételes preferenciák, befektetői, beruházási adókedvezmények, a külföldi tulajdonú, vagy vegyesvállalatoknak adott preferenciák, az adódiszkrimináció, a szelektivitás nemcsak az adók, hanem az uniós versenyjog előírásai alapján is meg nem engedett eszköznek számítanak. Ebben véleményem megegyezik az idézett szerzőkkel, azonban kiegészíteném még azzal, hogy abban az esetben, amikor torzul a közteherviselés elve, azaz az adófizető nem ott fizet adót, ahol a közszolgáltatásokat valójában igénybe veszi, vagyis más, külföldi államban fizet csekély mértékű adót vagy illetéket a cége bejegyeztetésért, és közben a saját, hazai államban veszi igénybe a közszolgáltatásokat, de ott ahhoz nem járul hozzá, káros adóversenyről beszélhetünk. Ennek tipikus esete az adóparadicsomi szabály alkalmazása.⁵

Miért és mikor tekinthető károsnak az adóverseny? Az adóverseny, adókedvezmények károsnak tekinthetők a gazdasági verseny szempontjából, mert eltérítik és torzítják a piaci versenyt az adódiszkriminációval, azaz elsősorban a külföldi befektetőknek adott pozitív adókedvezményekkel. Az adóverseny akkor tekinthető károsnak, ha: (a) eltéríti a nemzetközi befektetéseket, (b) elkedvetleníti az adózókat az önkéntes jogkövetéstől, (c) átalakítja a közkiadások és az adók közötti kívánatos egyensúlyt, (d) más országok növelni kényszerülnek a kieső bevétel miatt más adóalap után fizetendő adók terheit és (e) az intézkedések növelik más országok adóigazgatási költségeit.

Amennyiben mindehhez zártkörű ösztönző rendszerek párosulnak, melyek nem engedik a speciális kedvezmények igénybevételét a belföldi adózóknak, valamint az ország nem vesz részt az információcserében, a közigazgatási- és jogrendszere nem nyílt és átlátható, és ahol az adózó megegyezhet az adóhatósággal az adó mértékéről akkor megállapítható, hogy káros következményeket előidéző adórendszerrel van szó.⁶

Az Európai Unió 1997-ben megalkotta, és 1998-ban bevezette az *Üzleti (Társasági) Adózásra Vonatkozó Magatartási Szabályok Gyűjteményét*

issue of the harmful tax competition in corporate taxation, because its instruments e.g. exceptional preferences, tax benefits for investors and investments, given preferences for foreign-owned companies or joint ventures, the tax discrimination and selectivity are not allowed instruments of the EU's competition and tax law. My opinion is the same as the cited authors', but I have to complement it with one thing: the principle of burden sharing is distorted when the tax payer does not pay taxes where he/she uses the public services, so he/she pays minor tax or levy for registering his/her company in other states, then in his/her country, while he/she uses the public services in his/her country, but there he/she does not contribute the burdens, so we also speak about harmful tax competition in these kinds of cases. Its typical case is the application of the tax haven regulation.⁵

Why and when is the tax competition regarded as harmful? The tax competition and the tax benefits are harmful in terms of the economic competition, because they divert and distort the competition in the market with fiscal discrimination, i.e. mainly with giving tax benefits for the foreign investors. The tax competition is needed to be viewed harmful when: (a) diverts the international investments, (b) discourages the tax payers from the voluntary legal compliance, (c) changes the balance between the public expenditures and the taxes, (d) other countries have to raise other taxes' bases, because of the loss of tax revenues and (e) the measures increase other countries' costs of tax administration.

If closed incentives systems are accompanied with this, which do not let the national tax payers use the special benefits and the country also does not participate in the exchange of information, its legal and administrative system are not transparent, and where the tax payers can agree with the tax authorities in tax rates it is needed to be stated that a tax regime with the above mentioned features causes harmful consequences.⁶

In 1997, the European Union created the Code of Conduct for Business Taxation,⁷ which is not a statute, but rather the member countries' unilateral

(továbbiakban *Magatartási Kódex*), mely dokumentum (*Code of Conduct for Business Taxation*)⁷ nem jogszabály, hanem a tagállamok egyoldalú és önkéntes kötelezettségvállalása egy viselkedési norma követésére. A Magatartási Kódex olyan új szabályozási eszközt képvisel az egyenes adók jogharmonizációjában, amely az egyhangú döntésen alapuló és ezért nehézkes szabályalkotás helyett jelentkezik, de tulajdonképpen kötelező erővel nem rendelkezik. A tagállamok önkéntes jogkövetéssel tesznek eleget annak az elvárásnak, hogy tartózkodnak minden olyan jogszabályalkotástól, amellyel megvalósítják az olyan adóversenyt (*standstill*),⁸ mely versenytorzító hatású, azaz a káros adóversenyt. Amennyiben káros adóversenyt előidéző jogszabály van érvényben egy adott tagállamban, az vállalja az egységes gyakorlat érdekében, hogy mielőbb megszünteti azt (*rollback*).⁹

A Magatartási Kódex aláírása egy szigorú, egyhangúságot megkövetelő közösségi eljárási szabály¹⁰ kikerülését jelentette. A Magatartási Kódex ugyan nem minősül európai uniós jogforrásnak, azonban Magyarországnak az Európai Unióhoz való csatlakozásakor – 2004-ben – teljes egészében számon kérték a káros adóverseny elleni harc terén tett intézkedéseinket, és a káros adóversenyt előidéző jogszabályi előírásaink megszüntetését. 2012-ben elmondható, hogy a társasági adómérték csökkentésével és az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetésével Magyarország az adóverseny rögzített útjára lépett, azonban a csatlakozáskor vállalt, káros adóverseny elleni jogharmonizációs előírásoknak eleget tettünk.¹¹

3. Az adóverseny megjelenési területei, pozitívumai és negatívumai

Az adóverseny és a káros adóverseny, amint azt a fentiekben is láthattuk, sok esetben összemosódik, azonban megállapíthatjuk, hogy leggyakoribb megjelenési területei az alábbiak.

3.1. Az adóverseny megjelenési területei

Nézzük először az elkülönítésnél, és az adóverseny

and voluntary commitment for keeping behavioural norms. The Code of Conduct is a new regulatory instrument in the field of the harmonization of direct taxes, which is occurred instead of the unanimity and cumbersome rulemaking, but actually it does not have a legal binding force. The members can fulfil voluntary requirements of the Code, if they stay away from a legislation, which can realize the harmful tax competition (*standstill*).⁸ If a statute is in force, which can realize the harmful tax competition, the members undertake to eliminate it as soon as it is possible (*rollback*).⁹

Signing the Code of Conduct meant the avoidance a very strict rule¹⁰ of the EU's decision-making's system, which was the unanimity in the decision-making. The Code of Conduct is not a source of the EU law, but when Hungary joined the EU in 2004, the European Union requested from us to show them all of the instruments, which helped to eliminate the tax competition, and also requested to repeal all of the statutes, which had realized the harmful tax competition. In 2012 Hungary has embarked on the bumpy road of the tax competition with decreasing the tax bases of corporate taxation and introducing a flat-rated personal income tax, but it is important to mention, that we have fulfilled the requirements of the EU.¹¹

3. The fields where the tax competition appears, its positive and negative features

In most cases the tax competition and the harmful tax competition are merged, as we could see above, but the most important fields, where it appears are the following ones.

3.1. The fields of appearing the tax competition

Let's see before the positive and negative features

mellett és ellen szóló érvek számbavétele előtt, hogy melyek a megjelenési területei az adóversenynek és a káros adóversenynek.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az adóversenynek és a káros adóversenynek különböző megjelenési formái lehetnek, de az alábbi területek feltétlenül ebbe a kategóriába tartoznak: (a) A külföldi befektetők, beruházók adókedvezményezése, a pozitív adó megkülönböztetés a külföldi tőke javára – adódiszkrimináció esete.¹² (b) Az adóelkerülés, adóminimalizálás káros esete – adóparadicsomok (off-shore cégek) létrehozásának engedélyezése.¹³ (c) Az Európai Unió által tiltott állami támogatások, melyek káros adóversenyt keletkeztetnek. (d) A tőke szabad mozgásával (nemzetközi tőkeáramlás) és a letelepedési szabadsággal kapcsolatos korlátozó esetek, a másik tagállamba történő székhelyáthelyezések problémái. (e) Az átlagostól és a környező országoktól eltérő alacsony adókulcsok, adószint alkalmazása, melynek tőkeelszívó és a nemzetközi tőkeáramlást befolyásoló hatása lehet.

A vizsgálódást tehát elsősorban ezeken a területeken kell folytatni, amikor az adóverseny mellett és ellene szóló érveket kívánjuk felsorakoztatni. Az Európai Unió az egységes belső európai piac megteremtésével és működésével mindenképpen kiterjeszti az adóverseny fogalmát, és ezzel egyre nehezebb feladat elé állítja a tagállamokat a nemzetközi tőkéért folytatott és a káros adóverseny elleni harcban.

Az adóverseny jelentkezhet egy adott államon belül is, azonban az európai uniós szabályokhoz való megfelelés szempontjából az adóversenynek az egyes államok között van jelentősége. Leszögezhetjük azt is, hogy az adóverseny előbb jelentkezett, mint a káros adóverseny, és amint az adóverseny egyre inkább gazdasági torzulást okozott, figyeltek fel a nemzetközi szervezetek a káros tényezők hatására, és léptek fel ellene.

Az elsőként jelentkező, ilyen károkat okozó, gazdasági versenyt torzító helyzet: az egyes államokon belül megvalósított adóverseny a külföldi és belföldi befektetők megkülönböztetése az adókedvezmények terén, a közvetlen külföldi

of tax competition, where we can meet with the tax competition, which are the fields, where it appears.

As a summary we have to state that the tax competition and the harmful tax competition can appear in different fields, but the following fields necessarily are included here: (a) tax benefits for the foreign investors and investments, the case of positive tax discrimination favouring the foreign capital.¹² (b) Tax avoidance, the harmful case of tax minimization, licensing the creation of tax heavens (off-shore companies).¹³ (c) State aids, which are prohibited by the EU, because they cause harmful tax competition. (d) The limitation of the free movement of capital (international capital flows) and the freedom of establishment, the issue of relocating headquarters into other Member States. (e) Applying tax rates, which are different from the average's and from the neighbouring countries' tax rates and they could have a capital suction effect and they can affect the international capital flows.

When we want to describe the positive and the negative aspects of the tax competition, we have to examine the above mentioned fields, where the competition appears. When the European Union created the internal single market it expanded the term of the tax competition and with this the battle against the tax competition has become an increasingly difficult task for the Member States.

The tax competition can occur in a Member State, but under the EU's regulation the competition occurs between two Member States. It also can be stated that the tax competition had existed before the harmful tax competition appeared, and when it started to cause distortions in economy that is when the international organizations started to fight against it.

The first distortion situation was: when the Member States made a distinction between the foreign and national investors in the field of tax benefits with favouring the foreign direct investors.

tőkebefektetők javára.

Az adó szabályok kialakítása és ezen belül annak megállapítása, hogy egy adott állam milyen adókat vet ki, kiket és mit adóztat meg, milyen adóalapot, adó mértéket állapít meg, valamint, hogy milyen és mennyi kedvezményt ad, vagy milyen mentességi szabályokat alkalmaz, minden állam belügye és szuverenitásából adódó jogosultsága. Ebben a nemzetközi szervezetek, így az Európai Unió sem szólhat bele. Az adózás kérdése az európai normákban szubszidiaritást élvez, ami azt jelenti, hogy tagállami hatáskör. Azonban vannak területei, amelyeken belül az európai uniós jogforrások elsőbbséget élveznek, és feltétlen betartást követelnek meg. Ilyen terület az adódiszkrimináció és legelsősorban a külföldi befektetőknek adott adókedvezmények területe, amely tiltott tevékenységnek számít az európai szabályozás szerint. A külföldi és belföldi adóalanyok diszkriminációja egy országon belül feszültséghez vezet, de nemzetközi negatív hatása is van. Megállapíthatjuk, hogy a külföldi adóalanyok pozitív diszkriminációja nemcsak azért káros, mert különbséget tesz egy adott államban az adóalanyok között, hanem azért is, mert nemzetközi adójogi konfliktushoz vezet, sérti az egyenlő elbánás nemzetközi adójogi alapelvét, a diszkrimináció tilalmának nemzetközi adójogi alapelvét. Ezen kívül azért is káros, mert torzíthatja a gazdasági versenyt, azzal, hogy eltéríti a nemzetközi tőke áramlását egy olyan irányba, ahol a legkevesebb adót kell fizetnie a külföldi adóalanyoknak. Az adóverseny ezen területével kapcsolatosan leszögezhetjük, hogy az adóverseny ebben az esetben az államok között jelentkezik, és a külföldi tőkéért folytatott versengés formájában ölt testet, míg a káros adóversenyt okozó rendelkezés az adott államon belül is feszültséget okoz.

Ugyanígy beszélhetünk az adóverseny káros adóversenyt előidéző másik területéről, az egyes államok adórendszerén belül a megkülönböztető állami támogatások nyújtásáról. Az állami támogatások ugyanis ugyanazt a káros adóversenyt valósítják meg, mint a külföldieknek adott adókedvezmények. Az Európai Unió Bizottsága Közleményt¹⁴ adott ki, hogy az állami támogatások és az adókedvezmények azonos megítélés alá esnek. A közlemény szerint négy feltételnek kell ehhez az

It is a given Member States' home affair to regulate the taxation regime, particularly to determine the types of taxes, who are the tax payers, the basis of the taxes, the tax benefits and the tax exemptions. The international organizations and also the EU can not do anything about it. The issue of the taxation enjoys subsidiarity in the EU's regulation, which means this question is under the authority of the Member States. But also there are exemptions, where the EU's regulation enjoys priority, so they require unconditional compliance. These fields are e.g. the tax discrimination and the given tax benefits for the foreign investors and this last one is also prohibited by the EU. The distinction between the national and foreign tax payers can lead to internal tensions, but is also has its international impact. We have to state that the positive discrimination of the foreign tax payers is harmful on the one hand because of the discrimination between the tax payers and in the other hand because it can lead to a conflict in international tax law: it hurts the principles of equal treatment and the prohibition of discrimination. In addition it is also harmful because it distorts the economic competition with diverting the international capital flows to a direction, where the foreign tax payer has to pay the lowest tax. In this case the tax competition is between Member States and it is manifested in the battle for the foreign capital, while the harmful tax competition causes tension within the state.

The other field of the harmful tax competition is the state aids. The state aids realize the same harmful tax competition as the given tax benefits for the foreigners. The EU's Commission¹⁴ gave out an announcement on the state aids and the tax benefits, because the Commission considers them as the category of harmful tax competition. The states aids have to meet with four requirements: (a) a preferential treatment is given to the entitled. (b) The states provided this preferential treatment.

állami támogatásoknak megfelelniük: (a) A rendelkezés kedvezményes elbánást biztosít a jogosultnak. (b) Ezt a kedvezményes elbánást az állam biztosítja. (c) A rendelkezés torzítja a közös piacon belüli piaci versenyt. (d) Az állami támogatás konkrét, vagy szelektív. A szelektivitás megjelenhet iparági (azaz a kedvezményezettek körének meghatározása), horizontális (azaz a támogatott tevékenységi kör meghatározása), és térségi (azaz a támogatás területi hatályának korlátozásában).

(c) This distorts the competition in the Common Market. (d) The aids are concrete or selective. The selectivity can be appeared as industrial (i.e. the determination of the range of the entitled), horizontal (i.e. the determination of the range of activities) and regional (i.e. the limitation of the supported areas).

A Bizottsági Közlemény és a Római Szerződés ugyanakkor tartalmazza a megengedett állami támogatások körét is, azaz minden olyan támogatást, amely összeegyeztethető a közös piaccal.¹⁵ Egyébiránt minden más támogatás formájától függetlenül versenytorzító hatású, amely előnyben részesíti az egyes vállalatokat, külföldi befektetőket, vagy az egyes áruk termelését.

However the Communication from the Commission and the Treaty of Rome contains the aids allowed by the EU, and these are compatible with the Common Market.¹⁵ All together the aids have a distorting effect in the market if they privilege the companies, the foreign investors, or the production of goods, apart from its forms.

Újabb területe az adóversenynek, amit már károsnak minősíthetünk az off-shore tevékenység, amely az adóelkerülés egyik eszköze is. Off-shore tevékenységről akkor beszélünk, amikor egy országban nem vagy csak nagyon csekély mértékű adót kell fizetnie a külföldi tulajdonú vállalatnak, ugyanakkor a tevékenységét ez a vállalat nem ott végzi, ahol adóalanyként regisztráltatta magát, hanem a saját nemzeti országában, ahol azonban adót nem fizet a nyeresége után. A káros hatást itt az okozza, hogy a külföldi adóalany nem ott járul hozzá a közterhekhez, ahol a közszolgáltatásokat valójában igénybe veszi, így eltéríti az adóztatás igazságosságát és megszegi a közteherviselés adójogi alapelvét. A közterhekhez mindenkinek vagyonával és jövedelmével arányosan kell hozzájárulni, és ezzel a hozzájárulással egyben a közszolgáltatásokhoz is megtörténik a hozzájárulás. Az adóparadicsomban regisztrált vállalkozás azonban ott fizet csekély mértékű adót, azonban tevékenységét otthon, a hazájában végzi, ott azonban egyáltalán nem járul hozzá a közszolgáltatásokhoz, viszont ott veszi igénybe azokat. Ez a tendencia károsan befolyásolja a nemzetközi tőkeáramlást is, mivel a vállalkozások szívesen viszik olyan országba a nyereségüket, vagyis vállalkozásuk székhelyét, ahol nem vagy csak csekély mértékű adót kell fizetni. A tőke kivitel off-shore cégekbe még nem tilos az európai adójogi

The next field of tax competition is the off-shore activity, which can be viewed as harmful. The off-shore activity is when the foreign company does not pay or it pays only a minimal tax in a country, but the company does not exercise its activities in this country, where it is registered itself as a tax payer. The harmful effect is caused by the foreign investors, because these tax payers do not contribute to the tax burdens, where they use the public services, so they divert the fairness of taxation and offense the principle of burden sharing. The principle of burden sharing applies for everyone, because everyone has to contribute proportionally to the public burden with their property and income and finally they contribute to the public services. The company, which is registered in the tax heaven pays the minimal tax here, but it does not use the public services here, but in its home country, where it does not pay tax for using these services. This tendency affects harmfully the international capital flows, because the companies relocate their headquarters with pleasure into those countries, where the tax base is very low. The capital export into foreign companies is not prohibited by the EU's regulation, if a Member State's taxation regime has a provision about the off-shore activity this is conflicted with the EU law, particularly with the Code of Conduct. The tax harmonization's

szabályok szerint, csak egy adott állam adórendszerében az off-shore rendelkezések alkalmazása ütközik európai adójogi előírásokba, így a káros adóverseny elleni Magatartási Kódexbe. Az off-shore vállalkozás alapítása az adótervezés, adóminimalizálás eszköze lehet, mert az Európai Unió tagállamaiban már nem lehet ilyen szabályokat alkotni, azonban Európán kívül még bőven találunk adóparadicsomokat. A nemzetközi tőkeáramlás ekkor is negatív irányba eltérül, de Európán kívül a nemzetközi szervezeteknek nincs hatásköre beleavatkozni ebbe a káros folyamatba. Ugyanakkor a tőkekivitel adóparadicsomokba ugyanúgy negatív hatással jár, mint amikor Európán belül alkalmazták az off-shore alapítás szabályait. Így tett Ciprus, Málta és Magyarország is. Hazánkban a külföldön tevékenységet végző szervezetnek kellett mindössze 3%-os társasági adót fizetni.¹⁶ Az európai jogharmonizációs kötelezettség miatt azonban hatályon kívül kellett helyezni ezt a szabályt a társasági adóból, és ugyancsak meg kellett szüntetnie Ciprusnak és Máltának is az adóparadicsomok engedélyezésére vonatkozó szabályát. A konfliktus azonban így is megmaradt, és a megoldást az jelenthetné, ha európai uniós jogforrás tiltaná az adóparadicsomi országokba történő nyereségkivitelt, vagy a tagállamok alkotmányos alapelvei szintre emelnék azt az elvet, miszerint aki igénybe veszi a közszolgáltatását egy adott államnak, akkor ahhoz abban az országban, ahol azt igénybe veszi, hozzá is kell járulnia. Vagyis mindenki ott járuljon hozzá a közszolgáltatásokhoz, ahol azt valóban igénybe veszi.¹⁷ Tulajdonképpen ez a tevékenység is adóversenyt keletkeztet, csak nem Európán belüli országok között, hanem Európán kívül, és ennek az adóversenynek a hatására az adószerkezet károsan átalakul, ugyanis a kieső adóbevételt pótolnia kell az országnak, ugyanis másképp nem lesz meg az egyensúly az adóbevételek, közterhek és a kiadások, közszolgáltatások között. Ez pedig az adószerkezet átalakításához vezet, mivel a kieső társasági adóbevételt esetleg fogyasztásra háruló adókkal, vagy a munka közterheire vonatkozó adóval kell pótolni.¹⁸

instrument can be the foundation of an off-shore company, because creating these kinds of statutes are prohibited in the EU, however we can find tax heavens outside the EU. The international capital flows deflected negatively too, but the international organizations do not have the power to intervene into this harmful process. Founding off-shore companies outside the EU is as harmful as we do it in the EU. Cyprus, Malta and Hungary did so. In Hungary there was a regulation in force, which privileged the foreign companies, which carried out their activities outside of Hungary. Hungary provided a tax benefit of corporate taxation at a tax level of 3%.¹⁶ With joining to the EU we had to repeal this regulation, and Malta and Cyprus did the same thing. But the conflict still exists and the only solution could be if the EU prohibited the export of the companies' profits into tax heavens or the Member States raised the principle as follows into a constitutional principle: whom uses a public service must to contribute to public burdens with especially tax payments. In other words everyone has to contribute to public burdens, where they really use them.¹⁷ Basically this activity creates tax competition too, but not between the European states, but rather outside of Europe; and as a result of this the tax structure develops harmfully, because the states must replace the loss of the revenue, because without this, the balance between tax revenues, public burdens, public expenditures and public services will not be. And this could lead to the transformation of tax structure, because the loss of the corporate tax revenues must be replaced with other consumption duties or taxes on labour.¹⁸

Ha megvizsgáljuk az off-shore tevékenység területére eső, káros adóversenyt előidéző magatartást, megállapíthatjuk, hogy az első esetben

If we examine the off-shore activity, which causes harmful tax competition we have to state that in the first case (licensing the off-shore regulation,

(off-shore szabályozás engedélyezése, adóparadicsomi szabály alkalmazása) az európai állam adószabálya miatt térül el a nemzetközi tőkeáramlás, míg a második esetben (külföldi, Európán kívüli adóparadicsomba történő cég alapítás és nyereségkivitel) az adott társaság magatartása valósítja meg a káros adóversenyt és nem az adott európai ország.¹⁹

Az adóverseny fentiekben említett három eseténél tehát megállapíthatjuk, hogy az adóverseny az államok közötti verseny színtereként értelmezhető kategória, míg káros adóverseny egy adott államon belül is kialakulhat a belföldi és a külföldi adóalanyok között, a nemzeti elbánás elvének megsértésével és az adódiszkriminációval. Álláspontom szerint az adóverseny jelenleg még tágabb kategóriát és fogalmat jelent, mint a káros adóverseny, ugyanis az adóversenyt nem minősíti károsnak az Európai Unió, amennyiben az nem európai országok között valósul meg.

Az adóverseny legegyszerűbb megjelenési formája, amikor egy adott állam adószintje alacsonyabb, mint az őt körülvevő államoké. Azonban ha ez nem az Európai unión belül történik meg, akkor az európai uniós szabályozás nem is foglalkozhat vele. Ez alól kivételt jelenthet az adókikerülés esete és más kriminalizációs adóesetek, amelyek kiirtandók az adott tagállam belső nemzeti adószabályaiból. Megállapíthatjuk azt is tézisként, hogy az adóversennyel az Európai Unió nem minden esetben tud (és akar) mit kezdeni, azonban amennyiben az adóversenynek nemzetközi tőkeáramlást eltérítő és versenytorzító hatása van az európai tagállamokra nézve, akkor már káros adóversenyről beszélünk, és az Európai unió beavatkozhat az európai uniós előírás érvényesülése érdekében. Az adóverseny egy bizonyos szintig minden tagállam belügye, a nemzeti adószuverenitás eredménye, csak arra kell figyelni, hogy káros adóversenyt tiltó szabályozásba ne ütközzön.

Megállapítható az is tézisként, hogy egy tagállam belső nemzeti szabálya sérthet európai uniós előírást, azonban a teljes adórendszerre nem állapítható meg ugyanez. Vagyis amennyiben egy adott állam alacsony adószintet alkalmaz, annak érdekében, hogy a működő külföldi tőkét

application of the off-shore rule) the flow of capital is deflected by the European tax rules, and in the second case (foundation of companies abroad and outside of the EU and the export of profits) the given company's activity realizes the harmful tax competition and not the given European country.¹⁹

As a conclusion in these three fields of harmful tax competition it has to be stated that the tax competition is between the states, while the harmful tax competition can be formed between national and foreign tax payers with offending the principle of national treatment and the tax discrimination. In my opinion the tax competition means a much wider category than harmful tax competition, because the EU does not classify the tax competition harmful if it is not realized between European countries.

The simplest form of the tax competition is when one state's tax level is lower than the neighbouring countries. If it is not happened in the EU, then the EU does not deal with it. The case of tax avoidance and other criminalised tax cases can be exceptions and these must be eliminated from the national legal systems. The EU can not (does not want to) deal in every cases with the tax competition, however if the tax competition has got a deflecting effect in the field of international capital flows or it has got a distortion affect in the competition then the tax competition must be considered as harmful for the Member States and the EU can intervene in favour of the enforcement of the EU's regulations. The tax competition is every Member States' home affair to a certain level and the result of the national tax sovereignty, but the only thing which we have to take care that does not conflict with a prohibition rule of the harmful tax competition.

It has to be stated too, that a Member State's national tax regulation can offend EU rules, but the whole tax regime can not do so. I.e. when a state applies a low tax rate in order to attract foreign capital, it can feel free to do so, because this is the state's eligibility, which comes from its

becsalogassa az országba, ezzel nem követhet el káros adóversenyt előidéző magatartást, mivel ez az adott állam szuverenitásából fakadó jogosultsága. Az alacsony adószint elérése érdekében alkalmazott alacsony adókulcs kérdésébe az Európai Unió az adószuverenitás tiszteletben tartása miatt nem szól bele, igaz, hogy ezzel teret enged az egyes államok által megvalósított káros adóversenyt előidéző magatartásnak. Ez jelenleg ellentmondás, ami feloldásra vár, ugyanis az adó szuverenitás tiszteletben tartása nemzeti érdek ugyan, de kérdés, hogy ezt meddig fogja jó szemmel nézni az Európai Unió?

3.2. Az adóverseny pozitívumai és negatívumai

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy az adóverseny előnye és hátránya, vagyis a mellette és ellene szóló érvek a következők:

1. Mellette: Az adóverseny lehet pozitív, mert gazdaságélénkítő hatása van. A külföldi tőke vonzásával megnő a termelés, megindulhat és emelkedhet a gazdasági növekedés, és ezzel megnőhet az adóbevétel/ közbevételek is.
2. Ellene: Az adószint csökkentésével azonban együtt járhat az a káros folyamat, hogy a kieső adóbevételt valahonnan pótolni kell. A pótlás eredményezheti a közszolgáltatások visszaesését (ekkor ugyanis kevesebb közbevételekre van szükség), az állami szerepek visszavonulását, ami nem mindig szerencsés. A pótlás ugyanakkor eredményezheti más közterhek szintjének emelését is, ami ugyancsak nem jelent megoldást (jó megoldást) az adóalanyok oldaláról és a gazdaság fejlődése szempontjából sem.
3. Mellette: Az adóverseny az országokat az adószint csökkentésére készíti, ugyanis ha a környező országokban alacsonyabb adószint van, akkor a tőke oda áramlik, és a hazai vállalkozások is áttehetik központjukat és tevékenységüket a másik államba. Ez pedig az államokat adócsökkentésre készíti, hogy megőrizték vállalkozásaikat. Ez viszont előnyös lehet a vállalkozások számára.
4. Ellene: Az előzőekben említett magatartás ellen a 2. pontban leírtak szólnak.
5. Mellette: A kedvező adópolitikával való tőkevonzás a kevésbé fejlett országok számára a felzárkózás eszköze lehet.²⁰

sovereignty and this situation altogether can not be viewed as a harmful tax competition. The EU does not have a say into this situation, because the states have the sovereignty to do it, but it is true that the EU leaves room for those activities too, which can realize harmful tax competition. Now this is a contradiction, which has to be reconstituted, namely the respect of the tax sovereignty is a national interest, but the question is how long the EU can see it without making any steps against it?

3.2. The positive and negative aspects of tax competition

As a summary we have to give a list of the arguments in favour of tax competitions and also the arguments against it:

1. In favour: The tax competition could be positive, because it has got an economic stimulus effect. The attraction of foreign capital, the production increases, the economic growth may begin and may increase and with this the tax revenues can increase.
2. Against: The loss of tax revenue must be replaced when we decrease the tax levels. The replacement could result a throw-back in public services (because then less public revenue is needed), a retreat in public roles, which is not always fortunate. The replacement could also result a rising effect in other public burdens', which is still not mean a (good) solution from the side of tax payers and the aspect of the development of the economy.
3. In favour: The tax competition forces the countries to reduce tax levels, because if tax levels are lower in the neighbouring states than in the homeland the capital flows to the neighbouring states, and the national companies can relocate their headquarters and their activities into these countries. And this forces the countries to tax reduction in order to protect their companies, so this can be beneficial for the companies.
4. Against: We have to find the arguments against the above mentioned behaviour at point 2.
5. In favour: The attraction of capital with a favourable tax policy could be the instrument of

6. Mellette: A külföldi működő tőke vonzásával egy adott állam a kedvező adópolitikával elősegítheti versenyképességét, világgazdasági szerepének növelését.²¹

7. Mellette: A hatékonyabb adózás lehetősége kedvezően hat a versenysemlegesség elvének érvényesülésére, ugyanis az adórendszerek versenye az erőforrások jobb allokációját és jólétet eredményezhet.²²

8. Mellette: Az általános adóteher csökkenés, a tagállamok egymáshoz közelítő adószintje hozzájárulhat az EU, mint globális üzleti partner versenyképességének a növeléséhez.²³

the catch up of the less developed countries.²⁰

6. In favour: A given state could promote the increase of its competitiveness and its role of the world economy with the attraction of the functioning foreign capital and with a favourable tax policy.²¹

7. In favour: The opportunity of a more effective taxation favourably affects the enforcement of the competitive neutrality's principle, because the competition of the tax regimes can result a better allocation of resources and welfare.²²

8. In favour: The reduction of general tax burden and the Member States' converge tax levels could contribute to the increase of the EU's competitiveness as a global business partner.²³

Az adóverseny hátrányai, az ellene szóló érvek:

1. Eltéríti – károsan – a nemzetközi tőkeáramlást és negatívan befolyásolja ezzel a gazdasági versenyt. Lehetnek 'kiürülő' országok, ahonnan más országba vándorol a termelő tőke, máshol hoznak majd eredményt, ezzel csökkentve a másik ország gazdasági növekedését és versenyképességét.

2. Sérül a közteherviselés elve, amennyiben a székhelyét más országba áttelepítő vállalkozás nem ott fog hozzájárulni a közszolgáltatásokhoz, ahol azt valójában igénybe veszi.

3. Sérül az adóalanyok egyenlő elbánásának elve, az adóalanyok közötti egyenlőség, a külföldi adóalanyoknak adott kedvezmények pozitív adódiszkriminációt idéznek elő.

4. A külföldi tőkebefektetések kedvezményével sérül a diszkrimináció tilalmának adójogi alapelve.

5. Hátrányosak az off-shore szabályok mind az alapítás engedélyezése, mind a tőkekivitel adóparadicsomba való engedélyezése esetében. Eltéríti a közszolgáltatásokhoz való hozzájárulás alapelvét, kedvezőtlenül alakítja az adószintet, meggyengíti a gazdaságot.

6. Eltéríti az adórendszer igazságosságát. Hiszen igazságos az adórendszer – többek között – ha a közszolgáltatásokhoz mindenki hozzájárul a közterhek befizetésével, aki azokat igénybe is veszi. Az a vállalkozás, amelyik átviszi a székhelyét egy olyan országba ahol nem kell adót fizetnie, de közben otthon végzi a tevékenységét (külföldön tevékenységet végző szervezet), nem járul hozzá a közszolgáltatáshoz ott, ahol azt valójában igénybe veszi. Ezzel sérül és felborul az adórendszer.

The disadvantages of tax competition, the arguments against it:

1. It – harmfully – diverts the international capital flows and negatively influences the economic competition. There could be 'cleared' countries, from where the capital flows into other countries and brings results elsewhere and with this reducing other country's competitiveness and economic growth.² The principle of burden sharing is offended, in case the company relocates its headquarters into an other country and because of this it will not contribute to the public services, where it uses them.

3. The principle of equal treatment of tax payers is offended too, because the given tax benefits to the foreign investors realize a positive discrimination.

4. The principle of the prohibition of discrimination in tax law is offended by the privileges of the foreign capital investments.

5. The off-shore regulations are harmful in cases of licensing the foundation and licensing the capital export to tax heavens. It diverts the principle of contribution to the public services and with this, it transforms negatively the tax levels and impairs the economy.

6. It diverts the fairness of the tax regime. A tax regime is fair if – inter alia – everyone, who uses the public services, contributes to the public services with paying the tax burdens. That company, which relocates its headquarter to a country, where it does not have to pay taxes, but while it does its activities at home (an organization engaged activities abroad) it does not contribute

Csökken az adóbevétel, amit pótolni kell.

7. Az adóelkerülés egyéb esete, amikor egy vállalkozás áthelyezi a székhelyét egy alacsonyabb adószintet alkalmazó országba, ugyancsak káros hatást vált ki a kieső adóbevétellel.

8. Eltéríti az adózás semlegességét azzal, hogy torzítja a beruházások területenkénti (egy adott országban) megoszlását, és ezzel felboríthatja a foglalkoztatás megfelelő eloszlását. munkahelyek szűnhetnek meg, régiók elszegényesedéséhez is vezethet ez a jelenség.

9. Rontja a jogszabályok átláthatóságát és stabilitását, a jogbiztonságot, ugyanis az adóverseny gyorsan és gyakran változó jogszabályokat követel, és eredményezheti egymásnak ellentmondó jogszabályok létrejöttét is. Ezzel még nagyobb lehetőséget kínál az adókikerülésre, az adóminimalizálásra.²⁴

10. Az államok adórendszerére is negatív hatást gyakorol, mivel az adóteher a mobil termelési tényezőkről az immobil adóalapokra helyeződik át, és ezzel torzul az adószervezet. Megnő a helyi polgárok adóterhelése, a munkaerőre és a fogyasztásra terhelődik az adóztatás a kieső adóbevételek pótlása érdekében.²⁵

to the public services there, where it really uses them. With this the tax regime is offended and fallen. The tax revenues decrease so it has to be replaced.

7. Another case of tax avoidance, when a company relocates its headquarter into a country, which applies a lower tax rate than its home, also causes an adverse effect in the economy with the loss of tax revenue.

8. The neutrality of taxation is diverted, because tax competition distorts the investments' distribution by areas and with this upsets the occupations' corresponding distribution. Jobs could be lost, regions could be poorer.

9. It ruins the transparency and stability of laws, the legal certainty, because the tax competition needs laws, which is changing fast and often and this could cause the conflict of laws. So it gives more options for tax avoidance and tax harmonization.²⁴

10. The states' tax regimes also have a negative impact, because the tax burden has moved from the mobile factors of production to the immobile tax bases and with this the taxation structure is distorting. The local citizens' tax burdens are increasing, because to replace the loss of tax revenue the states have to increase other taxes e.g. consumption taxes, or tax burden on labour.²⁵

Látható a fenti felsorolásból, hogy az adóverseny ugyan járhat előnnyel, azonban több a negatív hatása. Vitatkozhatunk, hogy melyik magatartás éri meg jobban, beállni a sorba és felvenni a harcot a káros adóverseny ellen, avagy adóversenyt hirdetni és ezzel felvenni a versenyt az államok tőkecsalogató stratégiájával. A fentiekből azonban látható, hogy nem ilyen egyszerű a kérdés megítélése. Nem ilyen egyszerű a kérdés Magyarországra számára sem,²⁶ már csak azért sem, mivel az Európai Uniónak tagja vagyunk, így szabályait, az európai uniós szabályok elsőbbségének elvét nekünk is be kell tartani, mint ahogyan a többi tagállamnak is, és a káros adóverseny elleni fellépés európai adójogi rendelkezéseibe ütköző gyakorlatot éppen ezért nem folytathatunk.

The list above has showed that the tax competition might have benefits, but it has got more negative impacts than positive. We can argue about which behaviour is better: fighting against harmful tax competition or using tax competition as a part of a capital attracting strategy to attract the foreign capital into the country. The question is not easy, as we could see above. It is also not easy for Hungary,²⁶ because we are members of the EU, so we have to meet with the regulations of the EU law – applying the principle of the primacy of the EU law – and the other Member States have to do so and this is why we can not apply or make statues, which are in conflict with the EU law.

Lábjegyzet

Footnotes

- ¹ DEÁK Dániel: Adóverseny a kibővített európai Unióban. *Gazdaság és Jog*, 2005/1, 20. p.
- ² GALÁNTAINÉ MÁTÉ Zsuzsanna: Adóverseny az Európai Unióban. *Hitelintézkészlet*, 2005/5-6, 50-51. p.
- ³ 173/73., *Italian Republic v. Commission*, ECR (1974). In: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, 51. p.
- ⁴ DEÁK: Op. cit. 2005, 18. p. hivatkozva: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, 51. p.
- ⁵ Ebben a helyzetben volt Magyarország is, ahol igénybe lehetett venni a külföldi társaságok részéről egy igen kedvezményes 3%-os társasági adókulcsot. A magyarországi off-shore szabályokat az európai adóharmonizáció hatására hatályon kívül kellett helyoznunk az Európai Unióhoz való csatlakozásunkkor.... lásd erről bővebben: ERDŐS Éva – KOVÁCS Kitti: Az adóoptimalizálás egyik eszköze: az offshore jelenség térnyerése és gyakorlati nehézségei. *Gazdaság és Jog*, 2010/1, 17-21. p.
- ⁶ KAKUK János: Legújabb eredmények a nemzetközi adózás területén. *Pénzügyi Szemle*, 2002/8, 736-739. p.
- ⁷ Magatartási Kódex (ECOFIN Tanács 1997. december 01-ei ülésén elfogadott az (üzleti adózással kapcsolatos magatartási szabályokra vonatkozó határozata) Celex No. 398Y0106 (01). www.europa.eu.int; Lásd még ERDŐS G. – FÖLDES G. – ÓRY T. – VÉGHÉLYI M.: *Az Európai Közösség adója*. Budapest, 1999, KJK Kerszöv, 136-140. p.; lásd még TERRA, Ben J. M. – WATTEL, Peter J.: *European tax law*. The Hague, 2005, Kluwer Law International, 283-287. p.
- ⁸ TERRA – WATTEL: Op. cit. 284. p.
- ⁹ TERRA – WATTEL: Op. cit. 284. p.
- ¹⁰ EK 93. és 94. cikke.
- ¹¹ A teljesség igénye nélkül említhetjük, hogy a korábban a külföldi befektetőknek és a multinacionális társaságoknak adott társasági adókedvezményeinket megszüntettük, a korábban jogot szerzett külföldi adóalanyoknak adott kedvezmények kifutása 2011. december 31-ig megtörtént. Az adóparadicsomi szabályozást már 2003-ig meg kellett szüntetni, azaz kikerült a társasági adóból a külföldön tevékenységet végző szervezet 3%-os adó fizetésének lehetősége, egységes lett a társasági adó mértéke. A

- ¹ DEÁK Dániel: Adóverseny a kibővített európai Unióban. *Gazdaság és Jog*, 2005/1, p 20.
- ² GALÁNTAINÉ MÁTÉ Zsuzsanna: Adóverseny az Európai Unióban. *Hitelintézkészlet*, 2005/5-6, pp 50-51.
- ³ 173/73., *Italian Republic v. Commission*, ECR (1974). In: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, p 51.
- ⁴ DEÁK: Op. cit. 2005, p 18; hivatkozva: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, p 51.
- ⁵ Hungary was also in this situation, where the foreign companies can avail a reduced a tax rate at 3% for our corporate taxation. When we joined to the EU we had to repeal our off-shore regulations, because of the tax harmonization... see more: ERDŐS Éva – KOVÁCS Kitti: Az adóoptimalizálás egyik eszköze: az offshore jelenség térnyerése és gyakorlati nehézségei. *Gazdaság és Jog*, 2010/1, pp 17-21.
- ⁶ KAKUK János: Legújabb eredmények a nemzetközi adózás területén. *Pénzügyi Szemle*, 2002/8, pp 736-739.
- ⁷ Code of Conduct (ECOFIN Council Decision on the Code of Conduct for Business Taxation of 1 December 1997) Celex No. 398Y0106 (01). www.europa.eu.int; See also ERDŐS G. – FÖLDES G. – ÓRY T. – VÉGHÉLYI M.: *Az Európai Közösség adója*. Budapest, 1999, KJK Kerszöv, pp 136-140; see also TERRA, Ben J. M. – WATTEL, Peter J.: *European tax law*. The Hague, 2005, Kluwer Law International, pp 283-287.
- ⁸ TERRA – WATTEL: Op. cit. p 284.
- ⁹ TERRA – WATTEL: Op. cit. p 284.
- ¹⁰ Articles 93 – 94 of the EC.
- ¹¹ E.g. we eliminated the tax benefits for the foreign investors and for multinational companies, we terminated the given special tax benefits for the foreign tax payers by 31 December 2011. The regulation of tax heavens was eliminated in 2003 and the corporate taxation has become unified. For the issue of relocating headquarters the Cartesio C-2010/06. case was decided.
- ¹² See more: ERDŐS Éva – RÁCZ Rita: A jövedelemadóval kapcsolatos diszkriminatív rendelkezések igazolhatósága a közösségi jogban az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatának tükrében I. *Publicationes Universitatis Miskolcensis*

székhelyáthelyezés problémájára pedig jogeset született a magyar Cartesio C-210/06. ügyben.

¹² Lásd e témáról bővebben: ERDŐS Éva – RÁCZ Rita: A jövedelemadóval kapcsolatos diszkriminatív rendelkezések igazolhatósága a közösségi jogban az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának tükrében I. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXVII/2 (ann. 2009), 257-287. p.; és ERDŐS – RÁCZ: A jövedelemadóval kapcsolatos diszkriminatív nemzeti rendelkezések igazolhatósága az uniós jogban az Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatának tükrében II. rész. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXVIII (ann. 2010), 189-209. p.

¹³ ERDŐS – KOVÁCS: Op. cit. 17-21. p.

¹⁴ Bizottsági Közlemény az állami támogatásokról, lásd: ÓRY Tamás (szerk.): *Az Európai Unió adójoga*. Budapest, 2003, Osiris Kiadó, 313-321. p.

¹⁵ Ilyen megengedett állami támogatás pld: a szociális jellegű állami támogatások, a természeti katasztrófák vagy egyéb rendkívüli események következtében keletkezett károk elhárítására nyújtott támogatások, a hátrányos helyzetű területek, a foglalkoztatási gondokkal küzdő területek fejlődésének előmozdítására nyújtott állami támogatások, a közös európai érdekű, fontos tervek előmozdítására szolgáló állami támogatások, meghatározott gazdasági ágazatok vagy gazdasági területek fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatások, amelyek nem gyakorolnak kedvezőtlen hatást az egységes belsőpiac működésére vonatkozóan... stb. lásd erről bővebben: ÓRY (szerk.): Op. cit. 313-321. p. és Római Szerződés 92. cikk (2)-(3) bekezdése.

¹⁶ A társasági adóról szóló 1996. évi LXXXI. tv. szerint a társasági adó mértéke ekkor 18%, majd később is még 16% volt.

¹⁷ Ez alól kivételt jelenthetnek a kettős adóztatás alóli korlátozások, nemzetközi egyezmények.

¹⁸ Lásd erről bővebben: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, 56-58. p.

¹⁹ Megjegyzem: éppen ezért nem tehet ez ellen semmit az Európai Unió a káros adóverseny előidéző magatartás ellenére sem.

²⁰ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, 57. p.

²¹ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Problémák és újabb törekvések az Európai Unió társasági adózásában*. PhD Értekezés,

Sectio Juridica et Politica, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXVII/2 (ann. 2009), pp 257-287; and ERDŐS – RÁCZ: A jövedelemadóval kapcsolatos diszkriminatív nemzeti rendelkezések igazolhatósága az uniós jogban az Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatának tükrében II. rész. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXVIII (ann. 2010), pp 189-209.

¹³ ERDŐS – KOVÁCS: Op. cit. pp 17-21.

¹⁴ Communication from the Commission, see ÓRY Tamás (ed.): *Az Európai Unió adójoga*. Budapest, 2003, Osiris Kiadó, pp 313-321.

¹⁵ These aids are e.g.: aid having a social character, aid to make good the damage caused by natural disasters or exceptional occurrences, aid to promote the economic development of areas where the standard of living is abnormally low or where there is serious underemployment, aid to promote the execution of an important project of common European interest, aid to facilitate the development of certain economic activities... etc. See more: ÓRY (ed.): Op. cit. pp 313-321. and the Treaty of Rome, Article 92, paras. 2-3.

¹⁶ Act LXXXI of 1996 on corporate taxation. According to this the rate of corporate tax was 18% and then it changed to 16%.

¹⁷ An exception under this rule can be the limitations of double taxation and the international treaties.

¹⁸ See more: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, pp 56-58.

¹⁹ Note: that is why the EU can not do anything about the prevention of the harmful tax competition.

²⁰ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, p 57.

²¹ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Problémák és újabb törekvések az Európai Unió társasági adózásában*. PhD dissertation, Széchenyi István Egyetem Győr, Multidiszciplináris Társadalomtudományi Doktori Iskola, September 2008, pp 197-199.

²² GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2008, p 197.

²³ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2008, pp 197-198.

²⁴ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2008, pp 197-199.

²⁵ MIKE Károly: A gazdaságpolitikai döntéshozatal nemzetek fölötti centralizációja és a közösségi gazdaságtan. *Közgazdasági Szemle*, 2003/March, pp 254-268 cites: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: Op. cit. 2005, p 58.

Széchenyi István Egyetem Győr, Multidiszciplináris Társadalomtudományi Doktori Iskola, 2008. szeptember, 197-199. p.

²² GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Op. cit.* 2008, 197. p.

²³ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Op. cit.* 2008, 197-198. p.

²⁴ GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Op. cit.* 2008, 197-199. p.

²⁵ MIKE Károly: A gazdaságpolitikai döntéshozatal nemzetek fölötti centralizációja és a közösségi gazdaságtan. *Közgazdasági Szemle*, 2003/március, 254-268. p. hivatkozik rá: GALÁNTAINÉ MÁTÉ: *Op. cit.* 2005, 58. p.

²⁶ 2012-ben Magyarország kormánya az adóversenyt szorgalmazza, adócsökkentést hajtottak végre a társasági adóban, személyi jövedelemadóban, és ennek a magatartásnak felel meg az a koncepció is, mely szerint nem támogatjuk az Európai Bizottság CCCTB (közös konszolidált társasági adóalap) irányelv javaslatát sem.

²⁶ In 2012 the Hungarian Government encourages the tax competition. They reduced the corporate taxation, the personal income tax. We also support the European Commission' proposal for the CCCTB directive.

Dr. KÁRPÁTI Orsolya
tudományos segédmunkatárs
Miskolci Egyetem

Orsolya KÁRPÁTI
research assistant
University of Miskolc

A víz, mint természeti erőforrás nyilvántartása Magyarországon

The registration of water, as natural resource in Hungary

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

1. Bevezető

A víz, mint természeti erőforrás nyilvántartása meglehetősen sokrétű nyilvántartás-vezetési tevékenységet foglal magába. Ezen tevékenység kiterjed Magyarország mind felszíni, mind felszín alatti vizeinek, azok állapotának a számon tartására. A vízügyi igazgatásban számos szerv érintett, többek között a Nemzeti Környezetügyi Intézet (továbbiakban: NeKI), a Nemzeti Környezetügyi Intézet kirendeltségei, az Országos Vízügyi Főigazgatóság (továbbiakban: OVF), a vízügyi igazgatóságok és a vízügyi hatóságok. Jelen tanulmány célja a vízügyi igazgatóság által vezetett és használt regiszterek bemutatása az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (továbbiakban: ÉMVIZIG) példáján keresztül.

A vízügyi igazgatóságok a belügyminiszter irányítása alatt álló, önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szervek,¹ vízügyi igazgatási szervek. A vízügyi igazgatási szerv végzi a vizekkel és a vízellátási létesítményekkel összefüggő állami feladatokkal kapcsolatos igazgatási tevékenységet, továbbá ellátja az állam kizárólagos tulajdonában lévő vizeknek és vízellátási létesítményeknek a vagyonkezelését.² Az igazgatóság alaptevékenységeként közreműködik a vízgyűjtő-gazdálkodási terv elkészítésében, vízrajzi észlelő-hálózatot és monitoringot tart fenn, illetve vízrajzi adatokat gyűjt, feldolgoz és továbbít a Vízgazdálkodási Információs Rendszer részére (továbbiakban: VIZIR).³

1. Introduction

The registration of water means a multiple registration-activity. This activity involves the registration of surface and ground water and of its conditions. Many organs are concerned in the administration of water affairs such as National Institute for Environment (hereinafter referred to as: NeKI), regional branches of National Institute for Environment, National Water Directorate (hereinafter referred to as: OVF), the directorates of water managements and authorities of water management. In my essay I would like to highlight the major fields of the registration of water – as natural resource – by the example of the registration activity of the Northern-Hungarian Water Directorate (hereinafter referred to as: ÉMVIZIG).

Directorates of water managements are independently functioning and economizing central publicly financed institutions being directed by the Minister of Interior.¹ State tasks related to water and water establishments are managed by directorates of water managements. Furthermore the directorates fulfil property management concerning water and water establishments belonging to the exclusive property of the State.² The directorates – as their basic competences – contribute to the preparation of river basin management plan, to the maintenance of hydrographical monitoring system, to the collection, procession and transmission of hydrographical data for Water Management Information System (hereinafter

referred to as: VIZIR).³

Az ÉMVIZIG Árvízvédelmi, Folyamszabályozási és Vízminőségi-kárelhárítási; Vízgazdálkodási és Vízrajzi Monitoring; Vízrendezési és Társulati; Informatikai és Hírközlési; Igazgatási és Jogi; Gazdasági; Beruházási, Vagyongazdálkodási és Projektkezelési Osztályokból áll.⁴ A tanulmányban a Vízgazdálkodási és Vízrajzi Monitoring Osztály által vezetett főbb nyilvántartások kerülnek bemutatásra.

2. Vízgazdálkodási és Vízrajzi Monitoring Osztály

Ezen osztály tevékenysége a vízgazdálkodáshoz és a vízrajzi monitoringhoz kötődik. *Vízgazdálkodás* alatt a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését, a vizek kártételei elleni védelmet és védekezést, tehát a vízkárelhárítást értjük.⁵ A *vízrajz* a felszíni és felszínalatti vizek mennyiségi és minőségi megismerésével és előrejelzésével foglalkozik. A vízrajzi adatok körébe tartoznak a felszíni (vízállás, víz hőmérséklet, vízhozam), a felszín-közel (talajvíz), és a felszín alatti vizek adatai (minden, ami nem talajvíz). Az Osztály a vizek megismeréséhez, állapotuk feltárásához szükséges méréseket végez, adatokat gyűjt, feldolgoz és szolgáltat,⁶ továbbá részt vesz a vízrajzi adatfeldolgozás számára nélkülözhetetlen információs rendszerek felügyeletében és fejlesztésében is.⁷

A vízgazdálkodáshoz kapcsolódóan fontos megemlíteni a Vízgazdálkodási Információs Rendszert (továbbiakban: VIZIR) és a Védekezési, Vízkárelhárítási Információs Rendszert (továbbiakban: VIR). A VIZIR három nyilvántartásból, a vízgazdálkodási objektum-nyilvántartásból, a műszaki nyilvántartásból és a vízikönyvből áll. Az ÉMVIZIG a VIZIR működtetésével kapcsolatosan a felszín alatti vízgazdálkodást érintően, területi feladatok lát el.⁸ A VIZIR-hez kapcsolódóan a vízügyi igazgatóság a helyi jelentőségű objektum-nyilvántartási feladatokat végzi,⁹ illetve működési területük egészére vonatkozóan folyamatosan vezeti a műszaki nyilvántartást.¹⁰ Az ÉMVIZIG feladata továbbá a felszín alatti vízhasználatokra, az

As the examination of the whole system of registration concerning water affairs exceeds the size of the essay, I intend to deal only with the registration of water management by introducing the registers of Water Management and Hydrographical Monitoring Department at ÉMVIZIG.⁴

2. Water Management and Hydrographical Monitoring Department

The major tasks of this department are in connection with water management and hydrographical monitoring. *Water management* means the utilization of water, the preservation of utilization possibilities, the protection against damages caused by water and protective activities.⁵ *Hydrography* deals with the recognition of surface and ground water on quantitative and qualitative level. Hydrographical data is surface (water level, water temperature, water output), near to surface (groundwater) and underground (except groundwater) data. Surveys on the condition of water, data collection, data procession and data transmission are carried out by the department. Furthermore it has to take part in the development and supervision of information systems which is essential for hydrographical data processing as well.⁶

In connection with water management it is crucial to introduce the Water Management Information System (hereinafter referred to as: VIZIR) and the Protection and Waterdamage-preventing Information System (hereinafter referred to as: VIR). The VIZIR consists of three registries: water management object registry, technological registry, hydraulic registry. The ÉMVIZIG fulfils territorial tasks on ground water management concerning the functioning of VIZIR.⁷ The directorate ensures the accomplishment of object- registry on local objects,⁸ furthermore it manages technological registry on its territory.⁹ The competences of ÉMVIZIG include the ground water utilisation, the registration of data,

adatok nyilvántartására, továbbítására; a vízmérleg elkészítésére; a vízföldtani adattár karbantartására, bővítésére is kiterjed.¹¹ A vízügyi igazgatóság köteles a vízgazdálkodási feladatok ellátásához szükséges alapadatokat szolgáltatni a VIZIR számára az állami vagy helyi önkormányzati tulajdonban álló vizek és közcélú vízellátási létesítmények tekintetében.¹²

A VIZIR országos rendszerét alkotó adatbázisok körébe tartozik például a Vízügyi Adattár, a Vízkészletjárulék területi alapadatbázis (továbbiakban: VKJ), Operatív Hidrológiai Modul (továbbiakban: OHM). *Vízügyi Adattár* a vízgazdálkodási alapadatnyilvántartás rendszere. Az Adattár, olyan vízgazdálkodással kapcsolatos információs rendszer, amely a felszíni és felszín alatti vizekkel kapcsolatos általános adatokat tartalmazza, tehát a vízügyi ágazatban kezelt vízgazdálkodási alapadatok és objektumok strukturált, digitális formátumú, egységes nyilvántartó és adattároló rendszerét jelenti.¹³ A vízgazdálkodási tevékenységhez kapcsolódóan kiterjed a vizek és a vízellátási létesítmények kezelésének, a vízkárelhárításnak, a víziközművekkel végzett közüzemi tevékenységeknek és a vízkészlet-gazdálkodásnak a regisztrálására.

VKJ a vízkészlet-gazdálkodáshoz¹⁴ kapcsolódó nyilvántartás, mely a meghatározott vízmennyiség utáni vízkészletjárulékot tartja számon. A vízhasználó a vízjogi létesítési, üzemeltetési engedélyben meghatározott vízmennyiség után vízkészletjárulékot köteles fizetni.¹⁵ Annak érdekében, hogy a vízkészlethez való hozzáférés lehetősége ne csökkenjen és a vizek állapotában visszafordíthatatlan változás se következzen be, került létrehozásra a VKJ. Az adatbázis lehetővé teszi a megfelelő kommunikációt a vízhasználó és a vízkészlet gazdálkodó között. A *vízhasználó* részére azonnal számszerűsíthető a díjfizetési kötelezettség-változás, a *vízkészlet gazdálkodó* részére pedig azonnal hozzáférhető a vízkészletek kihasználtsága. Ennek köszönhetően lehetővé válik a káros folyamatok mielőbbi felderítése és megállítása.¹⁶

Az OHM a VIZIR napi gyorsadat-forgalmazásra és

its transmission, the preparation of basin balance sheet, the maintenance of water geological database and its enlargement.¹⁰ On the other hand the directorate is obliged to provide data information for VIZIR on water and water establishments being in property of the State or the municipality.¹¹

There are more registries, which belong to the national system of VIZIR such as Water Management Database, Water Resource Benefit territorial ground database (hereinafter referred to as: VKJ), and National Hydrological Module (hereinafter referred to as: OHM). *Water Management Database* is the basic registry system of water management. The Database is a unified registry, which involves data on ground and surface water. Consequently it contains the water management basic data and objects digitalized data.¹² As for the Database the handling of water and its establishments, the prevention of water damages and water utilities and the registration of water resource management can be signified as registration activity on this field.

VKJ is a registry related to water resource management. It registers water resource benefit paying for determined water quantity. Water users are obliged to pay water resource benefit after the water quantity, which is defined in the permission for water law establishment or for operation.¹³ VKJ was established in order to avoid decrease of the possible access of water resources and to avoid irreversible changes in water conditions. This registry is managed by authorities of water management. It is able to follow the changes easily. It ensures the communication between the water user and the water resource manager. Due to VKJ the change in the benefit may be promptly determined for *water user*. On the other hand the usage of water sources may be available for the *water source manager*. Thanks to the effective functioning of VKJ the damaging procedure can be discovered and determined.¹⁴

OHM is a module of VIZIR, which is able to

árvizes, készségi adattovábbításra használt modulja, amely 1997 óta van használatban a vízügyi igazgatóságoknál. Az OHM keretében a felszíni állomások; felszín közeli állomások, hidrometeorológiai állomások, hidrometeorológiai állomásoknál kezelt legfontosabb adatok kerülnek tárolásra. Ezen adatok rögzítésére naponta kétszer kerül sor.¹⁷

Az ÉMVIZIG a vízrajzi tevékenység keretén belül vízrajzi észlelőhálózatot és monitoringot üzemeltet és fejleszt, vízrajzi adatokat gyűjt és feldolgoz, a VIZIR rendelkezésére bocsátja az annak működéséhez szükséges adatokat.¹⁸ A vízrajzi adatok hatékony nyilvántartására az ÉMVIZIG-en belül kialakítottak egy *Ügyeleti könyvtárat*, mely naprakészen tartalmazza a vízrajzi tevékenységre vonatkozó területi adatokat. Az ÉMVIZIG-en belül az információáramlás az osztályok között ezen adatbázisnak köszönhetően hatékonyan megvalósul. Az érintett osztály az említett információs rendszerből le tudja hívni a munkájához szükséges vízrajzi adatokat.

A VIR működtetése a vizek kártételei elleni védelemben fontos szerepet játszik. A vizek kártételei elleni védelem, vagyis a vízkárelhárítás a károsan sok vagy károsan kevés víz elleni szervezett tevékenységet jelenti.¹⁹ Az ÉMVIZIG vízkárelhárítással összefüggő feladatai közé tartozik például a vízkárelhárítás műszaki, igazgatási teendőinek irányítása, illetőleg ellátása; a védekezés területi tervezése, szervezése, szakmai irányítása és a vizek kártételei elleni védelemmel kapcsolatos tájékoztatás.²⁰ A VIR vezetésének célja az árvízvédekezési, belvízvédekezési és vízminőségi kárelhárítási tevékenységhez kapcsolódó helyi irányítási, ellenőrzési, jelentési és tájékoztatási feladatok ellátása, a védekezés eseményeinek és dokumentumainak áttekinthető kezelése, továbbá a védekező vízügyi igazgatóságok jelentéseinek központi összegezése, az egész országra kiterjedően.²¹ A VIR *több alrendszerből*,²² azonos jellegű információkat tartalmazó és feldolgozó, vagy azonos típusú műveletekkel működő modulokból és adatbázisokból tevődik össze.²³ A Vízgazdálkodási és Vízrajzi Monitoring Osztály VIR működésével kapcsolatosan a *VIKÁR Környezeti Káresemények VIR modul* használja. A káreseményekhez kapcsolódóan ezen osztály

daily data distribution and to transmission of flood data. It is in application since 1997 at the directorates. Due to OHM surface stations, near to surface stations, hydrometeorological stations, their data are registered twice a day.¹⁵

The ÉMVIZIG operates and develops hydrographical monitoring system, collects and processes hydrographical data, and transmits these data for the VIZIR.¹⁶ In order to register hydrographical data effectively at the ÉMVIZIG is developed a *Duty Directory*, which contains currently the hydrographical data of concerned territory. Therefore the information flow in this matter realizes without technical obstacles inside the directorate. Each department can search for the necessary hydrographical data in this information system and use it for its work.

The VIR plays a crucial role in the protection against water damages. The protection against water damages can be defined as organized activities against harmfully lot or harmfully less water.¹⁷ These activities of ÉMVIZIG might be direction and fulfilment of administrative and technological tasks concerned water damage prevention, planning, organization and professional direction of protection, and giving information on protection against water damages.¹⁸ The aim of the management of VIR is on the one hand the accomplishment of information giving task concerning local direction, controlling of flood-protection and inland water damage. On the other hand it aims at a well arranged document-administration on the protection events. Furthermore it summarizes the reports of directorates concerned protection against water damages.¹⁹ VIR consists of *more subsystems*, which includes modules dealing with similar types of information, functioning with similar operations and databases.²⁰ Water Management and Hydrographical Monitoring Department shall use one module of *VIR the module of VIKÁR*, which deals with environmental damages. In connection with environmental

feladata továbbá a lakossági panaszbejelentések, az érintett polgármester és a katasztrófavédelem bejelentéseinek kivizsgálása (a bejelentések kivizsgálása a felügyelőséggel együtt történik), a káresemények OVF-nek történő jelentése.

A bemutatott információs rendszerek mellett még számos nyilvántartástípus megemlíthető, melyek a Vízgazdálkodási és Vízirajzi Monitoring Osztály munkáját teszik még hatékonyabbá. Példaként említhető az *Ügykezelési Információs Rendszer*, melynek segítségével a kérelmek beérkezésétől a döntés meghozataláig nyomon követhetővé válik az ügyirat sorsa.

3. Összegzés

A gyakori szervezeti változások a vízügyi igazgatás területén lassíthatják az egyes szervek közötti információáramlást. Példaként említhető a *vízmérlegek nyilvántartása*, melyek elkészítése a nem országos jelentőségű objektumok esetében 2012. január 1-jétől a NeKi kirendeltségeinek feladata. A jogszabályváltozást megelőzően ez a feladat a vízügyi igazgatóságokra hárult.²⁴ A vízügyi igazgatóság szempontjából ez a változás nehezebbé teszi a legújabb vízmérlegekhez történő hozzáférést addig, amíg a NeKI az adott évre vonatkozó vízmérleget nem készíti el és teszi hozzáférhetővé a többi, érintett szerv számára. Mivel ezen adatok a vízügyi igazgatóságok birtokában is fellelhetőek, ezért célszerű lehet egy egységes belső adatbázis kialakítása – a szerv birtokában levő dokumentumokra (engedélyekre) építve.²⁵

A terjedelmi korlátokra tekintettel jelen tanulmányban a Vízgazdálkodási és Vízirajzi Monitoring Osztály által működtetett legfontosabb nyilvántartások kerültek bemutatásra. További kutatás témája lehet az ÉMVIZIG többi osztálya, különösen az Árvízvédelmi, Folyamszabályozási és Vízhatalmi-kárelhárítási Osztály, a Vízügyi és Társulati Osztály által használt nyilvántartások, illetve a vízügyi igazgatásban közreműködő szervek által, országosan működtetett adatbázisok áttekintése.

damages the Department shall receive and examine the complaints of inhabitants, the notifications of mayors, and of disaster management in cooperation with authority of water management, then report them for OVF.

Beside the above introduced information systems there are several registries, which should be taken into examination concerning the work of Water Management and Hydrographical Monitoring Department. Taking an example, the *Case-handling Information System*, which enables to follow up the case from its arrival at the directorate till the final decision.

3. Summary

Due to the frequent organizational changes on the field of water management the information flow between the organs may be more moderate. Taking an example, the *registration of basin balance sheets* can be mentioned. The preparation of basin balance sheet is the competence of regional branches of National Institute for Environment since 1st January 2012. Earlier it was the competence of the directorates.²¹ From the point of view of the directorates this change makes difficult to get the newest yearly basin balance sheets, until the regional branches does not prepare them and make them accessible for them. As these data are also available at the directorates, it can be a solution to avoid information flow obstacles to create an internal information system processing and based on their documents (permissions).²²

As the examination of the whole system of registration concerning water, as natural resources exceeds the size of the essay, I intended to deal only with the most important registration of Water Management and Hydrographical Monitoring Department at ÉMVIZIG.

Lábjegyzet

- ¹ 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről 7/C. § (1) bek. (továbbiakban: 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet).
- ² 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról 3. § (továbbiakban: Vgt.).
- ³ 347/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 36. §.
- ⁴ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ⁵ Vgt. 1. sz. melléklet Fogalommeghatározások 22. pont.
- ⁶ Vgt. 1. § (1) bek. e) pont.
- ⁷ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ⁸ 23/1998. (XI.6.) KHVM rendelet a vízügyi igazgatási szervezet vízgazdálkodási nyilvántartásáról szóló (továbbiakban: 23/1998. (XI.6.) KHVM rendelet).
- ⁹ 23/1998. (XI.6.) KHVM rendelet 5. § (2) bek.
- ¹⁰ 23/1998. (XI.6.) KHVM rendelet 2. § (4) bek.; 7. § (3) bek.; 8. § (1) bek.
- ¹¹ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ¹² 178/1998. (XI.6.) Kormányrendelet 4. § (2) bek.
- ¹³ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ¹⁴ Vgt. 1. sz. melléklet Fogalommeghatározások 29. pont: „A vízkészlet-gazdálkodás a vizek használatára irányuló igények kielégítését célozza, oly módon, hogy ennek következtében a vizek állapotában visszafordíthatatlan változás ne következzen be és a vízkészlethez való hozzáférés lehetősége se csökkenjen.”
- ¹⁵ Vgt. 15/A § (1) bek.
- ¹⁶ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ¹⁷ Forrás (2012.11.26.): *www*.
- ¹⁸ Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság alapító okirata módosításokkal egységes szerkezetben 10. pont.
- ¹⁹ Vgt. 1. sz. melléklet Fogalommeghatározások 30. pont.
- ²⁰ Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság alapító okirata módosításokkal egységes szerkezetben 10. pont, Vgt. 10. §.
- ²¹ OMIT SzMSz 3. melléklet 1)-2) pont.
- ²² Hidrológiai alrendszer; Védelmi létesítmények műszaki nyilvántartási alrendszer; Naplózások, védekezési adminisztráció alrendszer; Jelentéseket, tájékoztatásokat kezelő alrendszer; Védekezési erőforrások nyilvántartását támogató alrendszer, Védekezési segédletek alrendszere.

Footnotes

- ¹ Art. 7/C. (1) Government Decree No. 347/2006. (XII.23.) on the designation of bodies accomplishing environmental protection, nature conservation, water management and authority tasks (hereinafter referred to as: Government Decree No. 347/2006. (XII.23.)).
- ² Art. 3. Act LVII. of 1995 on Water Management (hereinafter referred to as: Water Management Act).
- ³ Art. 36. Government Decree No. 347/2006. (XII.23.).
- ⁴ Source (26.11.2012): *www*.
- ⁵ Art. 22. Appendix 1 of Water Management Act.
- ⁶ Source (26.11.2012): *www*.
- ⁷ KHVM Decree No. 23/1998. (XI.6.) on water management registry of water management directorates (hereinafter referred to as: KHVM Decree No. 23/1998. (XI.6.)).
- ⁸ Art. 5. (2) KHVM Decree No. 23/1998. (XI. 6.).
- ⁹ Art. 2. (4); 7. (3); 8. (1) KHVM Decree No. 23/1998. (XI.6.).
- ¹⁰ Source (26.11.2012): *www*.
- ¹¹ Art 4 (2) Government Decree No. 178/1998. (XI.6.).
- ¹² Source (26.11.2012): *www*.
- ¹³ Art. 15/A (1) Water Management Act.
- ¹⁴ Source (26.11.2012): *www*.
- ¹⁵ Source (26.11.2012): *www*.
- ¹⁶ Art. 10. Foundation Charter of Northern-Hungarian Water Directorate.
- ¹⁷ Art. 30. Appendix 1 of Water Management Act.
- ¹⁸ Art. 10. Foundation Charter of Northern-Hungarian Water Directorate, Art. 10. Water Management Act.
- ¹⁹ Art. 1)-2) Appendix 3 of Organizational Chart of OMIT.
- ²⁰ Art. 6) Appendix 3 of Organizational Chart of OMIT.
- ²¹ Art. 9. (3) KHVM Decree No. 23/1998. (XI.6.).
- ²² „This research was carried out by the help of the colleagues of Water Management and Hydrographical Monitoring Department of ÉMVIKIG.”

²³ OMIT' SzMSz 3. melléklet 6) pont.

²⁴ 23/1998. (XI.6.) KHVM rendelet 9. § (3) bek.

²⁵ „Jelen tanulmány elkészítését megelőző kutatómunkában az ÉMVIZIG Vízgazdálkodási és Vízirajzi Monitoring Osztályának munkatársai nyújtottak segítséget.”

Dr. MÉLYPATAKI Gábor
tudományos segédmunkatárs
Miskolci Egyetem

Gábor MÉLYPATAKI
Wissenschaftlicher Mitarbeiter
Universität Miskolc

A hulladék, mint tulajdon, az új hulladéktörvényben

Der Abfall als Eigentum in dem neuen Abfallgesetz

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

1. Bevezetés

A hulladékról, mint kifejezésről sok fajta értelemben beszélhetünk.¹ A fogalom, jelentés-tartamát, mindig az adott szöveggörnyezet határozza meg. Mint ezt, már több korábbi tanulmányban is kifejtettük² különbséget kell tenni a jogi és a műszaki megközelítések között. A műszaki megoldások mindig a tényleges használhatóságot vizsgálják. Ha egy tárgy vagy, anyag tovább már nem használható, vagy nem hasznosítható, akkor hulladéknak minősül. Jogi szempontból nincs lehetőség ezt a kérdést megvizsgálni. A jogi megközelítés ugyanis sosem a használat felől közelít. Ennek alapvetően két oka van. Az egyik az EU hulladékirányelvének a definíciója. A kihirdetett irányelvi fogalom tartalmától ugyanis eltérni nem lehet. Az egyes eseteket mindig önállóan kellene vizsgálni. Ez jelentősen megnehezítené az alkalmazhatóságot.

Az általunk vizsgált meghatározások a dolog feletti tulajdon és ezzel összefüggő birtokviszony változásából indulnak ki. Mind a tulajdonlás, mind a birtoklás civil jogi kategória. A hulladék törvény vonatkozásában ezen kérdésekben a Ptk. háttér jogszabálynak minősül. Ez nem változik az új hulladéktörvény hatályba lépésével sem majd. Az új törvény javaslata, ugyanis megismétli az irányelv definícióját: hulladék bármely anyag vagy tárgy, amelytől birtokosa megválnak, megválni szándékozik, vagy megválni köteles.³

1. Einführung

Über den Abfall kann man aus vieler Sicht sprechen.¹ Die Bedeutung dieser Begriffe hängt immer von dem Kontext ab. Es ist schon mehrmals bestätigt worden,² dass zwischen den rechtlichen und den technischen Begriffen unterscheiden werden muss. Die technischen Definitionen untersuchen immer die faktische Nutzbarkeit. Wenn ein Stoff oder eine Sache nicht mehr nutzbar ist, gehört er zu der Kategorie des Abfalles. Aus rechtlicher Sicht kann diese Frage nicht untersucht werden, da in diesem Fall die Nutzbarkeit nie analysiert wird. Es hat zwei grundsätzliche Gründe. Einer von den Gründen ist die Definition der EU Abfallrichtlinie, denn es ist ich möglich von den Begriffen der EU Richtlinie abzuweichen. Der Einzelfall sollte immer per se untersucht werden. Es würde die Anwendbarkeit deutlich erschweren.

Die von uns geprüften Definitionen stammen aus der Änderung des Eigentums und aus der Änderung des Innehabens im Zusammenhang mit dem Eigentum. Sowohl das Eigentum, als auch der Besitz sind zivilrechtliche Kategorien. Im Bezug auf das Abfallgesetz gilt das ungarische BGB als Hintergrundgesetz. Daran wird auch das Inkrafttreten des neuen Abfallgesetzes nicht ändern. Denn die neue Gesetzvorlage wiederholt den Begriff der EU Richtlinie: jeden Stoff oder Gegenstand, dessen sich sein Besitzer entledigt, entledigen will oder entledigen muss.³

A tanulmány további részében a hulladékot olyan

In dieser Arbeit wird der Abfall als rechtliche

jogi kategóriaként fogjuk vizsgálni, hogy milyen viszonyban áll a tulajdonhoz, a birtokláshoz, és a rendelkezéshez való joggal. A kapcsolatokat megvizsgáljuk polgári jogi és hulladékjogi vonatkozásban is.

2. Tulajdonlás: birtoklás, használat, rendelkezés

A fenti fogalmi hármast jelentősen összekapcsolódik egymással, hiszen a birtoklás, a használat és a rendelkezési jog, nem csak önállóan értelmezhető, hanem a tulajdonjog részjogosítványaiként is.⁴ Olyan jogosítványokról beszélünk, melyek biztosítják az adott személy szabadságát is. Hiszen a tulajdon és a szabadság között kapcsolat van.⁵ Ha valaki tulajdonnal rendelkezik, akkor a tulajdonolt dologgal általában szabadon rendelkezik. Saját maga határozza meg a tulajdonjoga gyakorlásának határait. Maga dönti el, hogy kívánja-e birtokolni, használni vagy sem az adott dolgot. Az egyén belső elhatározásából erednek azok a megfontolások, amelyek a fenti részjogosítványok egyén által gyakorolt mértékét befolyásolják. A tulajdonnal való rendelkezés lehetnek magán- és közjogi korlátai is. A tulajdonjog az ún. teljes dologi jog, ezért a tulajdonosnak bármely magatartást jogában áll a dologgal tanúsítani.⁶ A magánjogi korlátozás a szomszédjogok tekintetében ölt testet, míg a közjogi korlátozások az állami érdekekkel való ütközésből erednek.

Először azonban a saját elhatározásból történő jogkorlátozásról kell beszélnünk. Mind a régi, mind a készülő Ptk. hasonlóan szabályozza: „A tulajdonost megilleti az a jog, hogy a dolog birtokát, használatát vagy hasznai szedésének jogát másnak átengedje, a dolgot biztosítésként adja vagy más módon megterhelje, továbbá hogy tulajdonjogát másra átruházza vagy azszal felhagyjon”⁷

A fent idézett bekezdés utolsó fordulata okán tekinthetjük a Ptk.-t mögöttes szabálynak, hiszen a polgári jogi jogviszonyokban is szinte bármilyen ingóság birtoklásáról beszélhetünk. A hulladék is csak ingó dolog lehet, egyrészt azért, mert csak ingó

Kategorie im Bezug auf das Recht zum Eigentum, zum Besitztum und Verfügungsbefugnis geprüft. Diese Rechte werden aus zivilrechtlicher und abfallrechtlicher Sicht geprüft.

2. Eigentum: Besitztum, Benutzung, Verfügungsbefugnis

Diese drei Begriffe hängen miteinander zusammen, denn das Besitztum, die Benutzung und die Verfügungsbefugnis haben nicht nur eigenständige Deutungen, sondern sie existieren auch als die Teilrechte des Eigentumsrechts.⁴ Es werden Befugnisse dargestellt, die die Freiheit der bestimmten Person sichern. Denn es gibt einen Zusammenhang zwischen dem Eigentum und der Freiheit.⁵ Wenn man ein Eigentum hat, kann er darüber normalerweise frei verfügen. Man kann selbst die Grenzen des Eigentums bestimmen. Man kann selbst entscheiden, ob er es besitzen, benutzen will, oder nicht. Diese Bedachte, die das von dem Person geübte Mass der früheren Teilrechte beeinflusst, stammen aus der inneren Bedachte von der Person. Das Eigentum kann privatrechtliche und öffentlichen Grenzen haben. Das Eigentum ist ein sogenanntes volle dingliche Recht, deshalb kann der Eigentümer alles tun, was er will.⁶ Die privatrechtliche Grenzen bedeuten die Nachbarrechte, und die öffentlichen Grenzen stammen aus der Kollision mit den staatlichen Interessen.

Zuerst soll über die aus der Bestimmung des Eigentümers stammende Rechtsgrenzen gesprochen werden. Sowohl das alte BGB regelt diese Frage, als auch das neue BGB wird sie regeln: „Der Eigentümer hat das Recht, dass die Rechte von dem Besitz und von der Benutzung der Sache, oder von der Fruchtlese der Sache zu werden übergelassen. Der Eigentümer kann die Sache als Sicherung stellen, oder er kann durch anders belasten, und er übereignet seine Eigentum, oder übt Dereliktion.“⁷

Wir können das BGB wegen des letzten Satzes des vorigen Absatzes als Hintergrundgesetz betrachten, weil wir über jegliche bewegliche Sache des Besitztums im zivilrechtlichen Verhältnis sprechen können. Einerseits ist der

dolog birtoklásáról lehet lemondani. Ingatlant nem lehet hulladékká minősíteni. Persze az, hogy valaki lemond egy dolog birtoklásáról, illetve a tulajdonjogáról, nem feltétlenül minősít egy dolgot hulladékká. Másrészt a hulladékon is lehet birtokot, illetve tulajdont szerezni. A törvényjavaslat szerint a hulladékbirtokos a hulladéktermelő, illetve az a természetes és jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, akinek a hulladék a birtokában van.⁸

A hulladék fogalma magában foglalja a birtoklás egy másik korlátját. Ez a korlátozás nem a birtokos saját elhatározásából fakad, mivel ezekben az esetekben a dologtól megválni köteles. Itt a személyes mérlegelési jognak semmilyen szerepe sincs. Az egyén érdekénél sokkal fontosabb érv ebben az esetben, hogy a birtokolt dolog ne legyen a birtokos birtokában. A hulladékjog területén a közjogi korlátozások közül a birtokláshoz való jog korlátozása a jellemző. A birtok korlátozása, vagy éppen tiltásának az oka az adott dolog veszélyes mivolta. Így a birtok korlátozása más hatósági szabályozással is párosulhat, mint az engedélyezési eljárások, illetve bejelentési kötelezettség. A hulladékjog területén ezek mind megtalálhatóak. A fentiek indoka lényegében az, hogy a hulladék mint dolog összesség nem pontosan definiálható, hiszen hulladéknak minősülhet több ív kartonpapír is, de ugyanúgy egy csomag használt elem is. Nincs gond ha ezek külön-külön vannak. A hulladék azonban általában kevert formában található meg. Nincs elkülönítve az ártalmatlan és veszélyes hulladék, és a tágan értelmezett hulladék rengeteg szemetet is magában foglal.

Felmerül azonban kérdésként, hogy a hulladék elveszti-e hulladék jellegét csak azért, hogy valaki más birtokot, illetve tulajdont szerez rajta. Lehet-e a hulladékon is tulajdont szerezni? Az EU jog szempontjából is érdekes a kérdés: Egyrészt felmerül a kérdés, hogy valami olyan anyag vagy tárgy-e, amely az I. számú mellékletben szerepel-e. Ha igen, akkor a második lépcső az, hogy

Abfall immer bewegliche Sache, weil man nur das Besitztum der beweglichen Sachen loslassen kann. Denn es ist ausgeschlossen, die Immobile als Abfall zu qualifizieren. Natürlich wird eine Bewegliche Sache kein Abfall qualifiziert, wenn das Eigentum und das Besitztum einer beweglichen Sache losgelassen werden. Andererseits kann man auch Eigentum bzw. Besitztum über einen Abfall erwerben. Nach der Gesetzvorlage ist der Abfallbesitzer der Abfalleigentümer, bzw. die natürliche Person, die rechtliche Person und die Gesellschaft ohne Rechtspersönlichkeit, die den Abfall besitzen.⁸

Der Begriff des Abfalles enthält eine weitere Rechtsgrenze des Besitztums. Diese Grenzen stammen nicht aus der Bestimmung der Person, weil sich in diesen Fällen der Eigentümer von den Sachen trennen muss. Das persönliche Ermessen spielt keine Rolle. In diesen Fällen sind Argumente, die wichtiger sind, als die persönlichen Interessen. Diese Interessen bedeuten, dass der Besitzer das Besitztum nicht hat. Die öffentlichrechtliche Begrenzung von dem Besitztum ist bezeichnend auf dem Gebiet dem Abfallrecht. Der Grund der Begrenzung, oder der Grund des Verbotes ist für den gefährlichen Charakter von der Sache. Die Begrenzung kann sich mit anderen verwaltungsrechtlichen Mitteln paaren: Approbation, bzw. Meldepflicht. Diese Mittel befinden sich im Abfallrecht. Denn der Begriff von dem Abfall als Sachinbegriff nicht definiert werden kann, da Abfall auch Kartonpapier oder gebrauchte Batterie sein kann. Es gibt kein Problem, wenn die verschiedene Art von Abfällen sortiert ist. Der Abfall ist normalerweise in gemischte Bewandtnis befindbar. Der gefährliche und ungefährliche Abfall wird nicht getrennt, und der Begriff von dem Abfall in weiteren Sinnen bezieht sich auch auf den Müll.

Wir müssen fragen, ob der Abfall seine besondere Note verliert, wenn andere Besitztum, bzw. Eigentum auf dem Abfall erwerben. Kann man auf dem Abfall Eigentum erwerben? Diese Frage ist interessant im Zusammenhang mit der EU-Ebene. Die Frage ist das, ob die Sache solches Material, oder solches Ding ist, was zu dem Anhang 1 gehört. Wenn die Frage zu *bejagen ist*,

eldöntsük, hogy ettől az anyagtól vagy tárgytól az anyag tulajdonosa megvált-e, illetőleg szándékában áll-e megválni tőle, vagy köteles-e rá.⁹

3. A hulladékstátusz megszűnése

Az előző fejezet végén feltett kérdésre csak akkor tudunk pontos választ adni, ha megvizsgáljuk az új Hg-t. Ezek teljesen új szabályok. Azon szabályait, melyek a hulladék státusz megszűnésével foglalkoznak. Ilyen jellegű szabályokat nem tartalmaz a még jelenleg hatályos jogszabály. A tulajdonjog szempontjából pedig felettébb érdekes, hogyan is értelmezzük a következőket:

Hasznosítási műveleten átesett anyag vagy tárgy a továbbiakban nem tekintendő hulladéknak a következő feltételek együttes teljesülése esetén: (a) meghatározott célra rendeltetésszerűen, általános jelleggel használják; (b) rendelkezik piaccal vagy van rá kereslet; (c) megfelel a rendeltetésére vonatkozó műszaki követelményeknek és a rá vonatkozó jogszabályi előírásoknak, szabványoknak, és (d) használata összességében nem eredményez a környezetre vagy az emberi egészségre káros hatást.¹⁰

A hulladék a hasznosítási műveletet követően visszakérülhet a piaci forgalomba. Ez azt jelenti, hogy újra értékesíthető dolog lesz, amelyen tulajdon szerezhető. A fenti feltételeknek együttesen kell fennállniuk. Mindezeket felül a törvényjavaslat 9. § (2) meghatároz egy vélelmet arra nézve, hogy mikor minősül hasznosítottnak az említett ingó dolog.

A tulajdonjog változásáról azonban nem szól a törvény, az csak a szabályokból olvasható ki. Ha ugyanis egy dolog újra bekerül a kereskedelmi forgalomba, akkor a felette gyakorolt tulajdoni viszonyok is könnyen változtathatóak. A kérdést továbbá az is érdekessé teszi, hogy a hulladékon nem csak birtokot, de tulajdont is lehet szerezni. A hulladékbirtokos ugyanis akkor is eleget tesz a

müssen wir in der zweiten Phase untersuchen, ob der Eigentümer sich von der Sache scheidet, oder er sich davon scheiden will, oder scheiden muss.⁹

3. Ende der Abfalleigenschaft

Wir können auf die am Ende des vorigen Abschnitts gestellte Frage eine angemessene Antwort geben, wenn wir das neue Abfallgesetz unter die Lupe nehmen. Wir ziehen Rechtsvorschriften vor, die sich mit der Erlöschung des Abfallstatus beschäftigen. Dies sind völlig neue Vorschriften. Das alte wirksame Gesetz enthält keine Regeln im Bezug auf die Erlöschung des Abfallstatus. Aus der Sicht des Eigentumsrechts ist es interessant, wie sich die folgende Text interpretieren lässt:

Widerverwendete Sachen und das Materialien gelten im Weiteren nicht als Abfälle unter den folgenden Bedingungen: (a) sie werden bestimmungsgemäß, mit Allgemeincharakter für einen bestimmten Zweck gebraucht, (b) sie sind auf dem Markt, es besteht Nachfrage nach ihnen, (c) sie erfüllen die technischen Anforderungen, sowie entsprechen den auf sie bezüglichen rechtlichen Vorschriften, Normen, (d) ihre Verwendung führt im Ganzen nicht zu schädlichen Umwelt- oder Gesundheitsfolgen.¹⁰

Der Abfall kehrt nach der Reorganisation auf dem Markt zurück, d.h., er wird einer wiederverwertungsfähigen Sache, auf die man sich Eigentum erwerben kann. Die erwähnten Bedingungen müssen gemeinsam erfüllt werden. Die früheren Bedingungen müssen sich gemeinsam erfüllen. Darüber hinaus bestimmt der Gesetzentwurf im § 9 (2) einen rechtlichen Schutz in Bezug darauf, wann die bewegliche Sache als wiederverwertet gilt.

Das Gesetz spricht aber nicht explizit von der Veränderung des Eigentumsrechts, dies lässt sich aus den Regeln implizit entnehmen. Wenn eine Sache wieder in den Handelsverkehr zurückkehrt, können ihre Eigentumsverhältnisse leicht verändert werden. Der Abfall kann nicht nur in jemandens Besitz, sondern auch in jemandens Eigentum kommen, was diese Frage noch

hulladék-kezelési kötelezettségének, ha a dolgot a hulladékkereskedő tulajdonába adja. Ettől azonban nem szűnik meg a hulladék, mint minőség. A jogszabály szerint a hulladékon való tulajdonszerzés lehetséges.¹¹ Meglátásom szerint ebből adódik egy kis fogalmi zavar. A hulladék fogalmánál éppen azt emeltük ki, hogy az ingó tulajdonlás, birtoklásról való lemondással hulladékká válik. Semmilyen más feltételt nem határoz meg a javaslat.

Meglátásom szerint nem minősül minden ingó dolog hulladéknak, aminek a birtoklásával és/vagy tulajdonlásával felmondanak. Ilyen esetben egy direkt elhagyott pénz is hulladéknak minősülne. Másrészt a hulladék, attól, hogy tulajdont szereznek, rajta megtartja státuszát.

4. A hulladék és tulajdonszerzés módjai

A tulajdon szerzésnek két formájáról beszélünk. Az egyik az eredeti, a másik a származékos tulajdonszerzés.¹²

Ha ezt a hulladékok esetén vizsgáljuk több kérdéssel találkozunk. Az egyszerűbb eset, mikor a hulladékbirtokos eladja a hulladékkereskedőnek a hulladékot. Ebben az esetben származékos tulajdonszerzésről beszélünk. A származékos jelleg, vagy eredeti jelleg nem mindig ennyire egyértelmű. A korábban idézett kiindulási pontunk a dolog elhagyása saját szándékból, illetve, 'kényszerből'. A dolog ezáltal uratlan dologgá válik-e?

A jogszabálytervezet ugyanis kimondja, hogy a hulladékgyűjtő edényzetbe, eszközbe helyezett települési hulladék a hulladéktermelő tulajdonát képezi addig, amíg az a közszolgáltató birtokába kerül.¹³ Ez alól kivétel, ha a hulladékgyűjtő edényzetet, eszközt a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás biztosítása céljából közterületen helyezték el, és az edényzet, illetve eszköz elkülönítetten gyűjtött hulladékot tartalmaz, a hulladék a közszolgáltató tulajdonát képezi.¹⁴ A

interessanter macht. Der Abfallbesitzer erfüllt nämlich seine Abfallverwertungspflicht, wenn er die Sache in das Eigentum des Abfallhändlers gibt. Als Folge dieses Umstandes wird sich der Abfallstatus aber nicht erlöschen. Laut Gesetzes ist der Eigentumserwerb möglich.¹¹ Meiner Meinung nach, ergibt sich daraus eine kleine Begriffsverwirrung. Bei der Begriffserklärung des Abfalls wurde gerade hervorgehoben, dass eine bewegliche Sache durch Verzicht auf den Besitz, sowie auf das Eigentum zum Abfall wird.

Aus meiner Sicht sind nicht jede bewegliche Sache als Abfall, auf dessen Besitz oder/und Eigentum verzichtet wird. In diesem Fall würde das absichtlich verlassene Geld ebenso als Abfall gelten. Andererseits behält der Abfall sein Abfallstatus unabhängig davon, dass er in das Eigentum von jemandem gekommen ist.

4. Der Abfall und die Art und Weise des Eigentumserwerbs

Es gibt zwei Formen zum Eigentumserwerb. Die eine ist der originäre Eigentumserwerb, andererseits über dem derivativen Eigentumserwerb.¹²

Wenn die Art und Weise des Eigentumserwerbs bei Abfällen untersucht wird, ergeben sich mehrere Fragen. Eine einfacher Fall dafür ist, wenn der Abfallbesitzer dem Abfallhändler den Abfall verkauft. In diesem Fall kann man über derivativen Eigentumserwerb sprechen. Das Originalcharakter und das derivativer Charakter sind aber nicht immer eindeutig erkennbar. Unser früherer zitierter Ausgangspunkt war die Dereliktion aus freiem Willen, oder unter einem Zwang. Wird die Sache dadurch herrenlos?

Die Gesetzvorlage bestimmt, dass der kommunale Abfall, der in die Mülltonne hineingeworfen wird, bleibt bis zum Eigentumserwerb der Müllabfuhr im Eigentum des Abfalleigentümers.¹³ Es gibt eine Ausnahme, wenn die Mülltonne an einem öffentlichen Ort angelegt wurde, um die kommunalen Dienstleistungen zu sichern und wenn die Mülltonne getrennt gesammelte Abfälle behält. In diesem Fall gehören Abfälle in das Eigentum der Müllabfuhr. Der Abfallhersteller,

fentiek kiegészülnek még azzal az általános szabállyal, mely szerint: a közszolgáltató a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás teljesítése során elszállításra kerülő hulladék birtokba vételével a hulladék tulajdonosává válik. A hulladéktermelő, aki egyben a hulladékbirtokosa is mindaddig a tulajdonosa a hulladéknak, amíg azt a közszolgáltató el nem szállítja. Ezek szerint az ingó dolog nem a hulladékgyűjtő edénybe való elhelyezéssel válik hulladékká, hanem azáltal, hogy azt a közszolgáltató elszállítja. Ebben az esetben nem beszélhetünk uratlan dologról, hiszen a jogszabálytervezet szerint a hulladéktermelő a birtokos is. A hulladékkezelő cég így származékosan szerzi meg a hulladék tulajdonát. Dogmatikailag ez nem teljesen tiszta. A dolog azáltal válik hulladékká, hogy lemondanak a birtoklásáról és ezáltal a tulajdonról is. Az ilyen dolgokon eredeti módon lehet tulajdont szerezni a polgári jog szabályai szerint. Az eredeti tulajdon szerzés a közterületen álló hulladékkonténerek esetén valósul meg.

A hulladék feletti tulajdonosváltás atipikus módon megy végbe. A hulladékbirtokos, az elhagyás szándékával helyezi el a hulladékgyűjtő edényben az ingó dolgokat, de a tulajdon jog csak későbbi időpontban száll át, és a szándéka ellenére nem azonnal. Egészen addig az övé marad, amíg a közszolgáltató el nem szállítja. A kérdéshez kapcsolódik az, hogy a guberálók, vajon szereznek-e tulajdont a kukából megszerzett ingóságokon. A korábbi tulajdonos szándéka az elhagyásra irányult, azonban az elszállításig mégse szűnik az meg. A korábban leírt szabályok miatt eredeti szerződmódról nem beszélhetünk. A származékos szerzés sem jöhet szóba, ugyanis ezt a jogot a törvényjavaslat kizárja. A közszolgáltató tud csak ilyen módon tulajdont szerezni. A guberáló így tulajdont dogmatikailag nem szerez a dolgon. Jogosan merül fel a kérdés, hogy a guberálással lopásnak minősül-e. A hulladékok környezetre gyakorolt hatásai elleni védelem kiterjed mindazon anyagokra, termékekre, amelyeket tulajdonosa eredeti rendeltetésének megfelelően nem tud, vagy nem kíván felhasználni, illetve. A környezethasználó köteles a hulladék kezeléséről (ártalmatlanításáról, hasznosításáról) gondoskodni.¹⁵

der gleichzeitig der Besitzer des Abfalls ist, bleibt bis zum Abtransport von Müll durch die kommunale Anstalt der Eigentümer des Abfalls.¹⁴ Die bewegliche Sache wird nicht durch das Einwerfen in die Mülltonne, sondern durch das Abtransport zum Abfall. In diesem Fall kann man nicht über herrenlose Sache sprechen, der Abfallhersteller ist nämlich nach der Gesetzvorlage auch der Besitzer des Abfalls. Die kommunale Anstalt wird durch einen derivativen Erwerb Eigentümer des Abfalls. Es scheint dogmatisch unklar zu sein. Die Sache wird zum Abfall, indem auf den Besitz, sowie auf das Eigentum verzichtet wird. Nach den Normen des Bürgerlichen Rechts ist bei diesem Sachen der Originalerwerb möglich. Der Originalerwerb erfolgt bei Mülltonnen, die an einem öffentlichem Ort angelegt werden.

Der Eigentumsübergang kommt in atypischer Weise zustande. Der Abfalleigentümer wirft die bewegliche Sache mit der Absicht der Dereliktion in die Mülltonne, aber das Eigentumsrecht geht gegen seinem Vorhaben nicht sofort, sondern erst zu einem späteren Zeitpunkt über. Der Abfall bleibt bis zum Abtransport durch die kommunale Anstalt in seinem Eigentum. Hier taucht eine weitere Frage auf. Kann derjenige, der im Sperrmüll nach etwas stöbert zum Eigentümer einer gefundenen bewegliche Sache werden? Die Absicht des früheren Eigentümers richtet sich auf die Dereliktion, aber er bleibt bis zur Müllabfuhr Eigentümer des Abfalls. Auch der derivative Eigentumserwerb kommt nicht in Frage, dieses Recht ist nach der Gesetzvorlage ausgeschlossen. Allein die öffentliche Anstalt kann sich diese Art und Weise Eigentum bewerben. Wer Besitzer einer im Sperrmüll gefundenen beweglichen Sache ist, gilt dogmatisch nicht als Eigentümer der Sache. Die Frage ist deshalb wohl begründet, ob dieser Fall ein Diebstahl ist. Der Schutz gegen Wirkungen des Abfalls auf die Umwelt erstreckt sich auf Materialien, Produkte, die von dem Eigentümer nicht ordnungsgemäß verwendet werden können. Der Umweltbenutzer ist verpflichtet, für die Behandlung und Wieder-

verwertung des Abfalls zu sorgen.¹⁵

5. Összefoglalás

A tulajdonjog egy alkotmányos jog, mely az élet minden területén fontos szerepet kap. Az általános szabályait a polgári jog körében találjuk. A különös szabályok az egyes speciális jogszabályokban vannak. A hulladék az ingó dolgoknak egy különös körét adja. A hulladék feletti tulajdon változása így eléggé egyedi. Az egyediség nem probléma. A problémát a dogmatikai hiányosságokban látom. A hulladék esetében a polgári jogügyletek kivételével, nem állapítható meg a tulajdon átszállásának a módja. Sem eredeti, sem származékos átszállásról nem beszélhetünk igazán. A kérdés fontos. Több iparág is épül a hulladékra, és a gazdaág egy jelentős szeletét teszi ki. A reorganizáció egy jelentős folyamat, melyben a hulladékból újra hasznosítható nyersanyagot állítanak elő. Jelentős kérdés, hogy ki is a hulladék tulajdonosa és a hulladékbirtokos. Ki az, aki rendelkezik az ingó dolgokkal. Az ingó dolgok feletti rendelkezést főszabály szerint ipari szereplők szerzik meg. Olyan vállalatok, amelyek elszállítják, feldolgozzák, hasznosítják, vagy kezelik a dolgokat. A közszolgáltatók esetében a sima birtokbavétellel tulajdon képződik. Ha ugyanazt a hulladékot guberáló veszi birtokba a kukából, akkor viszont nem.

A guberáló tulajdonjogát azonban nem kérdőjelezi meg senki sem, ha már megszerezte a dolgot. Ehhez kell az az indíttatás is, hogy a közvélemény nem szívesen ér hozzá ilyen dolgokhoz, amihez a guberálók hozzáérnek. A megszerzett dolguk birtoklásában szinte senki sem zavarja őket.¹⁶

5. Zusammenfassung

Das Eigentumsrecht ist in der Verfassung garantiertes Grundrecht, das eine wichtige Rolle im allen Lebensbereichen spielt. Die allgemeinen Regeln des Eigentumsrechts befinden sich im Zivilrecht. Die besonderen Regelungen sind aber in den verschiedenen weiteren Gesetzen zu finden. Der Abfall ist eine besondere Kategorie unter den beweglichen Sachen. Der Eigentumsübergang im Falle des Abfalls ist in rechtlicher Hinsicht ein Einzelfall. Es bedeutet aber keine Schwierigkeiten, weil das Problem sich durch Defizit an den rechtlichen Regelungen erklären lässt. Bei dem Abfall kann man, außer dem zivilrechtlichen Rechtsgeschäft keine Regelung für den Eigentumserwerb. Hier kann man weder von Originalerwerb noch von derivativem Erwerb sprechen. Die Frage ist aber wichtig. Mehrere Industriezweige bauen sich auf den Abfall, die ein wichtiges Segment der Wirtschaft bilden. Die Reorganisation ist ein wichtiger Prozess, in dem aus dem Abfall wiederverwendbare Rohstoffe hergestellt werden. Eine wichtige Frage ist, wer der Eigentümer und der Besitzer des Abfalls ist?

Wer verfügt über die beweglichen Sachen? Das Verfügungsrecht steht nach Hauptregel den Firmen zu, die sich mit Abfallentsorgung beschäftigen. Dies sind Firmen, die den Abfall abtransportieren, wiederverwenden oder ihn behandeln. Bei den kommunalen Anstalten entsteht da Eigentum durch die Besitznahme. Wenn dieselbe bewegliche Sache von jemandem in Besitz genommen wird, der im Sperrmüll nach Sachen stöbert, geht die gefundene Sache nicht in sein Eigentum über. Das Recht zum Eigentum dieser Personen wird aber von niemand in Frage gestellt, wenn sie die gefundene schon besitzen. Diese Personen bleiben von der Öffentlichkeit fast immer ungestört, weil man sich meisten von diesem Sachen ekelt und sich von ihrem fern hält, deswegen bleiben die gefundenen Sachen ungestört in ihrem Besitz.¹⁶

Lábjegyzet

- ¹ Kézirat lezárva: 2012.11.28.
- ² MÉLYPATAKI Gábor: A munkavédelmi hatóság bírságolási gyakorlata a hulladékkal/veszélyes hulladékkal foglalkozó munkáltatók vonatkozásában. In: SZÉKELY Tünde (szerk.): *XII. Rodoszi Konferenciakötet- Társadalomtudományok II.* Kolozsvár-Temesvár, 2011, Dynamic Design & Advertising, 129-146. p.
- ³ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 2. § 18. pont.
- ⁴ SONNENVELD Pál – SALÁTA Orsolya: A tulajdonhoz való jog. *Századvég*, 2007/46, 109-149. p.
- ⁵ MENYHÁRD Attila: A tulajdonhoz való jog magánjogi aspektusai. *Századvég*, 2007/46, 151-161. p.
- ⁶ LENKOVICS Barnabás: *Dologi jog*. Budapest, 2001, Eötvös József Könyvkiadó, 271. p.
- ⁷ Ptk. 112§ (1) Vö. új Ptk. 5:30. §.
- ⁸ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 2. § 19. pont.
- ⁹ KARDOS András: A hulladékgazdálkodás nemzetközi esetjoga. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXX/2 (2012), 501-508. p.
- ¹⁰ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 9. §.
- ¹¹ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 29. § (1) d. pontja.
- ¹² LENKOVICS: Op. cit.
- ¹³ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 37. §.
- ¹⁴ T/5538. számú törvényjavaslat a hulladékokról 40. § (2) bek.
- ¹⁵ CSÁK Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIX/2 (2011), 423-434. p.
- ¹⁶ TÖRÖK Ágnes – UDVARHELYI Tessza: Egy tiszta város piszkos lakói, avagy „aluljáró-takarítási szertartások” Budapesten. *Világosság*, 2005/7-8, 57-79. p.

Fußnoten

- ¹ Das Manuskript wurde am 28. 11. 2012 geschlossen.
- ² MÉLYPATAKI Gábor: A munkavédelmi hatóság bírságolási gyakorlata a hulladékkal/veszélyes hulladékkal foglalkozó munkáltatók vonatkozásában. In: SZÉKELY Tünde (ed.): *XII. Rodoszi Konferenciakötet- Társadalomtudományok II.* Kolozsvár-Temesvár, 2011, Dynamic Design & Advertising, SS. 129-146.
- ³ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 2 18.
- ⁴ SONNENVELD Pál – SALÁTA Orsolya: A tulajdonhoz való jog. *Századvég*, 2007/46, SS. 109-149.
- ⁵ MENYHÁRD Attila: A tulajdonhoz való jog magánjogi aspektusai. *Századvég*, 2007/46, SS. 151-161.
- ⁶ LENKOVICS Barnabás: *Dologi jog*. Budapest, 2001, Eötvös József Könyvkiadó, S. 271.
- ⁷ BGB §112 (1) und Neue BGB § 5:30.
- ⁸ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 2 19.
- ⁹ KARDOS András: A hulladékgazdálkodás nemzetközi esetjoga. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXX/2 (2012), SS. 501-508.
- ¹⁰ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 9.
- ¹¹ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 29 (1) d.
- ¹² LENKOVICS: Op. cit.
- ¹³ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 37.
- ¹⁴ Gesetzesvorlage T/5538 über den Abfall § 40 (2).
- ¹⁵ CSÁK Csilla: A hulladék fogalmának értelmezése az uniós ítélkezési gyakorlat alapján. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIX/2 (2011), SS. 423-434.
- ¹⁶ TÖRÖK Ágnes – UDVARHELYI Tessza: Egy tiszta város piszkos lakói, avagy „aluljáró-takarítási szertartások” Budapesten. *Világosság*, 2005/7-8, SS. 57-79.

Dr. NAGY Zoltán, PhD
egyetemi docens
Miskolci Egyetem

Dr. Zoltán NAGY
associate professor
University of Miskolc

translator: Orsolya RÓNAI

Önszabályozás, mint a környezetpolitikai eszközrendszer része

Self-regulation, as a part of the environmental policy's instruments

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

1. Önszabályozási eszközök tipizálása

1. The typology of self-regulation's instruments

A szabályozási eszközök harmadik kategóriájába tartoznak az önkéntes megállapodások, amelyeket gyakran kombinálják mind a direkt, mind a közvetett gazdasági eszközökkel. Ezeket a szakirodalom nem tekinti gazdasági eszközöknek annak ellenére, hogy egyes elemeik gazdasági jellegűek, annyiban azonban hasonlítanak a gazdasági eszközökhöz, hogy rugalmas szabályozást tesznek lehetővé.¹ Az önszabályozás olyan eszközök gyűjteménye, amelyek a gazdasági eszközök mellett a közvetlen beavatkozást szolgáló közigazgatási szabályozás kiegészítői lesznek. Az önszabályozás egyre fontosabb eszköze lett a környezetpolitikának.² Ez a szabályozás többféle különböző fajtájú szabályozó eszközt foglal magában, amelyeknek közös jellemzője az önkéntes megközelítés a környezeti teljesítmény javítása érdekében a költséghatékonyság szem előtt tartásával.³

We can find the voluntary agreements in the third category of the regulatory instruments; they are basically combined with other direct or indirect economic instruments. The literature does not consider them as economic instruments, even though some of their elements have an economic nature, however they are similar to the economic instruments, because they allow a flexible control.¹ Self-regulation is a collection of tools, which can complete the administrative control. The self-regulation has become an increasingly important tool of the environmental policy.² This regulation incorporates different types of regulatory instruments, which have a common feature: the voluntary approach to improve the environmental performance with the cost-effectiveness in mind.³

A szakirodalom különféle eszközöket sorol ebbe a kategóriába. Van olyan álláspont, amely a környezeti tudatosságot és felelősséget tekinti ilyen eszköznek, amelyek beépülnek az egyéni döntéshozatalba. Ez a felfogás az önkéntes megegyezéseket a gazdasági eszközök körébe sorolja.⁴

Different kinds of tools are classified in this category by the literature. There is a view, which says that we can find the environmental awareness and liability between the instruments and these are incorporated into the individual decision-making. This view considers voluntary agreements as a part of the economic instruments.⁴

Más álláspont szerint az önkéntes eszközöknek sokféle formája létezik, de ezeket sehol sem

Others think that the voluntary agreements have different forms, but they are not used as individual

alkalmazzák elkülönülten a többi szabályozó eszköztől, inkább kiegészítik a jogi szabályozást. Három ilyes esetet említ a szakirodalom:⁵ (a) a szabályozás teljesítésalapú célokat határoz meg, nyitva hagyva a célokhoz vezető módozatokat és eszközöket; (b) egy későbbi szabályozás kidolgozásához az önkéntes eszközök eredményeit kívánják felhasználni; (c) egy adott iparág közös érdeke az önkéntes eszközök alkalmazása.

Az önkéntes eszközök megvalósítására is csak szabályozott keretek között kerülhet sor:⁶ (a) a felek informális kapcsolatot létesítenek a kormánnyal, de maguk határozzák meg céljaikat, ellenőrzik a megvalósulást és erről jelentéseket készítenek; (b) az ipari szektor formális szerződést köt a kormánnyal és a szerződésben meghatározzák a célokat, kötelezettségvállalásokat, határidőket, amelyek az ágazat valamennyi szereplője számára kötelezőek.

Van olyan nézet, amely széleskörűen értelmezi az önszabályozás területét és nemcsak az önkéntes megállapodások formáit sorolja ebbe a kategóriába. Ide tartozónak tekinti:⁷ (a) önkéntes megállapodást, konszenzust, (b) környezeti menedzsmentet, (c) környezeti auditot, (d) környezetvédelmi nyilatkozatot, (e) környezetbarát termékjelzés, életciklus elemzést.

2. Önkéntes megállapodások

A környezetvédelmi szabályozás egyre nagyobb nehézségekben ütközik, ezzel kapcsolatos feladatok egyre bonyolultabbak, illetve egyre növekednek a szennyezés-csökkentés költségei. Az önkéntes megállapodások szerepe ezért egyre jelentősebbé válik.⁸

Az önkéntes megállapodások alatt a szabályozott közösség és az állami szervek közötti, illetve a szabályozott közösségen belül létrejött szerződéseket értjük.⁹

Az önkéntes megállapodásoknak különféle típusai lehetnek:¹⁰ (a) szabályozási megállapodás – az állam és az iparágak között létrejött, jogszabályt pótló megállapodás; (b) jogkövetési megállapodás – hatósági határozat pótlására a környezethasználó és

tools, they rather complete the legal regime. The literature mentions three cases:⁵ (a) the regulation defines performance-based goals with leaving open the ways and means of attaining the goals; (b) using them to develop a future regulation; (c) using voluntary tools is a common interest of a given industry.

To realize these voluntary instruments, a regulated framework is needed:⁶ (a) the parties establish informal relations with the government, but they determine their targets, they monitor the implementation and they make reports of this process; (b) the industrial sector concludes a formal contract with the government and they define the targets, their commitments, deadlines, which are obligatory for every participant in the industry.

There is a view which widely interprets the field of self-regulation, classifying not only voluntary agreements as belonging to this field, but also including:⁷ (a) voluntary agreement, consensus; (b) environmental management; (c) environmental audit; (d) environmental statement; (e) environmentally friendly marking, life cycle assessment.

2. Voluntary agreements

The environmental regulation has to face more and more difficulties, the related tasks are complicated, and the costs of the pollution control are also increasing. This is because why the role of voluntary agreements are progressively more important.⁸

The voluntary agreements are special contracts, in which the parties are firstly the regulated community and the public bodies, secondly the participants of the regulated sectors.⁹

There are different types of these agreements:¹⁰ (a) the regulatory agreement – is a substitute of an act between the state and the industries; (b) the law-abiding agreement – is a substitute of an official decision between the user of the environment and

a környezetvédelmi hatóság között létrejött szerződés, a jogszabály alkalmazásával kapcsolatosan jön létre; (c) szabványosítás az önkéntes jogkövetés mértékéeként jön létre; (d) magatartási kódexek – egyes iparágak területén kialakított normák, amelyet a felek kötelezően alkalmaznak; (e) mediáció.

Az önkéntes megállapodások eszköze mellett és ellene is szólnak érvek a szakirodalomban. Egyrészt hasznos és rugalmas kiegészítői a direkt szabályozásnak, sőt sok esetben megelőzik a jogalkotást illetve csökkentik a szabályozó és közigazgatási eszközök mennyiségét. A megegyezés az iparban költséghatékony megoldásokhoz vezethet, mivel lehetővé teszi, hogy a környezetvédelmi kiadásokat tökebefektetéseihez igazítsa. Gyorsan alkalmazható eszközként jelenik meg a gyakorlatban.¹¹ Az önkéntes megállapodások nehézségei az ellenőrzésben és a végrehajtásban jelentkeznek, és sok esetben nincsenek megfelelő szankció a nem teljesítés esetére. Problémát jelentenek továbbá azok a kibocsátók, akik vagy kimaradnak vagy megpróbálnak kibújni a megállapodás kötelezettségei alól.¹²

Mindezen nehézségekre tekintettel az önkéntes megállapodások érvényesülését a megállapodásba külső eljárási szabályok biztosítják:¹³ (a) társadalmi részvétel, nyilvánosság biztosítása, hogy ne nyíljon mód a visszaélésre; (b) minden részes fél eljárási jogait és kötelezettségeit tisztázni kell; (c) a szabályozási és jogkövetési megállapodásoknak konkrétan meghatározható eredményre kell irányulnia, mert bizonytalanná válhat a megvalósítás ellenőrzése; (d) a szerződés formai követelményei, a jogérvényesítés és a jogorvoslati lehetőség megteremtése.

3. Környezeti menedzsment

A környezeti menedzsment rendszerek az önszabályozás fontos területét képezik, amelyek kiterjednek a vállalkozáson belüli, az iparágak szintjén zajló, és az üzleti szférán túli folyamatokra. A fenntartható fejlődés kritériumai kikényszerítik a különféle rendszerekből, hogy hazai illetve nemzetközi szinten is elfogadható környezeti

the environmental authority; (c) the standardization – is the measure of the voluntary compliance; (d) the codes of conduct – are mandatory norms in the sectors of the industries; (e) mediation.

In the literature we can find arguments in favour of this tool and against it. On the one hand, they are useful and flexible complements of the direct regulatory system, even in many cases they are ahead of the legislation, and they reduce the quantity of the regulatory and administrative instruments. The agreement in the industry can lead to cost-effective solutions, because it allows, that they can adjust their environmental related spending to their investments. In the practice it is a quickly applicable tool.¹¹ Despite its positive features we have to mention also its negative impacts, such as: its execution and supervision is cumbersome, and there are no appropriate sanctions for non-fulfilment. The other problem is that there are industrial operators, who do not enter into an agreement or they have entered one, but they try to evade the obligations.¹²

Despite these difficulties the effectiveness of these agreements are provided by the external procedural requirements:¹³ (a) social participation, publicity to not be a mode for misuse; (b) to clear the procedural rights and obligations for all of the participants is needed; (c) to determine specifically the results, because without this the monitoring of the progress can be uncertain; (d) formal requirements of the contract, creating opportunities for enforcement and appealing.

3. Environmental management

The environmental management regimes play an important role in the field of the self-regulation. They cover processes in the areas of within the business sector, the industry level and beyond the business sphere. The criteria of the sustainable development forces the national regimes to provide the same environmental performance in

teljesítményt nyújtsanak. Ennek érdekében kidolgozásra kerül a kibocsátóknál a környezet-központú irányítási rendszer és a külső és belső elvárásoknak való megfelelés igazolása. A környezetvédelmi elveknek az irányítási és üzleti tevékenység szerves részévé kell válniuk, mivel a vállalkozások ezzel igazolják azokat a törekvéseiket, hogy az eredményeiket minimális környezeti terhelés mellett kívánják elérni.¹⁴

A környezeti menedzsment révén a vállalkozás a környezeti teljesítményt folyamatosan javítja. A környezeti menedzsment segítségével a vállalkozás vezetése:¹⁵ (a) kiépítik a környezeti szervezetet; (b) koordinálja a környezeti vonatkozású tervezést, irányítást, ellenőrzést és információellátást; (c) biztosítja a rendszernek és működésének megfelelő dokumentálását; (d) bekapcsol mindenkit a környezeti teljesítmény javításába.

A vállalati környezeti menedzsment rendszer felépítése különböző elemek szorosan összefüggő rendszeréből áll.¹⁶

A környezeti menedzsment kiépítése szempontjából különös jelentősége a környezeti önértékelő programnak van (ESAP), amely a Global Environmental Management Initiative (GEMI) – Washington) ajánlása a vállalkozások számára. Az ESAP azért jött létre, hogy segítse a vállalkozásokat tevékenységük környezeti szempontból való megértésében és fejlesztési céljai megvalósításában.¹⁷ A rendszer alkalmazását 1992-ben az Európai Unió is bevezette a ma is hatályos rendszerét 2009-ben véglegesítette. Az EU-EMAS rendszer célja, hogy elősegítse a szervezetek környezeti teljesítményének folyamatos javítását, a szervezetek saját környezetvédelmi vezetési rendszerének kialakítását és alkalmazását. Az EU-EMAS rendszer hazai alkalmazására a környezetvédelmi törvény teremtett alapot, amely szabályozza az EMAS rendszert.¹⁸

A környezeti menedzsment szempontjából fontos szerepet játszanak a szabványok. A szabvány egy olyan környezeti menedzsment rendszer létrehozását teszi lehetővé, amelynek segítségével a vállalkozás megfogalmazhatja a környezeti

national and supranational level. To this purpose a unified environmental management system is needed to be developed. The environmental principles are needed to be the parts of the management and business activities, because the companies can verify their aspirations of reaching targets by minimal environmental load with these documents.¹⁴

Thanks to this tool the environmental performance of the companies is significantly improving. With the help of the environmental management the company management is:¹⁵ (a) building the environmental body; (b) coordinating environment-related planning, controlling, monitoring, and the information supply; (c) providing the appropriate documentation of the whole system; (d) involving everyone into the improvement of the environmental performance.

The structure of the corporate environmental management system consists of different kinds, but also closely related elements.¹⁶

The Environmental Self Assessment Programme (ESAP) has got a special role in the regime. This a recommendation of the Global Environmental Management Initiative (GEMI – Washington) for companies. The ESAP is created to help the companies improving environmentally their activities and achieving their aims.¹⁷ The European Union introduced the system in 1992, and finalized the system – which is still in effect – in 2009. The aim of the EU-EMAS system is to facilitate the improvement of the company's environmental performance, and to help developing their own environmental management system. The system's application in Hungary is realized by the Environment Protection Act.¹⁸

The standards play an important role in the field of environmental management. With them the organizations can develop their environmental policy, aims and can create principles for realizing the aims. The standards' aim is to make the

politikáját, környezeti céljait és megteremti a feltételeket ezeknek az elveknek a megvalósításához. A szabvány célja, hogy képessé tegye a vállalkozásokat a környezeti menedzsment létrehozására, működtetésére.¹⁹ A nemzetközi környezetvédelmi szabványosítás kialakítását a GATT Uruguay-ban tartott értekezletén szorgalmazták. Az ipar ilyen irányú törekvését a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet is támogatta (International Organization for Standardization – ISO). A szervezet 1991-ben létrehozott egy tanácsadó testületet a nemzetközi egységesítés érdekében.

Az ISO 14000 szabványrendszer több tucat szabványból áll. A szabványban megfogalmazott követelményeket valamennyi résztvevő ország elismeri, ezáltal azok világszerte elfogadott normává válnak. Az 1996. szeptember 1-jén kiadott ISO 14001 számú környezeti menedzsment rendszerek (Environmental Management Systems) című szabvány a gazdálkodó szervezetek belső környezetvédelmi ügyintézésére vonatkozó általános követelményeket fogalmazza meg. Rendszer-szabványként a szervezet teljes rendszerének a környezetvédelemmel összefüggő részrendszerét írja le. Ugyanakkor egy olyan általános nemzetközi szabvány, amely a környezeti menedzsment területén lehetővé teszi, hogy a különböző országok vállalkozásai egységesített rendszer szerint működjenek.²⁰

A környezeti menedzsment már elfogadott példájáról is említést tesz a szakirodalom, mint a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara 1990-ben elfogadott fenntartható fejlődés üzleti chartája, amely rögzíti a vállalati környezeti menedzsment elveit. Az elvek kiemelik a környezeti politika és menedzsment jelentőségét. A tevékenységek és projektek környezeti hatásainak elemzésén a létesítmények révén a környezeti hatások minimalizálását emelik ki az elvek.²¹

A környezeti állapotfelmérés kapcsolódik az EMAS és ISO rendszerekhez, de önálló szerepköre is van. Ez a környezeti állapotfelmérés kiterjed a vizsgált rendszerek külső környezetére és a működő

companies able to develop and to execute their environmental management systems.¹⁹ The idea of creating an international environmental standardization was appeared in one of the GATT's conferences, which was held in Uruguay. The International Organization for Standardization (ISO) also supported the initiative. The ISO created an Advisory Board for realizing the international standardization in 1991.

The ISO 14000 standard system is composed of several elements. All ISO members admit the requirements, so these standards are applied globally. The ISO 14001 standards system was published in 1 September 1996. This environmental management system draws up principles for the organizations' internal environmental management systems. As a standard system it draws up the subsystems of the organizations' whole environmental management system. However it is also a general international standard system, which enables the organizations globally the use of a unified environmental management system.²⁰

The literature also mentions the globally accepted environmental management, for instance we can find it in the International Chamber of Commerce's Business Charter for Sustainable Development, which was accepted in 1990. This Charter also lays down the basic principles of the environmental management. The principles emphasize the importance of the environmental policy and management. Furthermore, it highlights the principle of minimizing the environmental impacts of the different kinds of activities and plants.²¹

The environmental audit is related to the EMAS and ISO systems, but it also has its own role. It covers the examined systems' external environment and the operating system's

rendszer környezeti hatásainak felmérésére is.²²

4. A környezeti állapotfelmérés

A környezeti állapotfelmérés (audit) egy rendszeresen végzett, szisztematikus felépítésű, transzparens dokumentált és objektív értékelést biztosító környezetvédelmi teljesítményértékelés, amelyet arra feljogosított auditorok végeznek.

A környezetvédelmi auditálás két formáját különbözteti meg a szakirodalom:²³ (a) eredményre irányuló audit, amely azt vizsgálja, hogy egy adott vállalat egy meghatározott időpontban mennyiben felel meg a környezeti előírásoknak, cél a jelenlegi és a kívánatos állapot összehasonlítása; (b) rendszer és eljárás-orientált audit, amely a vállalat környezeti állapotának felmérése mellett kiterjed a környezetmenedzsment rendszer vizsgálatára, cél a jelenlegi és a kívánatos állapot összehasonlítása.

5. Környezetbarát termékjelzés

Az önszabályozás sok egyéb formája mellett a szakirodalom kiemeli a környezetbarát termékjelzést és a vállalatok társadalmi felelősségvállalását. Az ökocímke, környezetbarát termékjelzés kettős funkciót lát el, egyrészt gazdasági eszköz, másrészt az önszabályozás eszköze. Mint gazdasági eszköz fogyasztói információs funkciót is ellát, amely miatt az állam és a nemzetközi szervezetek is foglalkoztak a kérdéssel.

1990-ben a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara készítette el a környezeti jelölési rendszerekről szóló állásfoglalását, amely elvek között hangsúlyozzák a rendszer önkéntességét és nyitottságát, az eljárás áttekinthetőségét és hatékonyságát, illetve a rendszer önfinanszírozó jellegét. Az Unió szabályozás szintén lépéseket tett az ökocímke területén 1992-től kezdődően, jelenleg hatályos 66/2010/EK rendeletben szabályozva az uniós ökocímke kérdéskörét.²⁴ A rendelet meghatározza az ökocímke rendszer célját. Az uniós ökocímke rendszer része a közösség fenntartható fogyasztásra és terhelésre vonatkozó politikájának, amely a fogyasztás és a termelés környezetre gyakorolt

assessment of its environmental impact.²²

4. Environmental audit

The environmental audit is an environmental performance assessment, which is carried out by the auditors and it basically means an activity, which is conducted regularly, systematically, transparently documented and provides an objective assessment.

The literature distinguishes between two forms of the audit:²³ (a) the results-based audit, which examines a given organization, at any given time how can it meet the environmental requirements, this type of audit also compares the current and the ideal condition of the organization; (b) system and process-oriented audit, which covers a given organization's environmental management system's examination, environmental condition's measurement, and the comparison of the current and ideal status.

5. Environmentally friendly marking

The literature highlights the environmentally friendly marking and the organizations' responsibility in the field of self-regulation. The eco-label, the environmentally friendly marking have got a double function, so this is why the states and the international organizations have addressed the issue.

The International Chamber of Commerce prepared a resolution of the environmental marking systems. Between these principles the volunteering, the openness, the process' transparency and efficiency and its self-financing nature are emphasized. The European Union has addressed the issue since 1992, nowadays the regulation No. 66/2010/EC is in force about the European Union's Eco-Label.²⁴ The regulation defines the eco-label's target. The eco-label is a part of the EU's sustainable consumption and load policy, which is seeks to minimize the consumption's and production's negative impacts on the environment.

negatív hatások csökkentésére irányul, ezért az öko címkével szemben támasztott követelményeknek a legjobb környezetvédelmi követelményszinten kell alapulniuk.

Az öko címké rendszer minden áru és szolgáltatásra kiterjed, kivéve az emberi felhasználásra szánt gyógyszerekre, állatgyógyászati készítményekre és az orvostechnikai eszközökre.²⁵ Ajánlások kidolgozásával szaktanácsadást és támogatást nyújt az öko címké rendszer kidolgozásához és végrehajtásához az Európai Unió Öko címkézésért Felelős Bizottsága (EUÖB).

Az uniós és tagállami öko címké rendszerek egymás mellett is működnek, de fontos az európai államok öko címké-rendszer kritériumainak a harmonizálása. Magyarországon az öko címké rendszerét a 29/1997. (VIII.29.) KTM rendelet a környezetbarát, környezetkímélő megkülönböztető jelzés használatának feltételrendszeréről. A cél hasonló, mint az uniós öko címké esetében, azaz a gyártók, forgalmazók, fogyasztók, szolgáltatók tájékoztatása és motiválása a kedvezőbb környezeti tulajdonságú termékek elterjedése és ezáltal a környezeti tudat fejlesztése. A rendelet szűkebb területet ölel fel, mint az EU-s szabályozás, hiszen nem terjed ki a gyógyszerekre kívül élelmiszerekre, italárura, illetve emberre és környezetre káros, mérgező anyagokat tartalmazó termékekre.

A forgalomba kerülő termékek és szolgáltatások esetében a termék környezetbarát minőségét a Magyar Szabadalmi Hivatalnál lajstromozott védjegy, mint megkülönböztető jelzés tanúsítja. A védjegy használatára a jogosult, aki a környezetbarát minősítést megkapta, és aki a Környezetbarát Termékek Közhasznú Társaságával védjegyhasználati szerződést kötött.

A védjegyhasználat pályázati úton nyerhető el bárki számára, folyamatos pályáztatással. Az öko címké minősítő eljárás keretében kerül odaítélésre. Az a termék kaphat környezetbarát minősítést, amely az adott igényt kielégítő egyéb termékkel összehasonlítva, az azonos vagy jobb termékminőség mellett, környezeti hatást igazoló életút elemzés

The eco-label system covers all goods and services, except medicines for human use, veterinary medical products and medical devices.²⁵ The European Union Eco-labelling Board develops recommendations, gives professional advices for the Member States to develop their eco-label systems and to execute them properly.

The eco-label system of the EU functions on two levels: the EU-level and the Member States' Level, so this is why the harmonization is very important. In Hungary the issue is regulated by the decree No. 29 of 29 August 1997. This was made by the Ministry of Transport and Communication as the decree on the terms of the use of an environmentally friendly, distinctive marking system. The target is the same as the EU's regulation: to inform and to motivate the manufacturers, the distributors, the consumers, the service providers; to spread the goods with favourable environmental properties, to develop environmental awareness. It covers a smaller area in the field of the regulation than the EU's source of law, because it does not cover the medicines, food, drinks, and those products, which consist harmful substances for humans and environment.

The Hungarian Patent Office certifies the products' and services' environmentally friendly quality. This is like a registered trademark. The person, who is entitled to use the mark is the one, who received the environmentally friendly mark and who concluded a trademark license agreement with the Environmentally Friendly Products Public Association.

The trademark use can be obtained through tendering by anyone. The eco-label will be awarded after a certification procedure. A product can receive an eco-label if this is compared with other products, which satisfy the same needs, after an environmental impact analysis, which shows that this product in its life history produces better

alapján a megfelel a pályázati tájékoztatóban foglalt feltételeknek. A védjegy használatának engedélyezéséről a miniszter dönt, és a Kht. köti meg a védjegyhasználati szerződést. A védjegy a minősítési feltételek fennállásáig, de legalább egy évre szól.

6. Társadalmi felelősségvállalás

Az önszabályozás fontos területe a vállalatok társadalmi felelősségvállalása (Corporate Social Responsibility – CSR). Lényege, hogy a vállalkozások önkéntesen hozzájárulnak a jobb társadalomhoz és tisztább környezethez, azaz a vállalkozások integrálják társadalmi és környezeti gondolkodásukat az üzleti tevékenységükbe. Az EU-ban is megindult ez a folyamat, amelyek alapvető elemeit Zöld Könyvben foglalták össze. A Zöld Könyv kiemeli az emberi erőforrás-gazdálkodás, az egészséges munkahely, a természeti erőforrásokkal való megfelelő gazdálkodás és a globális környezeti problémákkal való foglalkozás kérdéskörét.

7. Összegzés

A szakirodalmi álláspontok sokféle véleményt fogalmaznak meg a környezetpolitikai eszközrendszerrel kapcsolatban és keresik azt az eszközt, amely hatékonyan képes biztosítani a környezeti elemek védelmét és hosszabb távon a fenntartható fejlődést. A bonyolult és költséges direkt és indirekt szabályozók mellett fontos szerepet tölt be az önszabályozás. Az önkéntes eszközök kialakítása és a környezetpolitika általi befogadása lehetővé teszi egyrészt a hatékony környezetvédelmet, másrészt utat mutat a jogi szabályozás előtt a különféle módszerek kidolgozásával és társadalmi, gazdasági elfogadottságával. Nincs abszolút tökéletes eszköze a környezetpolitikának, az önszabályozás eszközrendszere sem mentes a problémáktól, de jól hozzájárul a környezetpolitika tökéletesebb működéséhez.

or equal environmentally friendly impacts than other indicator products; and also it has to meet the requirements laid down in the informative. The minister decides about the use of the eco-label and the Public Association concludes the trademark license agreement of the use of the eco-label. The scope of the mark is the existence of the qualification criteria, but at least one year.

6. Social responsibility

The Corporate Social Responsibility (CSR) plays an important role in the field of self-regulation. It means that these kinds of organizations voluntarily contribute to a better society, a cleaner environment, i.e. the companies integrate their social and environmental thinking into their business operations. This process has started in the EU and its basic elements were summarized in the Green Paper. The Green Paper emphasizes the human resource management, the healthy workplace, the proper management of natural resources and the problem of dealing with global environmental issues.

7. Summary

The literature views formulate a wide range of opinions about the instruments in the field of environmental policy and they also try to find the best instrument, which can provide effectively the protection of the environmental components and in a longer term the sustainable development. Besides the complicated and expensive direct and indirect regulators the self-regulation plays a very important role. The development of the voluntary instruments in the field of environmental policy allows an effective environmental protection; on the other hand, it shows a clear way in the legal regulation with developing different types of methods, and their acceptance by the society and economy. There is no absolutely perfect instrument of the environment policy, this is why the self-regulation also has its problems, but besides them it contributes well to a better functioning environmental policy.

Lábjegyzet

- ¹ SZLÁVIK János: *Fenntartható környezet- és erőforrás-gazdálkodás*. Budapest, 2005, KJK-KERSZÖV Kft., 212. p.
- ² BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, 2011, Szent István Társulat, 295. p.
- ³ HORVÁTH Zsuzsanna – BÁNDI Gyula – ERDEY György – POMÁZI István: *Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása*. Budapest, 2004, KJK-KERSZÖV Kft., 655-656. p.
- ⁴ SZLÁVIK: *Op. cit.* 2005, 212-215. p.
- ⁵ HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, 657. p.
- ⁶ HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, 657. p.
- ⁷ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 295. p.
- ⁸ SZLÁVIK: *Op. cit.* 2005, 224-225. p.
- ⁹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 295. p.
- ¹⁰ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 297. p.
- ¹¹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 297. p.
- ¹² HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, 658. p.
- ¹³ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 300. p.
- ¹⁴ KUN-SZABÓ Tibor (szerk.): *A környezetvédelem minőségmenedzsmentje*. Budapest, 1999, Műszaki Könyvkiadó, 185-186. p.
- ¹⁵ KÓSI Kálmán: A vállalati környezeti menedzsment rendszer. In: BÁNDI Gyula (szerk.): *Auditálás, menedzsment rendszerek*. Budapest, 1997, KJK-KERSZÖV Kft., 24. p.
- ¹⁶ HALLAY, Hendrich – PFRIEM, Reinhard: Umwelt-Audits, Öko-Controlling und externe Unternehmenskommunikation. *Umweltwirtschaftsforum*, 1993/3, 49-57. p. In: KÓSI: *Op. cit.* 1997, 25. p.
- ¹⁷ KÓSI Kálmán – KOVÁCS Endre: A környezetvédelmi auditálás és rendszerkiépítés gyakorlata. In: BÁNDI: *Op. cit.* 1997, 55. p.
- ¹⁸ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 302-306. p. 1221/2009/EK rendelete a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételről. A környezetvédelmi törvény 81/A §-a kimondja, hogy a környezethasználó saját környezetvédelmi teljesítményének értékelése és folyamatos javítása, a közvélemény megfelelő tájékoztatása érdekében környezetvédelmi és hitelesítési rendszerben vehet részt. A környezethasználó felülvizsgálja a

Footnotes

- ¹ SZLÁVIK János: *Fenntartható környezet- és erőforrás-gazdálkodás*. Budapest, 2005, KJK-KERSZÖV Kft., p 212.
- ² BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, 2011, Szent István Társulat, p 295.
- ³ HORVÁTH Zsuzsanna – BÁNDI Gyula – ERDEY György – POMÁZI István: *Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása*. Budapest, 2004, KJK-KERSZÖV Kft., pp 655-656.
- ⁴ SZLÁVIK: *Op. cit.* 2005, pp 212-215.
- ⁵ HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, p 657.
- ⁶ HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, p 657.
- ⁷ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 295.
- ⁸ SZLÁVIK: *Op. cit.* 2005, pp 224-225.
- ⁹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 295.
- ¹⁰ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 297.
- ¹¹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 297.
- ¹² HORVÁTH – BÁNDI – ERDEY – POMÁZI: *Op. cit.* 2004, p 658.
- ¹³ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 300.
- ¹⁴ KUN-SZABÓ Tibor (szerk.): *A környezetvédelem minőségmenedzsmentje*. Budapest, 1999, Műszaki Könyvkiadó, pp 185-186.
- ¹⁵ KÓSI Kálmán: A vállalati környezeti menedzsment rendszer. In: BÁNDI Gyula (szerk.): *Auditálás, menedzsment rendszerek*. Budapest, 1997, KJK-KERSZÖV Kft., p 24.
- ¹⁶ HALLAY, Hendrich – PFRIEM, Reinhard: Umwelt-Audits, Öko-Controlling und externe Unternehmenskommunikation. *Umweltwirtschaftsforum*, 1993/3, pp 49-57; in: KÓSI: *Op. cit.* 1997, p 25.
- ¹⁷ KÓSI Kálmán – KOVÁCS Endre: A környezetvédelmi auditálás és rendszerkiépítés gyakorlata. In: BÁNDI: *Op. cit.* 1997, p 55.
- ¹⁸ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, pp 302-306. 1221/2009/EC on the voluntary participation by organisations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS). The 81/A § of the Environmental Protection Acts states that user of the environment can participate a voluntary system to evaluate and to improve its own environmental performance. With this it can properly inform the public. The user reviews the environmental impacts of its activity, makes an

tevékenységével kapcsolatos környezeti hatásokat, környezeti nyilatkozatot készít, azt hitelesített és a nyilvántartásba vétel céljából benyújtja az erre feljogosított szervezetnek, továbbá ezt mindenki számára hozzáférhetővé teszi.

¹⁹ KÓSI – KOVÁCS: *Op. cit.* 1997, 133. p.

²⁰ KŐMÍVES József – VARGA József: ISO 14000 In: BÁNDI: *Op. cit.* 1997, 140-141. p.

²¹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 302. p.

²² KUN-SZABÓ: *Op. cit.* 1999, 197. p.

²³ KÓSI – KOVÁCS: *Op. cit.* 1997, 43. p. E jogintézmény nem tévesztendő össze a végelszámolás és a felszámolás kapcsán ismert környezeti állapotvizsgálattal; lásd ROMÁN Róbert: The problems of the environmental regulation connected to the business organisations under termination. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2011/11, 50-68. p.

²⁴ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, 307-310. p.

²⁵ 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, 2001/82/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv.

environmental statement and certifies it and finally submits to the authorized body, so it is making this statement accessible to all.

¹⁹ KÓSI – KOVÁCS: *Op. cit.* 1997, p 133.

²⁰ KŐMÍVES József – VARGA József: ISO 14000 In: BÁNDI: *Op. cit.* 1997, pp 140-141.

²¹ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, p 302.

²² KUN-SZABÓ: *Op. cit.* 1999, p 197.

²³ KÓSI – KOVÁCS: *Op. cit.* 1997, p 43. This legal institution can be confused with the environmental status monitoring in the frame of a final settlement or a liquidation; see ROMÁN Róbert: The problems of the environmental regulation connected to the business organisations under termination. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2011/11, pp 50-68.

²⁴ BÁNDI: *Op. cit.* 2011, pp 307-310.

²⁵ 2001/83/EC European Parliament and Council Directive, 2001/82/EC European Parliament and Council Directive.

Dr. OLAJOS István, PhD
egyetemi docens
Miskolci Egyetem

Dr. István OLAJOS
associate professor
University of Miskolc

translator: Patrik KISS

A biomassza hasznosításának támogatása a mezőgazdaságban

Supporting the use of biomass in agriculture

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Az első pilléres telepítési támogatások mellett 2007-ben újabb támogatás jelent meg mezőgazdasági energiaforrások megújuló energiával történő elősegítése érdekében. Ezt a támogatást a termelők fosszilis energiafüggőségének enyhítése, és az ültetvénytelepítésekből származó energia alapanyag célszerű, helyben hasznosítása kapcsán írták ki.¹

In addition to the first pillar installation supports, a new form of support appeared in 2007 in order to facilitate the supply of agricultural energy resources with renewable energy. This support was introduced in relation to the reduction of producers' fossil energy dependence and the practical, local utilisation of the energy sources originating from the plantations established.¹

1. A támogatás jellege

1. Nature of the support

A fenti rendelet alapján vissza nem térítendő támogatás vehető igénybe mezőgazdasági energiafelhasználást biztosító biomassza kazán és az előállított energia szétosztását, tárolását szolgáló eszközök beszerzéséhez. Az előállított energia szétosztását, tárolását biztosító eszközök beszerzése kizárólag új biomassza kazán beszerzésével együtt támogatható. E rendelet szerint nem nyújtható támogatás nem mezőgazdasági beruházáshoz, különösen olyan létesítményhez közvetlenül kapcsolódó beruházáshoz, ahol értékesítési céllal állítanak elő keverés útján takarmányt.

Based on the above decree, a non-repayable support can be obtained to purchase the biomass furnace providing for agricultural energy use and the devices ensuring the distribution and storage of the generated energy. The purchase of the devices ensuring the distribution and storage of the generated energy can only be supported if a new biomass furnace is purchased at the same time. According to this decree, no support can be granted for non-agricultural investment, especially if it is directly connected to such a facility where fodder is produced through mixing for the purposes of sale.

Tehát a rendelet célja, mezőgazdasági alapanyag termelő és elsődleges feldolgozást elősegítő biomassza kazánok beállítása, az energia felhasználását segítő eszközök beszerzésével együtt.

Thus it is the purpose of the decree to encourage the instalment of biomass furnaces used in the production of agricultural base materials and primary processing, as well as the purchase of devices assisting in the use of energy.

2. A támogatás igénybevételének feltételei

2.1. Általános feltételek

Támogatás igénybevételére jogosult a mezőgazdasági termelő és a termelői csoport² (a továbbiakban együtt: ügyfél). A mezőgazdasági termelő ügyfél a támogatást akkor veheti igénybe, ha a beruházással érintett mezőgazdasági üzemének mérete meghaladja a 4 európai méretegységet (EUME). A 4 EUME üzemmértet, mint feltétel nem vonatkozik az induló vállalkozásra. Ha az ügyfél, induló vállalkozás akkor a támogatási kérelem benyújtásával egyidejűleg nyilatkozatban vállalja, hogy legkésőbb a beruházás befejezését követő első lezárt teljes gazdasági évben megfelel az azt üzemméretre vonatkozó feltételnek.

2.2. Technológiai terv

A támogatás igénybevételének további feltétele, hogy az ügyfél rendelkezzen a fejlesztés megvalósítására vonatkozó, gépészmérnöki végzettséggel rendelkező személy által készített és aláírt technológiai tervvel. A technológiai terv tartalmazza a telepítési vázlatrajzot, feltüntetve az energia szétosztását, tárolását biztosító eszközöket is; a hasznos hőigény kiszámítását, ez alapján a veszteségek figyelembevételével a szükséges kazán-teljesítmény méretezését; az átlagos hőenergia igény kiszámítását; a mezőgazdasági naturális adatokat; az effektív hőenergia termelés kiszámítását; az egyes fejlesztési komponensek legfontosabb műszaki-technikai adatait.

A támogatás igénybevételének további feltétele az ügyfél nyilatkozata a felhasználni tervezett – tüzelőberendezés típusával és az éves alapanyag-igénnyel összhangban álló – biomassza tüzelőanyag forrásáról és formájáról.

A technológiai terv részeként megadott számítások alapjait képező fogalmakat a rendelet az alábbiak szerint határozza meg: (a) *Átlagos hőenergia igény*: az FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézete által mezőgazdasági üzemek átlagos hőenergia igényének kiszámítása tárgyában kiadott műszaki-tervezési útmutatónak megfelelően a mezőgazdasági naturális adatok alapján kiszámított éves, átlagos hőenergia

2. Conditions of obtaining the support

2.1. General conditions

The agricultural producer and the producer group² (hereinafter the Customer) are entitled to obtain the support. The agricultural producer customer can obtain the support if the size of the agricultural plant concerned by the investment exceeds 4 European units (EUME). The 4 EUME plant size as condition does not apply to start-up enterprises. If the customer is a start-up enterprise then, at the time of submitting the application for support, it must agree in a statement that it will comply with the condition regarding plant size during the first closed full business year the latest.

2.2. Technological plan

A further condition of obtaining the support is that the customer should have the technological plan regarding the realisation of the development, prepared and signed by a person qualified as a mechanical engineer. The technological plan shall contain the installation line drawing, also indicating the devices serving the distribution and storage of energy; the calculation of useful heat demand and, based on this, the size of the necessary furnace performance, considering losses; agricultural natural data; calculation of effective heat energy generation; the most important technical data of the individual development components.

A further condition of obtaining the support is the customer's statement about the source and form of the biomass fuel it plans to use, in accordance with the type of the furnace equipment and the annual demand of basic material.

The decree determines the terms constituting the basis of the calculations determined as elements of the technological plan: (a) *General heat energy demand*: according to the technical-planning guide published by the Agricultural Machinery Institute of the Ministry of Agriculture on the calculation of the general heat energy demand of agricultural plants. (b) *Agricultural natural data*: the data related

igény. (b) *Mezőgazdasági naturális adat*: a hőenergia-felhasználással járó mezőgazdasági tevékenységnek az útmutatóban meghatározott szerkezetű adatai (állatlétszám, fóliasátor terület, terményszárító kapacitás, helyiség légköbméter, hűtőház paraméterek stb.). (c) *Effektív hőenergia termelés*: az útmutatónak megfelelően, a támogatás igénybevételével megvalósítani tervezett berendezés névleges teljesítménye alapján számított átlagos, éves hőenergia termelés.

2.3. Az ügyfél kötelezettségei

Az ügyfél köteles: a beruházással előállított energiát mezőgazdasági tevékenység³ keretében, illetve a mezőgazdasági üzemben (telephelyen) belül elhelyezkedő, a mezőgazdasági tevékenység folytatásához kapcsolódó infrastrukturális létesítményekben hasznosítani (karbantartó műhely, szociális helyiség stb.) az állagmegővésről gondoskodni és 5 évig üzemeltetési kötelezettségének eleget tenni. További kötelezettsége az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program keretében, e jogcím tárgyában szervezett kötelező képzésen részt venni az utolsó kifizetési kérelem benyújtása előtt; végül a beruházást a támogatási kérelemnek helyt adó határozat közlésétől számított 12 hónapon belül befejezni.⁴

3. A támogatás mértéke

Egy támogatási kérelem alapján igényelhető támogatás összege legfeljebb 30 millió forint lehet. Egy ügyfél egy támogatási kérelem benyújtási időszakban csak egy kérelmet adhat be. A támogatás mértéke az elszámolható kiadások 35%-a.

Elszámolható kiadásnak minősül: az MVH Gépkatalógusban szereplő biomassza kazán beszerzése.

A biomassza kazán üzemeltetéséhez szorosan kapcsolódó és az előállított hőenergia szétosztását, tárolását szolgáló vezérléstechnika, csővezetékek és szerelvényei, hőcserélő, keringtető, szivattyú,

to the agricultural activity requiring heat energy as determined in the guide (number of animals, area of foil tent, air cubic metre of the room, parameters of the cold store, etc.). (c) *Effective heat energy production*: according to the guide, the general, annual production of energy, calculated on the basis of the nominal performance of the equipment planned to be installed using the support.

2.3. Obligations of the customer

The customer is obliged to utilise the energy produced using the investment within the framework of agricultural activity³ and in the infrastructural facilities located within the agricultural plant (premises), connected to the performance of agricultural activity (e.g. maintenance workshop, social rooms, etc.), ensure the preservation of the related equipment and fulfil its operational obligation for 5 years. A further obligation of the customer within the frameworks of the New Hungary Rural Development Program is to participate in the compulsory training organised in the topic of this legal relationship before submitting the last payment request; and complete this training within 12 months from the publication of the decision accepting the application for support.⁴

3. The size of support

The amount of the support accessible based on one support application is maximum 30 million HUF. One customer may only submit one application in each support application period. The scope of the support is 35% of accountable expenses.

Accountable expense is the purchase of the biomass furnace included in the Machine Catalogue published by the Ministry of Agriculture.

Also accountable is the purchase of devices closely related to the operation of the biomass furnace and serving for the distribution and storage of the produced heat energy, such as the

fűtőtest, puffer-, nyomáskiegyenlítő tartály, ventilátor, befűvő berendezés, építéssel nem járó előtér tároló, rugalmas falú tartály, tüzelőanyag-fogadó és -adagoló, füstelvezető, kéményrendszer, füstgázsűrítő, pernyeválasztó, hamuválasztó és -eltávolító beszerzése.

Egyéb elszámolható költségnek minősül a kapcsolódó szolgáltatások költségei a támogatás 6%-áig maximum 6 millió forint értékig, valamint a fejlesztés üzembe helyezésével kapcsolatban felmerült költségek.

A beruházás elszámolható kiadásai nem haladhatják meg: a Gépkatalógusban szereplő eszköz beszerzése esetén a Gépkatalógusban meghatározott referenciaárát; az egyéb elszámolható költségekkel felmerülő kiadások nem haladhatják meg együttesen az összes elszámolható kiadás 35%-át.⁵

A támogatási kérelemhez mellékelni kell: az értékelést alátámasztó igazolásokat, nyilatkozatokat, dokumentumokat; a technológiai tervet és készítőjének végzettségét igazoló okirat másolatát; a biomassza tüzelőanyag biztosítására vonatkozó nyilatkozatot, valamint a támogatás benyújtásához rendszeresített nyomtatványon a költség-haszon elemzést.⁶

4. Jogkövetkezmények

Ha az ügyfél a támogatási kérelemben vállalt munkavállalói létszámnál kevesebbet foglalkoztat az üzemeltetési kötelezettség fennállása alatt, akkor köteles a támogatási összegből – a hiányzó foglalkoztatottakként évente – a támogatási összeg 2%-át, de minimum 750 000 forintot visszafizetni.

Ha az ügyfél a fejlesztéssel megvalósított biomassza kazánhoz összességében az előállítható hőenergia 25%-át meghaladó kapacitású olyan fogyasztó(ka)t csatlakoztat, amely(ek) nem felel(nek) meg a felhasználási célnak, akkor köteles a már felvett támogatási összeg 50%-át a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint

control equipment, the pipes and the related fixtures, the heat exchanger, the circulator, the pump, the radiator, the puffer and pressure balance tanks, the ventilator, the blowing equipment, any vestibule storage area not requiring construction, flexible wall tank, fuel receiving and feeding equipment, smoke exhaust devices, chimney system, smoke gas filter, scale and ash separator and remover devices.

Other accountable expenses are the expenses of the related services up to 6% of the support or a maximum of 6 million HUF, as well as costs incurred in connection with the instalment of the development.

The accountable expenses of the investment may not exceed: the reference price determined in the Machine Catalogue in case of purchasing devices listed in the Machine Catalogue; the total of the other incurred and accountable expenses may not exceed 35% of the total of the accountable expenses.⁵

The customer must attach to the support application: the certificates, statements and documents supporting evaluation; the technological plan and the copy of the qualification certificate of the person who prepared it; the statement related to the utilisation of the biomass fuel; and the cost-benefit analysis on the form issued for the support application.⁶

4. Legal consequences

If the customer has fewer employees during the term of the operational obligation than what was agreed on in its support, then the customer is obliged to repay 2% of the support amount but minimum 750,000 HUF after each missing employee.

If the customer connects such consumer(s) to the biomass furnace realised through the development that does/do not comply with the purpose of use and whose capacity exceeds 25% of the producible heat energy, then the customer is obliged to repay 50% of the obtained support amount according to the regulations about unduly

visszafizetni és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

Ha az 50%-át meghaladó kapacitású olyan fogyasztó(ka)t csatlakoztat, amely(ek) nem felel(nek) meg a felhasználási célnak, akkor köteles a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

Ha az ügyfél a képzésre kötelezettségét megszegi, a támogatási összeget 20%-kal csökkenteni kell kivéve, ha az utolsó kifizetési kérelem benyújtási időszakot megelőző 2 hónapban nem volt képzés.

Ha a mezőgazdasági termelő ügyfél – induló vállalkozásként – nyilatkozata ellenére a beruházás befejezését követő első teljes évben nem felel meg a 4 EUME üzemméretre vonatkozó feltételeknek, akkor köteles a már felvett támogatási összeget a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni és az ügyféltámogatáshoz való joga megszűnik.

Ha a beruházás befejezését követő 3. év végére a költség-haszon elemzésben vállalt a mezőgazdasági természetes adatok alapján számított átlagos hőenergia igény nem éri el a tényleges mezőgazdasági természetes adatai alapján számított átlagos hőenergia igény 85%-át, akkor az ügyfél az elmaradás arányában százalékpontonként köteles a támogatás 5%-át a jogosulatlanul igénybe vett támogatásra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni.

Ha az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy az ügyfél nem gondoskodik a fejlesztéssel megvalósított eszközök állagmegóvásáról, akkor köteles az igénybe vett támogatás 50%-át a jogosulatlanul igénybe vett támogatásokra vonatkozó szabályok szerint visszafizetni és az ügyfél támogatáshoz való joga megszűnik.

obtained support and the customer's right to obtain support terminates.

If the customer connects such consumer(s) with a capacity exceeding 50% of the project to the equipment that does/do not comply with the purpose of use, the customer is obliged to repay the already obtained support amount according to the regulations about unduly obtained support and the customer's right to support terminates.

If the customer fails to fulfil its training obligation, the support amount shall be decreased by 20% except if there was no training held in the 2 months preceding the submission period of the last payment application.

If the agricultural producer customer – as a start-up enterprise – fails to comply with the conditions regarding the plant size of 4 EUME during the first full year following the completion of the investment despite its statement, it is obliged to repay the already obtained support amount according to the regulations about unduly obtained support and the customer's right to support terminates.

If the general heat energy demand calculated according to the agricultural natural data and assumed in the cost-benefit analysis does not reach 85% of the general heat energy demand calculated according to the actual agricultural natural data by the end of the 3rd year following the completion of the investment, then the customer is obliged to repay 5% of the support after each percentage point of the difference according to the regulations about unduly obtained support.

If it is established during the inspection that the customer fails to ensure the preservation of the equipment realised through the development, then it is obliged to repay 50% of the obtained support amount according to the regulations about unduly obtained support and the customer's right to obtain support terminates.

5. Bírálati szempontok

A bírálati szempontok felépítése és rendszere megegyezik az ültetvénytelepítési támogatásoknál jellemzett szempontokkal. Itt is szakmai, horizontális, és a költség-haszon elemzés összevetésén alapul értékelés alapján rangsorolják a pályázatokat. A szempontok egymáshoz viszonyított aránya is megegyezik. A 100 pontból 50 adható szakmai, 30 horizontális szempontokra, és 20 a költség-haszon elemzésre.

5.1. A pályázat szakmai szempontjai

A fejlesztés szükségessége (20 pont)

E szempontrendszer alapján akkor adható pont, ha a pályázó alá tudja támasztani azt, hogy a fejlesztés szükségessége elengedhetetlen. Az elengedhetetlenül szükséges fejlesztésre akkor kerülhet sor, ha a fejlesztés megvalósulása nélkül az adott tevékenység megszüntetésre kerülne, amelyet az illetékes hatóság⁷ a kérelem beadásától számított egy éven belül rendelve el, vagy szankcióval sújtaná. Az ügyfélnek nyilatkozatában meg kell jelölnie, hogy a szankció(k) kiszabása, az adott jogszabály mely feltételeinek megsértése miatt várható, következne be.

A szempont alapján a pontszám csak akkor vehető figyelembe, ha az ügyfél egyúttal a Horizontális szempontok között a foglalkoztatott létszám szinten tartását is vállalja, azaz a fejlesztés a mezőgazdasági tevékenység folytatásához, a foglalkoztatás fenntartásához elengedhetetlenül szükséges.

Fejlesztés állattenyésztésre, kertészetre gyakorolt hatásai (10 pont)

Ha a felhasznált energia közvetlenül kapcsolható a pályázó kertészeti illetve állattenyésztési tevékenységéhez. Ha a létrehozott energia 75%-a az említett két ágazatban hasznosul, akkor 10 pont, ha 50%-ban hasznosul a két ágazatban, akkor 5 pont adható. A szempont érvényesítéséhez ki kell mutatni a pályázó átlagos hőenergia igényét. Ezek után meg kell határozni a felhasznált a fóliasátor, üvegház terület és az állatlétszám alapján számított

5. Judgment aspects

The structure and system of judgment aspects is identical with those applied in case of plantation establishment supports. The submitted tenders are rated based on the comparison of the professional, horizontal aspects and the cost-benefit analysis. The proportion of the different aspects is also the same. Of the 100 points, 50 can be given for professional, 30 for horizontal aspects and 20 for the cost-benefit analysis.

5.1. Professional aspects of the tender

The necessity of development (20 points)

Based on this system of aspects, points can be given if the tenderer can support that the necessity of the development is unavoidable. We can talk about unavoidably necessary development if the given activity would be terminated without the realisation of the development and the competent authority⁷ would order its termination or levy a sanction within one year from the submission of the application. In its statement, the customer must indicate the infringement of which conditions in the given regulation would likely result in the sanction(s).

The points calculated according to the aspect can only be considered if the customer also agrees to maintain the number of employees among the Horizontal aspects, which means that the development is absolutely necessary in order to continue the agricultural activity and maintain employment.

Impacts of the development on animal husbandry and horticulture (10 points)

If the used energy can be directly connected to the horticultural or animal husbandry activities of the customer. If 75% of the produced energy is utilised in the two above-mentioned fields then 10 points are granted; 5 points can be granted if 50% is used in these fields. In order to consider this aspect, the general heat demand of the tenderer must be established. Afterwards, the general annual heat demand calculated according to the

átlagos éves hőenergia igényt. E két hőenergia igény hányados adja a pontszámot. A számítás a kérelmező végzi, a támogatást odaítélő szerv ellenőrizheti a számítások helyességét.

area of the foil tent and the greenhouses and the number of animals must be established. The quotient of these two heat energy demand values provide the points. The calculation is performed by the applicant and the body granting the support may check the accuracy of the calculations.

A berendezés korszerűsége (20 pont)

Modernity of the equipment (20 points)

Itt a FVM Gépesítési Intézetének csatolt állásfoglalása alapján azt vizsgálják, hogy: (a) A berendezés automatizált, időszakos felügyelettel üzemeltethető-e (ha e szempontnak megfelel 10 pont adható). (b) A második vizsgált szempont a kazánokra rendszeresített MSZ EN 303-5 szabványnak történő megfelelés (5 pont) míg a harmadik szempont az, hogy a kazán hatásfoka legalább a 80%-ot elérje, vagy meghaladja (5 pont).

In this case, based on the attached position of the Machinery Institute of the Ministry of Agriculture, it is examined if (a) the equipment is automated and can be operated with periodical supervision (if it complies with this condition, 10 points can be given). (b) The second examined aspect is compliance with the MSZ EN 303-5 standard for furnaces (5 points), while the third aspect is that the efficiency of the furnace should reach minimum 80% or exceed it (5 points).

5.2. A pályázat horizontális szempontjai

5.2. Horizontal aspects of the tender

A horizontális szempontok legfontosabb gerincét a foglalkoztatás adja (12 pont)

The most important element of horizontal aspects is constituted by employment (12 points)

Ezen belül önálló szempont a bázisidőszakhoz képest a munkahelyek fenntartása a pályázó vállalkozásnál. Legalább 1 személy foglalkoztatását kell garantálni a támogatási időszak elején és végén is. (4 pont)

Within this topic, maintenance of workplaces at the customer's enterprise compared to the base period is a separate aspect. The employment of at least 1 person must be guaranteed at the beginning and end of the support period. (4 points)

A második szempont, hogy keletkezik-e új munkahely. Ha igen, és a munkahelyteremtés viszonylag kevés támogatás felhasználásával valósul meg (25 millió forint alatt, akkor 8 ha növekvő méretű támogatás indukál új munkahelyet, csökkenő pontérték adható. 1 pont 175 millió/munkahelynél jár.

The second aspect is whether new workplaces are created. If yes and the creation of the workplace is realised using relatively little support (if it is under 25 million HUF then 8 points can be given; if the workplace is generated using a higher amount of support then fewer points are given; 1 point is given for 175 million HUF/workplace).

A telepítés helyének kiválasztása is horizontális szempontnak számít (5 pont)

Choosing the location of installation is also a horizontal aspect (5 points)

Itt a hátrányos kistérségekben megvalósuló pályázatok kaphatnak 5 pontot.

In this case, developments realised in disadvantaged sub-regions can receive 5 points.

A következő szempont, az esélyegyenlőség megteremtése (13 pont)

The next aspect is the creation of equal opportunities (13 points)

Itt a munkaerőpiacon hátrányos helyzetben lévő a nők, romák, és csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának emelése a cél.⁸ Ha természetes személy nő pályázik, (3 pont) az ugyanolyan mértékben esik latba, mintha nem természetes személypályázó legalább 50%-ben foglalkoztat nőket a benyújtott támogatási kérelméhez csatolt nyilatkozatában. Ha a nők foglalkoztatási aránya 20-50%-os akkor a kérelemre 2 pont adható. Ha a pályázó természetes személy roma származású 5 pont, ha a pályázó jogi személy a roma foglalkoztatáshoz hozzájárul a helyi kisebbségi önkormányzat vagy a megyei önkormányzat igazolása alapján 5 pont adható. Ha a pályázó csökkent munkaképességű, vagy jogi személyként csökkent munkaképességűt foglalkoztat 5 pont.

In this case the purpose is to raise the employment of disadvantaged groups, such as women, Roma people and those with decreased work abilities.⁸ If a female natural person is the tenderer, (3 points) it is considered the same way as when a legal entity tenderer employs women in at least 50% according to its statement attached to the support application. If the employment proportion of women is 20-50%. then 2 points can be granted for the application. If the tenderer is a Roma natural person, 5 points are given and if the tenderer is a legal entity that contributes to the employment of the Roma population according to the statement issued by the local minority government or the county council, also 5 points can be given. If the tenderer is a natural person with decreased work abilities or a legal entity employing such people, 5 points are given.

5.3. A költség-haszon elemzés szempontjai

5.3. Aspects of the cost-benefit analysis

Használható-e a biomassza kazán melléktermék tüzelésére? (5 pont)

Can the biomass furnace be used to burn side products? (5 points)

Melléktermék tüzelésére alkalmas berendezés, amely alkalmas szántóföldi növénytermesztésből képződő melléktermék, hulladék (szár, szalma), illetve kertészeti-, szőlő-gyümölcsstermesztési hulladék (nyesedék, venyige), illetve olyan pellet, brikett eltüzelésére, amely legalább 80 tömegszázalékban a fenti melléktermékből áll.

Equipment suitable to burn side products that can be used to burn side products of field plant production, waste (stems, hay), horticultural or vinicultural waste (cuts, vine) or pellets and briquettes that consist of the above side products in at least 80 weight percentage.

Milyen jellegű hasznot realizálhat a vállalkozás egységnyi fűtőmű beállításával?

What profit can the enterprise realise by installing a unit of heating equipment?

Ha a haszon 30% feletti 15, ha 25-30% közötti 11, 20-25% közötti 7, 15-20% közötti 3 pontot eredményez.

If the profit is over 30%, then 15 points are given; if it is between 20 and 25% then 7 points are given; 3 points are given between 15 and 20%.

Lábjegyzet

Footnotes

¹ 78/2007. (VII.30.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági energiafelhasználás megújuló energiaforrásokból történő előállításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről (továbbiakban: Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet).

² A termelői csoport fogalmára lásd: CSÁK Csilla:

¹ FVM decree No 78/2007. (VII.30.) on the detailed conditions of the provided subsidy of the agricultural energy use of renewable energy source production from the European Agricultural Fund for Rural Development (hereinafter referred to as: decree on renewable energy in agriculture).

² The definition of producer's see: CSÁK Csilla:

Termelői csoportok és termelői szervezetek a mezőgazdaságban. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog – A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 256-265. p.

³ Mezőgazdasági tevékenység fogalmának értelmezésére lásd: SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai – Útban a természeti erőforrások joga felé? *Jogtudományi Közöny*, 2007/3, 118-121. p.; SZILÁGYI: The Dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an Aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Miskolc, 2009/1, 48-55. p.; SZILÁGYI János Ede – RAISZ Anikó: Development of agricultural law and related fields (environmental law, water law, social law, tax law) in the EU, in countries and in the WTO. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2012/12, 107-109. p.

⁴ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 4. §.

⁵ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 5. §.

⁶ Megújuló energia a mezőgazdaságba rendelet 6. §.

⁷ Az illetékes hatóság fogalmára lásd SZILÁGYI János Ede: A vidékfejlesztési szervezet. In: CSÁK Csilla (szerk.): *Agrárjog – A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, 367-371. p.; az előzmények kapcsán lásd még SZILÁGYI: A magyar SAPARD Hivatal szervezésének tanulságai. In: STIPTA István (szerk.): *Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Díjnyertes TDK dolgozatai 2003. I. köt.* Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó, 377-446. p.

⁸ A csökkent munkaképességűek foglalkoztatására lásd: JAKAB Nóra: *A cselekvőképesség elméleti háttere és munkajogi kérdései*. PhD értekezés, Miskolc, 2011, Miskolci Egyetem; valamint JAKAB Nóra: Munkajogi jogalanyiság és sérült emberek. In: STIPTA István (szerk.): *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2008. november 13., Állam- és Jogtudományi kar szekciókiadványa*. Miskolc, 2009, Bíbor Kiadó, 83-86. p.

Termelői csoportok és termelői szervezetek a mezőgazdaságban. In: CSÁK Csilla (ed.): *Agrárjog – A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, pp 256-265.

³ For the interpretation of the definition of agricultural activity see: SZILÁGYI János Ede: Az agrárjog dogmatikájának új alapjai – Útban a természeti erőforrások joga felé? *Jogtudományi Közöny*, 2007/3, pp 118-121; SZILÁGYI: The Dogmatics of Agricultural Law in Hungary from an Aspect of EC Law. *European Integration Studies*, Miskolc, 2009/1, pp 48-55; SZILÁGYI János Ede – RAISZ Anikó: Development of agricultural law and related fields (environmental law, water law, social law, tax law) in the EU, in countries and in the WTO. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2012/12, pp 107-109.

⁴ Decree on renewable energy in agriculture 4. §.

⁵ Decree on renewable energy in agriculture 5. §.

⁶ Decree on renewable energy in agriculture 6. §.

⁷ The definition of competent authority see: SZILÁGYI János Ede: A vidékfejlesztési szervezet. In: CSÁK Csilla (ed.): *Agrárjog – A magyar agrárjog fejlődése az EU keretei között*. Miskolc, 2010, Novotni Kiadó, pp 367-371; az előzmények kapcsán lásd még SZILÁGYI: A magyar SAPARD Hivatal szervezésének tanulságai. In: STIPTA István (ed.): *Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Díjnyertes TDK dolgozatai 2003. I. vol.* Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó, pp 377-446.

⁸ The employment of reduced work – ability ones see: JAKAB Nóra: *A cselekvőképesség elméleti háttere és munkajogi kérdései*. PhD dissertation, Miskolc, 2011, Miskolci Egyetem; and JAKAB Nóra: Munkajogi jogalanyiság és sérült emberek. In: STIPTA István (ed.): *Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2008. november 13., Állam- és Jogtudományi kar szekciókiadványa*. Miskolc, 2009, Bíbor Kiadó, pp 83-86.

Dr. RAISZ Anikó, PhD
adjunktus
Miskolci Egyetem

Dr. Anikó RAISZ
assistant professor
University of Miskolc

translator: Orsolya RÓNAI

Ideiglenes intézkedések nemzetközi környezetvédelmi ügyekben

Provisional measures in international environmental cases

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Jelen tanulmány a Nemzetközi Bíróság környezetvédelmi ügyeiben felmerült ideiglenes intézkedéseket vizsgálja meg közelebbről, kitérítésképpen megemlítve, hogy az ideiglenes intézkedések számos más, környezetjoggal kapcsolatos nemzetközi bíróság gyakorlatában is felbukkannak. Érdekes külön kiemelni a Nemzetközi Tengerjogi Bíróságot és az Emberi Jogok Amerikaközi Bíróságát (a továbbiakban: EJAB), amelyek környezetvédelmi kérdéseket is felvonultató ügyekben is alkalmazták e nemzeti eljárásjogokban egyáltalán nem ismeretlen eszközt.

This study examines the provisional measures of the International Court of Justice's (ICJ) environmental cases with mentioning that these kinds of measures exist in the Court's case law. It is important to emphasize that we can find also the international measures as a part of the international procedural law in cases of the International Tribunal for the Law of the Sea and the Inter-American Court of Human Rights.

Az ideiglenes intézkedések ugyanis a XX. század eleji olasz eljárásjogból¹ szivárogtak át a nemzetközi jogba; céljuk alapvetően kettős: valamely jóvátehetetlen kár bekövetkeztét próbálják megakadályozni, valamint a bírósági tevékenység védelmét szolgálják; közvetlenül tehát nem hivatottak az alanyi jog biztosítására. Kétségtelen tény azonban, hogy az ideiglenes intézkedések alkalmazása felborította a klasszikus megosztást a nemzetközi jog és az államok „fenntartott” hatásköre között, mélyen belenyúlva a klasszikusan állami szuverenitáshoz tartozó területekbe – például a belső igazságszolgáltatásba – is;² mégpedig legtöbbször anélkül, hogy ehhez az államok „formálisan vagy informálisan” hozzájárultak volna.³ Éppen ezért tekinthetjük a nemzetközi bírások eljárásjogi szempontból egyik legérdekesebb területének az ideiglenes intézkedések kérdését.

The provisional measures have come from the Italian procedural law¹ from the early 20th century and have leaked into the international law; their aim is basically dual: they try to prevent the happening of irremediable damages in the environment and they serve the protection of the judicial action; so they do not grant directly the subjective rights. It is an undeniable fact that the application of the provisional rights has overturned the traditional division between the international law and the 'reserved' powers of the states, which were a part of the States' sovereignty – e.g. the internal jurisdiction – ;² and they mostly did it without any formal or informal approval of the states.³ That is why the provisional measures are one of the most interesting fields of the international procedure law.

Az emberi jogok területén ezen intézkedések többlet funkciót kaptak: az ideiglenes intézkedések alapvetően a „gyengébbik fél” védelmét szolgálják, azaz kedvezményezettjük az esetek elsőprő többségében⁴ az emberi jogában – vélhetően – sértett személy, személyek vagy azok meghatározott csoportja. A környezetvédelmi ügyek – az emberi jogi bíróságokon kívül is – ezt a „tendenciát” erősíthetik, azaz – ahogy az EJAB fogalmaz – az ideiglenes intézkedések célja túlmutathat a fent említett, alapvetően belső jogból származó preventív célon – tehát azon, hogy a felek jogai „pendente lite” ne sérüljenek olyan mértékben, hogy az az érdemi ítélet végrehajtását megakadályozza.⁵ Az ideiglenes intézkedések a nemzetközi környezetvédelmi ügyekben is – akárcsak az emberi jogi ügyekben – tekinthetők védelmi természetűeknek, hiszen céljuk szintén valamely jóvátehetetlen kár megelőzése.⁶ Az ideiglenes intézkedések természetüknél fogva csak korlátozott időre szólnak, ezért természetük sor kerül a visszavonásukra is.⁷

Hosszú évtizedeken át folyt a doktrinális vita az ideiglenes intézkedések kötelező erejéről, a mérleg nyelve csak a Nemzetközi Bíróság *LaGrand-ügye*⁸ óta dőlt a kötelező erő irányába.⁹ Amint azt maga a *LaGrand-ítélet* is hangsúlyozta, mindaddig sem az Állandó Nemzetközi Bíróság, sem a Nemzetközi Bíróság nem kényszerült arra, hogy véleményt nyilvánítson a Nemzetközi Bíróság Statútumának 41. cikke¹⁰ alapján hozott ideiglenes intézkedések jogi erejéről.¹¹ A nemzetközi bíróságok álláspontom szerint az ideiglenes intézkedések kötelező erejének elismerésével nem tettek mást, mint véglegesen elfogadták *Sir Gerald Fitzmaurice* álláspontját, miszerint „ha az [ideiglenes] intézkedések [...] (nemcsak nem érvényesíthetők, de) még nem is kötelezők, az egésznek semmi értelme”.¹² Az ideiglenes intézkedés kötelező erejében való kétségeket mutatja azonban például az, ahogy az Egyesült Államok főügyésze a *LaGrand-ügy* kapcsán kategorikusan tagadta, hogy a Nemzetközi Bíróság által elrendelt ideiglenes intézkedés kötelező erővel bírna (ezen nyilatkozat alapján hozta meg a Supreme Court az aznapi – a nemzetközi bírósági végzésre alapozott – német kérelemre a kivégzés elhalasztását elutasító határozatát).¹³ Ugyanakkor közvetlenül már nem

In the field of human rights these measures received extra functions: the provisional measures protect the weaker party i.e. mostly⁴ whom human rights were hurt. The insulted can be a person, people or their specific group. The environmental cases also strengthen this tendency – outside of courts of human rights – i.e. – as the Inter-American Court of Human Rights says – the aim of the provisional measures is far behind the above mentioned internal law’s preventive aim, that the party’s rights “pendente lite” do not hurt in such extent, that this can avoid the execution of the final decision.⁵ In the field of the international environment law the measures can be viewed as in a protective nature – such as in the field of the human rights –, because their aim is also to prevent the happening of irremediable damages.⁶ The provisional measures are addressed only for a limited time, so they can be withdrawn.⁷

The doctrinal debate about the provisional measures’ binding force had lasted for decades, but the ICJ’s case, which is called the *LaGrand-case*⁸ solved the problem, and since this case the provisional measures have had got a binding force.⁹ The *LaGrand-decision* also emphasize, whiles neither the Permanent Court of International Justice, nor the ICJ have ever been forced to form their opinion about the binding force of the provisional measures, which were regulated in the Article 41¹⁰ of the Statue of the ICJ.¹¹ In my view the international courts finally accepted the view of *Sir Gerald Fitzmaurice*, i.e. to indicate special measures for that purpose, if the measures, when indicated, are not even binding (let alone enforceable), lack all point...”.¹² The US General Attorney categorically denied that the provisional measures have got a binding force, when he talked about the *LaGrand-case* (The Supreme Court made a decision about this statement, when they decided to reject the requested postponement of the execution),¹³ so this showed that many people had questioned the measures’ legal force. However the USA did not directly question the legal binding force of the order, which ordered the execution.¹⁴

kérdőjelezte meg az Egyesült Államok az intézkedést elrendelő végzés kötelező erejét.¹⁴

Az ideiglenes intézkedések tekintetében sokkal jelentősebb, csaknem korszakalkotó joggyakorlatot felállító Amerikaközi Bíróságnál ugyanakkor már az Emberi Jogok Amerikai Egyezményének 63. cikke rendezi az ideiglenes intézkedések kérdését, (2) bekezdésében tisztázva azok kötelező erejét is.¹⁵ Az amerikaközi rendszerben többek között környezetvédelmi célú ideiglenes intézkedés vonatkozott például a bennszülött közösség¹⁶ földjének, tulajdonjogának, életkörülményeinek, tagjai egészségének megőrzésére is, mint a *Mayagna (Sumo) Awas Tingni kontra Nicaragua*¹⁷ ügyben.¹⁸ A bevezetőben említett Nemzetközi Tengerjogi Bíróság¹⁹ pedig például a japán tonhal-halászattal,²⁰ illetve az Európai Unió által hírhedtté²¹ vált MOX-üzem ügyével²² kapcsolatban rendelt el ideiglenes intézkedést; e két esetben a tengeri élővilág megőrzése illetve a szennyezések megakadályozása központi szerepet foglalt el az intézkedés elrendelése során. A nemzetközi környezetjog szempontunkból jelentős előrelépésnek tekinthető az, hogy az Eljárási Szabályzat 89. cikkének 3. pontja értelmében különösen a tengeri környezetet érő esetleges komoly sérülés megelőzésére kell irányulnia az ilyen intézkedésnek.

A Nemzetközi Bíróságnak több nemzetközi környezetvédelemmel kapcsolatos ügye van illetve volt folyamatban.²³ A másfél évtizede lezárult Bős-Nagymaros ügyben,²⁴ a még folyamatban lévő Ecuador kontra Kolumbia,²⁵ Ausztrália kontra Japán,²⁶ illetve Nicaragua kontra Costa Rica²⁷ ügyekben nem került sor ideiglenes intézkedésre, így a jelen tanulmányban mindössze két ügyre összpontosítunk, az Argentína kontra Uruguay,²⁸ illetve a Costa Rica kontra Nicaragua ügyekre.

Az Argentína/Uruguay ügyben – amely egyébiránt nehezen nevezhető a Bős-Nagymaros ügghöz képest környezetvédelmi kérdésekben történő előrelépésnek²⁹ – mindkét fél kérte ideiglenes intézkedés elrendelését. A jogvita alapjául szolgáló, a két ország között határfolyót képező Uruguay-folyóra vonatkozó 1975-ös szerződés többek

Inter-American Court of Human Rights has made a groundbreaking jurisprudence, because in the aspect of the provisional measures the Court has considered them as they have got a legal bidding force since they made the Statute of the Inter-American Commission on Human Rights, because they regulates the issue in Article 63 paragraph 2.¹⁵ In this system there were provisional measures for the indigenous communities¹⁶ land, ownership, living conditions, the protection of the members of the communities, as we can see it in the *Mayagna (Sumo) Awas Tingni vs. Nicaragua*¹⁷-case.¹⁸ The above mentioned International Tribunal for the Law of the Sea¹⁹ has ordered also provisional measures, for instance the Japanese tuna-fishing case,²⁰ or the EU's famous²¹ case about the MOX-plant;²² the protection of the marine life and the prevention of the pollution were the two most important questions in focus. It has been a significant progress in the international environmental law, that the Rules of the International Tribunal for the Law of the Sea states in its Article 89 paragraph 3, that these kinds of measures have to be ordered if the marine life is in danger and with provisional measures the marine life can be protected and the damages can be prevented.

The ICJ had got and also has got many cases in progress about the international protection of the environment.²³ In the Gabčíkovo-Nagymaros Project-case, which was a ended for a decade and a half,²⁴ the Ecuador vs. Colombia case,²⁵ which is still in progress, the Australia vs. Japan case²⁶ and also the Nicaragua vs. Costa Rica case²⁷ there were not any provisional measures, so in this study we focus on two cases: the Argentina vs. Uruguay case²⁸ and the Costa Rica vs. Nicaragua case.

In the Argentina vs. Uruguay case – which does not have to be considered as a progress compared to Gabčíkovo-Nagymaros Project-case in environmental issues²⁹ – both of the parties requested the provisional measures. The base of the dispute is a contract from 1975, which was regulated the protection, the use and the

között a természeti erőforrások megőrzésére, használatára és fejlesztésére irányuló tevékenységeket szabályozza, valamint rendelkezik a szerződő feleknek a szennyezés megelőzésére vonatkozó kötelezettségeiről, illetve a szennyezés eredményeként bekövetkezett károkért fennálló felelősségről.³⁰ Argentína – amely ebben az ügyben az Uruguay-folyón épülő két papírgyár által kiváltékppen a folyóban okozott környezet-szennyezést sérelmezi – többek között a vízminőség megőrzésére és a környéken élők egészségére illetve egészséghez való jogának megőrzésére (azaz gyakorlatilag az építkezések felfüggesztésére) irányuló ideiglenes intézkedésre vonatkozó kérelmet terjesztett elő 2006-ban.

Habár a Bíróság az ideiglenes intézkedést elutasító végzésében utal az atomfegyverek tárgyában adott tanácsadó véleményben, illetve a bős-nagymarosi vízlépcső ügyében hozott ítéletben tett, a nemzetközi környezetvédelem jelentőségét hangsúlyozó kijelentéseire,³¹ nem látta indokoltnak az intézkedés elrendelését, mivel a közvetlen, elháríthatatlan veszély fennállását álláspontja szerint nem sikerült bizonyítani.

Ugyanakkor a Bíróság – nem teljesen következetesen – az ideiglenes intézkedés elrendelését megtagadó végzés végén kiemeli, hogy a feleknek tartózkodniuk kell minden olyan tevékenységtől, amely megnehezítené a vita megoldását. Azt is megjegyzi azonban, hogy Uruguay biztosította arról, szándékában áll teljesíteni nemzetközi kötelezettségeit.

2006 novemberében egyébiránt Uruguay is ideiglenes intézkedés iránti kérelmet nyújtott be, gazdasági érdekei védelme érdekében. A Bíróság azonban ezt – szintén megalapozatlanságra hivatkozva – 2007 januárjában elutasította.

Az Argentína/Uruguay ügyben tehát a Nemzetközi Bíróság nem tett a környezet védelmét célzó ideiglenes intézkedést, ám néhány évvel később mégiscsak sor került erre.

2010-ben a Costa Rica kontra Nicaragua, illetve 2011-ben a Nicaragua kontra Costa Rica ügyek kerültek a Nemzetközi Bíróság elé, és így ismét

development of the Uruguay River's natural resources between Argentina and Uruguay, and the contract also states the obligations of the parties, which are: prevention of pollution, and liability.³⁰ Argentina – who complained about the pollution caused in the Uruguay River by the two pulp mills, which were building then - submitted a request for provisional measures in 2006, the causes was: to protect the quality of the water and the local inhabitants' life and their rights to live healthy.

The Court rejected the request and it justified it with referring to the advisory opinion on the nuclear weapons and to decision in the case of Gabčíkovo-Nagymaros Project³¹ and it states, that the order of the measures were not justified, because the direct, unavoidable danger were not proved.

The Court highlighted in the end of the order on the rejection of the provisional measures – which is not entirely consistent – that the parties have to avoid every activities which can make the solution of the case more difficult. It also states, that Uruguay ensured that will fulfil their international obligations.

In November 2006 Uruguay submitted a request for provisional measures too, in order to protect their economic interests. The Court rejected it also – as unfounded – in January 2007.

So the ICJ in the case Argentina vs. Uruguay did not take any provisional measures, but after a few years the Court has decided to do so.

The ICJ has been facing in two cases, the Costa Rica vs. Nicaragua in 2010 and in Nicaragua vs. Costa Rica in 2011 with the situation of the San

terítékre került a San Juan folyó, amelynek jobb partja képezi a határt a két ország között.³² A Costa Rica/Nicaragua ügy³³ valószínűleg történelmet írt abban a tekintetben, hogy a costa ricai területre bevonuló nicaraguai fegyveres erők parancsnoka³⁴ a hadműveletet – állítólag – a pontatlan Google-térképre hivatkozva hajtotta végre.³⁵ Az akkori Google-térkép az érintett három négyzetkilométeres partrészt (gyakorlatilag a Calero-sziget északi csücskét) ugyanis – helytelenül – nicaraguai területként tüntette fel; az internetes szolgáltató – Costa Rica tiltakozására – bocsánatot kért, és (részben) javította a hibát. A nicaraguai alakulatok azonban nem vonultak ki, az újonnan birtokba vett területeken elkezdték – illetőleg folytatták – a folyó kotrásából származó üledék lerakását, óriási természeti károkat okozva. Costa Rica ezen állapot felszámolására tett egyéb kísérleteit követően fordult a Nemzetközi Bírósághoz.

Az ügy háttérében az áll, hogy a nemzetközi áru fuvarozásban résztvevő hajók számának és méretének megsokszorozódása okán – jelentős XIX. századi előzményeket követően – ismét felmerült az egyébként lényegesen nem bővíthető Panama-csatorna mellett egy, az amerikai földrészt átvágó másik csatorna építése. A két legvalószínűbb szcenárió szerint kínai beruházókkal Kolumbia,³⁶ illetve venezuelai és iráni befektetőkkel Nicaragua területén, mégpedig nagyrészt a San Juan folyón. A tervek szerint a legfeljebb 80 ezer tonna vízkiszorítású³⁷ hajók helyett (melyek jelenleg a Panama-csatornán³⁸ közlekedhetnek, s melyek aránya a nemzetközi hajóforgalomban folyamatosan csökken) az új csatornán már akár 250 ezer tonna vízkiszorítású hajómonstrumok is átkelhetnének.³⁹ Egy azonban világosan látszik: a megnövekedett hajóforgalom mellett sem működtethető nyereségesen három ilyen csatorna, a két – egyébiránt hol elismert, hol tagadott – új csatorna-terv közül csak az első valósulhat meg. Megindult tehát a harc az elsőségért, s e harcban bukkan fel – egyáltalán nem kívülálló félként – Costa Rica. A Nemzetközi Bíróság ítélete pedig nyilvánvalóan hatással lesz e rendkívüli pénzügyi befektetésekre is; ekkora anyagi érdekelttség talán egyetlen másik folyamatban lévő ügy háttérében sem szerepel – ráadásul nem kiegyenlítettten...⁴⁰ Lehet, hogy e tény nagyban segítette a környezetvédelmi megfontolá-

Juan River of which its right bank is the border between the two countries.³² The Costa Rica vs. Nicaragua case³³ made history when the Nicaraguan Commander³⁴ of the armed forces carried out the military operations at Costa Rica referring to the inaccurate Google Map.³⁵ The Google Map showed the involved three square kilometres coast as a Nicaraguan land; the Service Provider apologised – Costa Rica protested – and it (partially) has improved the error. However the Nicaraguan armed forces did not march out, they started to deposit the sediments, which were come from the river dredging with causing huge natural damages. Costa Rica tries to solve the problem, but when it seemed that it could not do it alone, they went to the ICJ.

The case's background is simple, because due to the multiplication of the ships and their sizes in the field of the international transport of goods the need of building a new canal like the Panama Canal was arising. The two most likely scenarios are: (1) building a canal with Chinese investors in Colombia,³⁶ or (2) with Venezuelan and Iranian investors in Nicaragua, mostly on the San Juan River. On the Panama Canal³⁷ boats can displace water³⁸ at around 80 thousand tonnes and if the new canal is built bigger boats can sail on the canal, which can displace approximately 250 thousand tonnes of water.³⁹ One thing is clear: running three canals under increased boat traffic is not profitable; between the new projects – once approved or denied – only the first can be realized. So a new battle was started for the victory, and in this battle a new party – not at all an outsider – Costa Rica was appeared. It is evident, that the ICJ's decision affects the financial investments; we can not find as huge financial investments as in this case in any pending cases of the ICJ, moreover there is not an equal weight...⁴⁰ Is this possible that this fact helped the environmental considerations and especially the ordination of the provisional measures? Maybe. We would like to think, that only the fact of the protection of the environment was enough for ordering the provisional measures. Whether we believe it or

sok ügyét, s mindenekelőtt az ideiglenes intézkedés elrendelését? Meglehet. Ám jobban szeretnénk úgy gondolni, hogy a környezet védelme elegendő indokként szolgált az intézkedésre. Hisszük-e ezt vagy sem, Pandora szelencéje ezzel kitárult. A jövőben minden bizonnyal nehezebb lesz egy „kisebb” súlyú (azaz nem ekkora mértékű nemzetközi tőkét megmozgató) ügyben a környezet védelmére irányuló ideiglenes intézkedés elrendelését megtagadni.

Hiszen a jelen tanulmány szempontjából külön érdekességnek éppen az számít, hogy a Costa Rica/Nicaragua ügyben a felperes kérésére a Nemzetközi Bíróság környezetvédelmi szempontból releváns ideiglenes intézkedést rendelt el. A Calero-sziget körüli munkálatok kapcsán Costa Rica több dolgot sérelmezett: egyrészt a kotrás önmagában óriási természeti károkat okoz az ő területén, különösen a sziget – már korábban természetvédelmi területté⁴¹ nyilvánított – vizes élőhelyein, másrészt a kotrásból származó üledéket – jogellenesen – az ő területén helyezik el, harmadrészt a Calero-szigetet keresztülvágva csatornát építenek costa ricai területen. Nicaragua válaszul azt közölte, hogy a kérdéses terület az övé, s eddig Costa Rica volt jogsértésben, ezenfelül pusztán a drogcsempészet megakadályozása a célja.⁴² Costa Rica keresetlevelében hangsúlyozta, hogy Nicaragua részéről a San Juan folyó kotrásának folytatása jelentősen meg fogja változtatni a costa ricai Colorado folyó folyását, és Costa Rica területén további károkat fog okozni, beleértve a vizes élőhelyeket, és a régióban található természetvédelmi területeket. Costa Rica többek között azt szeretné elérni, hogy a Nemzetközi Bíróság kötelezze Nicaraguát magán a San Juan folyón folyó csatornázási munkálatok és a természetkárosító tevékenységek leállítására. Az ideiglenes intézkedést mindenekelőtt azért indítványozta, mert el kívánja kerülni, hogy a San Juan folyónak a Calero-szigeten át épülő mesterséges csatornán történő elterelésével az eljárás során Nicaragua majd *fait accompli* elé állítsa őt illetve a Nemzetközi Bíróságot.

Szóbeli meghallgatásokat követően 2011. március 8-án rendelte el az ideiglenes intézkedéseket a Nemzetközi Bíróság. A köztudottan hadsereg

not with this, Pandora's Box was opened. In the future it will be surely harder to deny the ordering of provisional measures in “smaller” (where the involvement of international capital is smaller) international environmental cases.

It is interesting in the aspect of this essay that in the case of Costa Rica vs. Nicaragua provisional measures were ordered in order to protect the environment, as the plaintiff requested it. Costa Rica complained more things relation to the works around Isla Calero: firstly the dredging causes huge environmental damages in its areas, particularly in the Island's - earlier these areas were registered as Nature Reserves⁴¹ – wetland habitats, secondly the sediment, which is coming from the dredging is placed – unlawfully – in its areas, then thirdly they are building a canal in Costa Rica with cross-cutting the Isla Calero. Nicaragua said that the area in question is Nicaraguan, and so far Costa Rica was in an infringement position and the biggest of them all is to prevent the smuggling of drugs.⁴² Costa Rica emphasized in its complaint if Nicaragua continues the dredging of the San Juan River, this can change the flow of the Colorado River and this can cause more damages at Costa Rica, including the areas of wetland habitats and Nature Reserves. Costa Rica wants to achieve that the ICJ orders Nicaragua the shutting down of the different kinds of work on the San Juan River. The provisional measures were especially requested to prevent the diversion of the canal's direction and during the proceeding Nicaragua set it and the ICJ in front of the *fait accompli*.

After the oral hearings the ICJ ordered the provisional measures in 8 March 2011. It will not be difficult for Costa Rica – it is known that it

nélküli Costa Rica számára nem fog gondot okozni a végzés első pontjának betartása, miszerint a feleknek távol kell tartaniuk az érintett területtől katonai alakulataikat...⁴³ A rendelkezés a hadseregben kívül minden rendőri és polgári személyt is kitilt a körzetből. Ezen egyhangúlag meghozott rendelkezés azonban folytatódik, és – a nicaraguai *ad hoc* bíróval együtt – három ellenszavazattal felhatalmazza Costa Ricát arra, hogy – kizárólag a helyrehozhatatlan károk megelőzése érdekében – a terület környezetvédelmével megbízott szakembereit a helyszínre küldje, valamint rábízza, hogy konzultáljon a Ramsari Egyezmény szerveivel is. Ezenfelül felhívják a feleket arra, ne súlyosbítsák a helyzetet, illetve tájékoztassák a Nemzetközi Bíróságot a rendelkezések betartásáról.

Míg az ideiglenes intézkedés első, tartózkodásra felszólító pontjában minden bíró egyet tudott érteni, addig az intézkedés második pontja kapcsán nyilvánvalóan két álláspont ütközött. A costa ricai környezetvédelmi személyzet beengedése a bírák egyik – kisebb létszámú – csoportja számára nyilvánvalóan logikailag összeegyeztethetetlen az intézkedés első pontjával, ráadásul akár prejudikálónak is nevezhetjük; s bár ezen érveket az indoklás igyekszik cáfolni,⁴⁴ valószínűleg nem csak Nicaragua illeti majd kritikával ezt. A többség azonban mégis úgy gondolta, hogy a Costa Rica által felsorakoztatott környezetvédelmi indokok erősebbek a klasszikus nemzetközi jogi szabályok visszatartó erejénél, és ez – a szerző álláspontja szerint, a fent részletezett körülmények észben tartása mellett – optimizmusra ad okot: a pusztán szerződési jogi és navigációs kérdések mellett ezen ügy valóban figyelembe veszi majd a környezetvédelem érdekeit is. Sőt, az intézkedés indoklásának 63. pontja értelmében úgy tűnik, a Bős-Nagymaros ügyben még tagadott „ökológiai szükséghelyzet” elfogadásához is közel került a Bíróság. Ám ez csak a Calero-sziget körüli munkálatokra vonatkozik. Ahogy a Bíróság fogalmaz, az eljárás e szakaszában még nem állapítható meg, hogy általánosságban a San Juan folyó kotrása helyrehozhatatlan károkat okozna Costa Ricának.

2011. április 8-án, egy hónappal az ideiglenes intézkedés elrendelését követően azonban máris olyan esemény következett be, amely ha az ügy

does not have army – to meet the requirements of the order's first point, that the parties must keep away their military units from the affected areas...⁴³ The provision bans not only the military units, but all police and citizens from the zone. But this provision continues with that – 3 votes were against, including the vote of the Nicaraguan *ad hoc* judge –: Costa Rica is authorized to send environmental specialists to the area in order to prevent the environment from the irretrievable damages and also is entrusted to consult with the bodies of the Ramsar Convention about the compliance of the Convention's provisions.

While all of the judges could agree in the first point of the provisional measures, they could not find the common point about the second point, so in this point two standpoints were made. The admission of the environmental specialists was incompatible with the first point of the provisional measures for the – smaller – group of the judges; furthermore we can name it prejudgemental; the justification tries to deny these arguments⁴⁴ likely not only Nicaragua wants to criticize it. But the majority thought that Costa Rican arguments about the protection of the environment were more powerful than the deterrent affects of the classical international law and this – according to the standpoint of the author and the above mentioned conditions – gives causes for optimism: this case really takes into consideration the interest of the environmental protection beside the issues about contract law and navigation. Even if we take a look at the point 63 of the provisional measures justification the ICJ came close to the acceptance of the state of ecological necessity. But this only related to the works around the Isla Calero. As the ICJ says it can not be stated in this stage of the proceeding that the dredging of the San Juan River comes with irretrievable damages in the environment of Costa Rica.

After a month of the ordering of the provisional measures, in 8 April 2011 an event has occurred that has predicted the final outcome of the case:

végleges kimenetelét nem is, de az ítélet bizonyos részét már előrevetíti: Nicaragua mindenképpen jogellenesen cselekedett, megsértette a Bíróság által elrendelt ideiglenes intézkedést. Annak értelmében ugyanis semmiféle civil személy nem tartózkodhat az említett térségben, ám a Ramsari Egyezmény Titkársága által a helyszínre küldött megfigyelőknek igen kellemetlen atrocitásban volt részük.⁴⁵ A helyszínen nicaraguai tüntetők várták és inzultálták őket. Így bármi is történik az ügy érdemében, a Nemzetközi Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében az ideiglenes intézkedés megsértéséért felelnie kell majd Nicaraguának;⁴⁶ maga az ideiglenes intézkedés is ismételten felhívta a figyelmet a saját kötelező jellegére.⁴⁷

A Calero-sziget kapcsán elrendelt ideiglenes intézkedés tehát a Nemzetközi Bíróság környezetvédelmi ügyei tekintetében is különös jelentőséggel bírhat; első alkalommal került sor ugyanis arra, hogy a törvényszék környezetvédelmi érdekek hangsúlyozott figyelembevételével rendeljen el ideiglenes intézkedést. Bár annak betartásával már a kezdetektől gondok voltak, a nem túl hosszú múltra visszatekintő nemzetközi környezetvédelmi bíraskodás rendkívül jelentős lépésének tekinthetjük az intézkedés elrendelését. S habár a Hágában jelenleg folyamatban lévő többi említett ügyben nincs szó ideiglenes intézkedés elrendeléséről – noha egyes esetekben, mindenekelőtt Ecuador vagy Ausztrália részéről ennek lett volna alapja és értelme –, a jövőben valószínűleg egyre gyakrabban felmerülő nemzetközi környezetvédelmi jogviták során a Calero-sziget esete jobban ösztökélheti az érintett, jogaiban vélhetően sértett felet arra, hogy környezetvédelmi tárgyú ideiglenes intézkedés elrendelését kérje a jóvátehetetlen károk elkerülése érdekében, hiszen van remény arra, hogy a kérelem értő fülekre talál.

Nicaragua acted unlawfully, because it violated the provisional measures. As the provisional measures say no one can stay in the area, but when the Ramsari Convention's Secretary sent observers to the zone, they had a very unpleasant atrocity.⁴⁵ Nicaraguan protestors were there and insulted them. So anything happens in the merits of the case, the ICJ's case law is if anyone acts against the provisional measures it must be responsible for it;⁴⁶ the provisional measures itself drew attention to its binding force.⁴⁷

So the provisional measures of the Isla Calero will have got a special importance in the environmental cases of the ICJ; because it was the first case, when the Court ordered provisional measures in order to protect the environment. However it was a problem to meet with its provisions since the beginning, but altogether it was a very important stepping stone in the jurisdiction of the international environmental law. There is no case, where the order of the provisional cases is needed in Hague's pending cases – although in Ecuador's or Australia's cases there would be a basis and sense for ordering them – but in the future the case of the Isla Calero could encourage the involved parties to request the provisional measures in order to prevent the environment from the irremediable damages, because there is hope for the request to meet with understanding judges.

Lábjegyzet

¹ Lásd még WOPERA Zsuzsa: Az ideiglenes intézkedés perjogi intézményének elméleti megközelítési lehetőségei. *Jogtudományi Közöny*, 2003/5, 227-233. p.

² Lásd CANÇADO TRINDADE, Antonio Augusto: The Evolution of Provisional Measures of

Footnotes

¹ See also WOPERA Zsuzsa: Az ideiglenes intézkedés perjogi intézményének elméleti megközelítési lehetőségei. *Jogtudományi Közöny*, 2003/5, pp 227-233.

² CANÇADO TRINDADE, Antonio Augusto: The Evolution of Provisional Measures of Protection

Protection under the Case-Law of the Inter-American Court of Human Rights (1987-2002). *Human Rights Law Journal*, 2003/5-8, 162-168. p., 162. p.

³ KOLB, Robert: Note on New International Case-law Concerning the Binding Character of Provisional Measures. *Nordic Journal of International Law*, 2005/74, 117-129. p., 124. p.

⁴ Az amerikaiaközi rendszerben az elrendelt intézkedések mindegyikében a bepanaszolt állam volt a címzett, de Európában is rendkívül ritkán kerül sor arra, hogy az intézkedés címzettje nemcsak a bepanaszolt állam, de a kérelmező is. (Lásd például Emberi Jogok Európai Bírósága, a továbbiakban: EJEB, Ilasçu és társai kontra Moldova és Oroszország, 2004. július 8., No. 48787/99., ahol az éhségsztrájkot folytató egyik kérelmezőt is felhívta a nagykamara elnöke sztrájkja befejezésére, paras. 10-11.) A Nemzetközi Bíróság előtti, természetesen állam kontra állam eljárásban ugyanakkor a mindkét félhez fordulás kevésbé meglepő, lásd például a Grúzia kontra Oroszország ügyben 2008. október 15-én kibocsátott ideiglenes intézkedést. Ugyanakkor a – valljuk be, Grúzia által hasonló ténybeli és jogi alapokon megindított – EJEB előtti eljárásban 2008. augusztus 12-én kibocsátott ideiglenes intézkedés egyedüli címzettje pusztán az Orosz Föderáció.

⁵ Többek között EJAB, Mery Naranjo és társai kontra Kolumbia, ideiglenes intézkedés (a továbbiakban: id. int.), 2006. július 5., C.4.; Monagas Judicial Confinement Center („La Pica”) kontra Venezuela, id. int., 2006. január 13., C.4.; Gloria Giralt de García-Prieto és társai kontra El Salvador, id. int., 2006. szeptember 26., C.6.

⁶ Többek között EJAB, Gloria Giralt de García-Prieto és társai kontra El Salvador, id. int., 2006. szeptember 26., C.7.; Millacura Llaipén és társai kontra Argentína, id. int., 2006. július 6., C.5.

⁷ Ennek európai emberi jogi technikai szabályairól lásd bővebben HAECK, Yves – BURBANO HERRERA, Clara: Interim Measures in the Case Law of the European Court of Human Rights, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 2003, Vol. 21/4, 625-675. p., 655-656. p.

⁸ Nemzetközi Bíróság (a továbbiakban: NB), LaGrand (Németország kontra Amerikai Egyesült Államok), id. int., 1999. március 3., I. C. J. Reports

under the Case-Law of the Inter-American Court of Human Rights (1987-2002). *Human Rights Law Journal*, 2003/5-8, pp 162-168, p 162.

³ KOLB, Robert: Note on New International Case-law Concerning the Binding Character of Provisional Measures. *Nordic Journal of International Law*, 2005/74, pp 117-129, p 124.

⁴ In the inter-American regime the ordered measures' addressee was the state, but in Europe the addressee mostly is the state, but rarely the applicant. (See e.g. European Court of Human Rights (ECtHR) Case of Ilasçu and others vs. Moldova and Russia, 8 July 2004, No. 48787/99, where the Big Chamber also called tone of the applicants, who was on hunger strike to stop it, paras. 10-11) It is not surprising in the proceedings of a state vs. state in front of the ICJ, that the Court turns to both parties, see e.g. Georgia vs. Russia, when a provisional measure was ordered in 15 October 2008. But when Georgia started a proceeding in front of the ECtHR against Russia, the addressee of the provisional measure, which was ordered in 12 August 2008, was only Russia.

⁵ Inter alia IACtHR, Mery Naranjo and others vs. Colombia provisional measures (prov. meas.), 5 July 2006, C.4.; Monagas Judicial Confinement Centre („La Pica”) vs. Venezuela, (prov. meas.), 13 January 2006, C. 4.; Gloria Giralt de García-Prieto and others vs. El Salvador, (prov. meas.), 26. September 26, C. 6.

⁶ Inter alia IACtHR, Gloria Giralt de García-Prieto and others vs. El Salvador, (prov. meas.), 26. September 2006, C. 7.; Millacura Llaipén and others vs. Argentina, (prov. meas.), 6 July 2006, C.5.

⁷ See more about its European human rights' techniques HAECK, Yves – BURBANO HERRERA, Clara: Interim Measures in the Case Law of the European Court of Human Rights, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, 2003, Vol. 21/4, pp 625-675, pp 655-656.

⁸ International Court of Justice (ICJ) LaGrand (Germany vs. the United States of America), (prov. meas.), 3 March 1999, I. C. J. Reports 1999, p 9. In this case the suspension of execution was ordered by a provisional measure (3 March) of Walter LaGrand, who was sentenced to death because of murder; State of Arizona did not take

1999, 9. p. Ebben került sor a gyilkosságért halálra ítélt Walter LaGrand aznapra (azaz március 3-ára) kitűzött kivégzése felfüggesztésének elrendelésére; amelyet egyébként Arizona állam nem vett tekintetbe, és végrehajtotta a kivégzést. Az ideiglenes intézkedés kötelező erejére a LaGrand-ügyben hozott ítélet (LaGrand, merits, 2001. június 27., I. C. J. Reports 2001, 466. p.) 128 (5) pontja hívta fel a figyelmet, megállapítva, hogy az Egyesült Államok jogellenes mulasztást követett el az intézkedés figyelmen kívül hagyásával.

⁹ Lásd FROWEIN, Jochen Abr.: Provisional Measures by the International Court of Justice – The LaGrand case. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, 62 (2002), 55-60. p., 56. p.

¹⁰ „1. A Bíróság elrendelhet – amennyiben a körülmények ezt indokolják – bármely ideiglenes intézkedést, amelyet valamelyik fél jogainak megőrzése érdekében elengedhetetlen. 2. A végleges döntés meghozataláig a javasolt intézkedéseket közölni kell a felekkel és a Biztonsági Tanáccsal.” Az Eljárási Szabályzat 73-78. cikkei rendezik az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó részletes(ebb) eljárási szabályokat.

¹¹ NB, LaGrand-ítélet, 98. p. A Nemzetközi Bíróság végül a szokásjogot, a szerződések jogáról szóló 1969-es bécsi egyezményt alapul véve nyelvtani (az értelmezés bővebb kritikáját lásd FROWEIN: Op. cit. 58-59. p.), történeti és teleologikus (Ezt az értelmezést alkalmazza alapvetően az EJEB és az Amerikaközi Bíróság is. Előbbi, valamint a Nemzetközi Bíróság és a HRC tekintetében a teleologikus értelmezésről lásd KOLB: Op. cit. 117. p.) értelmezést alkalmazott, amelynek eredményeképpen kimondta az ideiglenes intézkedések kötelező erejét (para. 109.).

¹² FITZMAURICE, Gerald: *The Law and Procedure of the International Court of Justice*, Vol. II., Grotius, Cambridge, 1986, 548. p., idézi továbbá: C.G. Weeramantry bíró a Bosznia-Hercegovina kontra Jugoszlávia ügyben az 1993. szeptember 13-i végzéssel kapcsolatban tett, az ideiglenes intézkedések kötelező erejét (is) taglaló különvéleményében, 386. p.

¹³ Lásd NB, LaGrand-ítélet, 33. p.

¹⁴ Lásd NB, LaGrand-ítélet, 43. p.

¹⁵ Az amerikai rendszerben háromféleképpen kerülhet sor az intézkedés elrendelésére: *ex officio*, az Emberi Jogok Amerikaközi Bizottsága (ha az ügy

into consideration the provisional measure and they executed LaGrand. The LaGrand decision's (LaGrand, merits, 27 June 2001, I. C. J. Reports 2001, p 466) Article 128 paragraph 5 drew the attention to the binding force of the provisional measure, and also highlighted that the USA made an omission with not taking into consideration the provisions of the provisional measure.

⁹ FROWEIN, Jochen Abr.: Provisional Measures by the International Court of Justice – The LaGrand case. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, 62 (2002), pp 55-60, p 56.

¹⁰ „1. The Court shall have the power to indicate, if it considers that circumstances so require, any provisional measures which ought to be taken to preserve the respective rights of either party. 2. Pending the final decision, notice of the measures suggested shall forthwith be given to the parties and to the Security Council.” We can find the more detailed rules of the provisional measures in the Articles 73-78 in the Rule of the ICJ.

¹¹ ICJ, LaGrand decision, p 98. The ICJ made common law, when it interpreted the Vienna Convention from 1969 on the contract law and used grammatical (see also FROWEIN: Op. cit. pp 58-59 for more critics of the interpretation), historical and teleological (This interpretation is used by the ECtHR and the IACtHR. See KOLB: Op. cit. p 117 about the interpretation of IACtHR, HRC, ICJ) methods during the interpretation and finally stated the binding force of the provisional measures. (para. 109.).

¹² FITZMAURICE, Gerald: *The Law and Procedure of the International Court of Justice*, Vol. II., Grotius, Cambridge, 1986, p 548, also cites: C.G. Weeramantry judge in the case of Bosnia and Herzegovina vs. Yugoslavia in its dissenting opinion from 13 September 1993. on the binding force of the provisional measures, p 386.

¹³ See ICJ, LaGrand decision, p 33.

¹⁴ See ICJ, LaGrand decision, p 43.

¹⁵ In the inter-American regime there are three ways of ordering the provisional measures: *ex officio*, the request of the Inter-American Human Rights Committee (if the case is not passed to the Court) or the complaint. The president of the IACtHR also can order urgent measures, which can be changed into provisional measures by the Court in its next meeting. See more RAISZ Anikó: *Az emberi jogok fejlődése az Emberi Jogok Európai és*

még nem került át a Bírósághoz), illetve a panaszos kérelmére. Maga az Amerikaközi Bíróság elnöke is elrendelhet úgynevezett sürgős intézkedést („urgent measures”), amelyet a legközelebbi ülésén a Bíróság ideiglenes intézkedéssé változtat. Bővebben lásd RAISZ Anikó: *Az emberi jogok fejlődése az Emberi Jogok Európai és Amerikaközi Bíróságának kölcsönhatásában*. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 60-88. p.

¹⁶ RAISZ Anikó: Indigenous Communities before the Inter-American Court of Human Rights – New Century, New Era? In: *Minorités et droit international = Minorities and international law: Actes du Colloque international de la Faculté de droit de l'Université de Miskolc, or. le 4 avril 2008 sur la protection internationale des minorités nationales = Proceedings of the International Colloquium organized on April 4, 2008 by the Faculty of Law of the University of Miskolc about the International Protection of National Minorities*. Miskolc, Bíbor Kiadó, 47-66. p.

¹⁷ EJAB, Mayagna (Sumo) Awas Tingni kontra Nicaragua, merits, rep., costs, 2001. augusztus 31. C. sorozat No. 79.

¹⁸ Lásd továbbá CANÇADO TRINDADE, Antônio Augusto: Les mesures provisoires de protection dans la jurisprudence de la Cour interaméricaine des droits de l'homme. In: COHEN-JONATHAN, Gérard – FLAUSS, Jean-François (szerk.): *Mesures conservatoires et droits fondamentaux*. Bruylant, Nemesis, Brüsszel, 2005, 145-163. p.

¹⁹ A Statútum 25. cikke kifejezetten tartalmazza az ideiglenes intézkedéseket, amelyek a Montego Bay egyezmény 290. cikk 6. pontja értelmében kötelező erővel bírnak.

²⁰ Nemzetközi Tengerjogi Bíróság (ITLOS), Déli tonhal ügyek, Új-Zéland kontra Japán és Ausztrália kontra Japán, id. int., 1999. augusztus 27.

²¹ SZABÓ, Marcel: A Mox Plant ügy: út az eurosovinizmus felé? *Európai Jog* X. 2010/2, 18-28. p.

²² ITLOS, MOX üzem ügye, Írország kontra Egyesült Királyság, id. int., 2001. december 3.

²³ Többek között NB, Navigációs és azzal kapcsolatos jogokra vonatkozó vita, Costa Rica kontra Nicaragua, 2009. július 13.; Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks és South Ledge feletti szuverenitás ügye, Malajzia kontra Szingapúr, 2008. május 23.; és Kasikili/Sedudu sziget ügye, Botswana kontra Namíbia, 1999. december 13.

Amerikaközi Bíróságának kölcsönhatásában. Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, pp 60-88.

¹⁶ RAISZ Anikó: Indigenous Communities before the Inter-American Court of Human Rights – New Century, New Era? In: *Minorités et droit international = Minorities and international law: Actes du Colloque international de la Faculté de droit de l'Université de Miskolc, or. le 4 avril 2008 sur la protection internationale des minorités nationales = Proceedings of the International Colloquium organized on April 4, 2008 by the Faculty of Law of the University of Miskolc about the International Protection of National Minorities*. Miskolc, Bíbor Kiadó, pp 47-66.

¹⁷ ECtHR, Mayagna (Sumo) Awas Tingni kontra Nicaragua, merits, rep., costs, 31 August 2001. C. series No. 79.

¹⁸ See CANÇADO TRINDADE, Antônio Augusto: Les mesures provisoires de protection dans la jurisprudence de la Cour interaméricaine des droits de l'homme. In: COHEN-JONATHAN, Gérard – FLAUSS, Jean-François (ed.): *Mesures conservatoires et droits fondamentaux*. Bruylant, Nemesis, Brüsszel, 2005, pp 145-163.

¹⁹ The Statue's Article 25 explicitly includes the provisional measures, which have got a binding force in accordance to the Montego Bay Convention's Article 290 Point 6.

²⁰ International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS), Southern Tuna Cases, New Zealand vs. Japan and Australia vs. Japan, prov.meas., 27 August 1999.

²¹ SZABÓ, Marcel: A Mox Plant ügy: út az eurosovinizmus felé? *Európai Jog*, 2010/2, pp 18-28.

²² ITLOS, MOX Plant Case, Ireland vs. The United Kingdom, prov. meas., 3 December 2001.

²³ Inter alia ICJ, Dispute regarding Navigational and Related Rights, Costa Rica vs. Nicaragua, 13. July 2009; Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge, Malaysia vs. Singapore, 23. May 2008; Kasikili/Sedudu Island, Botswana vs. Namibia, 13 December 1999.

²⁴ ICJ, Gabčíkovo-Nagymaros Project, Hungary vs. Slovakia, 25 September 1997. See more: HERCZEGH Géza: Bős-Nagymaros, *Valóság*, 2004/2, pp 1-20; NAGY Boldizsár: Bős-breviárium, *Beszélő*, 2005/10; SZABÓ Marcel: A hágai Nemzetközi Bíróságnak a Duna elterelésével

²⁴ NB, Bős-Nagymaros ügy, Magyarország kontra Szlovákia, 1997. szeptember 25. Bővebben lásd többek között HERCZEGH Géza: Bős-Nagymaros, *Valóság*, 2004/2, 1-20. p.; NAGY Boldizsár: Bős-breviárium, *Beszélő*, 2005/10.; SZABÓ Marcel: A hágai Nemzetközi Bíróságnak a Duna elterelésével kapcsolatos döntése és a nemzetközi jogtudomány. In: SZABÓ Marcel (szerk.): *Emlékkönyv Apáthy István tiszteletére*. Budapest, Europa Nostra Kiadó, 2010, 165-204. p.; DUPUY, Pierre-Marie: L'invocation de l'état de nécessité écologique: les enseignements tirés d'une étude de cas, *La nécessité en droit international: colloque de Grenoble*, Paris, Pedone, 2007.

²⁵ NB, Légi gyomirtószer-permetezés, Ecuador kontra Kolumbia, 2008. április 1. (kereset).

²⁶ NB, Antarktiszi bálnavadászat, Ausztrália kontra Japán, végzés, 2010. július 13.

²⁷ NB, A San Juan folyó mentén történő útépités ügye, Nicaragua kontra Costa Rica, 2011. december 22. (kereset).

²⁸ NB, Uruguay folyói papírgyár ügye, Argentína kontra Uruguay (a továbbiakban: Uruguay folyói papírgyár ügye), 2010. április 20. Bővebben lásd SANDOVAL COUSTASSE, Juan Guillermo – SWEENEY-SAMUELSON, Emily: Adjudicating Conflicts Over Resources. The ICJ's Treatment of Technical Evidence in the Pulp Mill Case. *Göttingen Journal of International Law*, 2011/1, 447-471. p.; LEE, Michael K.: The Uruguay Paper Pulp Mill Dispute: Highlighting the Growing Importance of NGOs and Public Protest in the Enforcement of International Environmental Law. *Sustainable Development Law and Policy*, 7 (2006-2007), 71-73. p. és SPIEGEL, Brian: River of Discontent: Argentina and Uruguay Before the International Court of Justice. *Law and Business Review of the Americas*. 14 (2008), 797-824. p.

²⁹ Lásd különösen az ítélethez fűzött különvéleményeket, többek között Antônio Augusto Cançado Trindade bíró különvéleményét.

³⁰ NB, Uruguay folyói papírgyár ügye, id. int., 2006. július 13., para. 4.

³¹ NB, Uruguay folyói papírgyár ügye, id. int., 2006. július 13., para. 72.

³² A Nicaragua és Costa Rica közötti határt – sorozatos viták és villongások után – 1858-ban rendezte a Cañas-Jerez szerződés. Az 1888-ban Grover Cleveland amerikai elnök, illetve később, 1897-ben az általa kijelölt Edward Porter Alexander

kapcsolatos döntése és a nemzetközi jogtudomány. In: SZABÓ Marcel (ed.): *Emlékkönyv Apáthy István tiszteletére*. Budapest, Europa Nostra Kiadó, 2010, pp 165-204; DUPUY, Pierre-Marie: L'invocation de l'état de nécessité écologique: les enseignements tirés d'une étude de cas, *La nécessité en droit international: colloque de Grenoble*, Paris, Pedone, 2007.

²⁵ ICJ, Aerial Herbicide Spraying, Ecuador vs. Colombia, 1 April 2008. (lawsuit).

²⁶ ICJ, Whaling in the Antarctic, Australia vs. Japan, order, 13 July 2010.

²⁷ ICJ, Construction of a Road in Costa Rica along the San Juan River, Nicaragua vs. Costa Rica, 22 December 2011. (lawsuit).

²⁸ ICJ, Pulp Mills on the River Uruguay, Argentina vs. Uruguay, 20 April 2010. See more: SANDOVAL COUSTASSE, Juan Guillermo – SWEENEY-SAMUELSON, Emily: Adjudicating Conflicts Over Resources. The ICJ's Treatment of Technical Evidence in the Pulp Mill Case. *Göttingen Journal of International Law*, 2011/1, pp 447-471; LEE, Michael K.: The Uruguay Paper Pulp Mill Dispute: Highlighting the Growing Importance of NGOs and Public Protest in the Enforcement of International Environmental Law. *Sustainable Development Law and Policy*, 7 (2006-2007), pp 71-73 and SPIEGEL, Brian: River of Discontent: Argentina and Uruguay Before the International Court of Justice. *Law and Business Review of the Americas*. 14 (2008), pp 797-824.

²⁹ See also the dissenting opinions of the decision; inter alia the opinion of Judge Antônio Augusto Cançado Trindade.

³⁰ ICJ, Pulp Mills on the River Uruguay, prov. meas., 13 July 2006, para. 4.

³¹ ICJ, Pulp Mills on the River Uruguay, prov. meas. 13 July 2006, para. 72.

³² After lots of arguments the border between Nicaragua and Costa Rica was determined by the Cañas-Jerez contract in 1858. The contract was interpreted by Grover Cleveland American president in 1888 and by Edward Porter Alexander, who made an arbitration award in 1897 about the border. The border was the right bank of the San Juan River, which is three miles away San Juan del Norte (former Greytown) and the former Castillo Viejo. (Cañas-Jerez Contract, 15 April 1858, Act 6 Award of the President of the

által meghozott választottbírói ítéletekben is értelmezett szerződés a határvonalat a két állam között San Juan del Norte (az egykori Greytown) és az egykori Castillo Viejótól, azaz a Nicaragua-tó „bejáratát” őrző erődötől három mérföldre a folyásirányban található pont között a folyó jobb partján jelöli meg (Cañas-Jerez szerződés, 1858. április 15., 6. cikk. Award of the President of the United States in Regard to the Validity of the Treaty of Limits between Costa Rica and Nicaragua of 15 July 1858, választottbírói ítélet, Costa Rica kontra Nicaragua, 1888. március 22., U.N.R.I.A.A. (XXVIII.), 191-211. p.; First award under the Convention between Costa Rica and Nicaragua of 8 April 1896 for the demarcation of the boundary between the two Republics, választottbírói ítélet, Costa Rica kontra Nicaragua (a továbbiakban: Alexander-ítélet), 1897. szeptember 30., U.N.R.I.A.A. (XXVIII.), 215-222. p.). Amint az az Alexander választottbírói ítéletéhez csatolt térképből is kitűnik, a jelen vita tárgyát képező Calero-sziget teljes egészében costa ricai szuverenitás alá tartozik, míg Nicaragua jelenleg is körülbelül ugyanott szeretné a határt látni, mint – sikertelenül – 1897-ben (Alexander-ítélet, 221. p.).

³³ Bővebben lásd RAISZ Anikó: Nemzetközi környezetvédelmi kérdések a Nemzetközi Bíróság előtt napjainkban. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIX/1 (2011), 273-289. p.

³⁴ Edén Pastora, az ún. „Comandante Cero” egykori sandinista ezredes.

³⁵ Többek között lásd SWAINE, Jon: Google maps error sparks invasion of Costa Rica by Nicaragua. *The Telegraph*, 2010. november 8.; forrás (2011.04.08.): *www*; Google Maps embroiled in Central America border dispute, AFP, 2010. november 6.; forrás (2011.04.08.): *www*; SUTTER, John D.: Google Maps border becomes part of international dispute, CNN, 2010. november 5.; forrás (2011.04.08.): *www*.

³⁶ Lásd például „China and Colombia announce ‘alternative Panama Canal’” BBC News, 2011. február 14.; forrás (2011.05.20.): *www*; PAPIRBLAT, Shlomo: Iran, Venezuelai plan to build rival to Panama Canal, haaretz.com, 2010. november 11.; forrás (2011.05.20.): *www*; ugyanakkor ez utóbbi kapcsán felmerült korábban Oroszország, de még

United States in Regard to the Validity of the Treaty of Limits between Costa Rica and Nicaragua of 15 July 1858, arbitration award, Costa Rica vs. Nicaragua, 22 March 1888, U.N.R.I.A.A. (XXVIII.), pp 191-211; First award under the Convention between Costa Rica and Nicaragua of 8 April 1896 for the demarcation of the boundary between the two Republics, arbitration award, Costa Rica vs. Nicaragua (hereinafter: Alexander-award), 30 September 1897, U.N.R.I.A.A. (XXVIII.), pp 215-222). As it is apparent from the Alexander-award’s annex map, the Isla Calero, which is the object of this proceeding is under Costa Rican sovereignty, but Nicaragua wants to see the border as it was before in – unsuccessfully – 1897 (Alexander-award, p 221).

³³ See furthermore RAISZ Anikó: Nemzetközi környezetvédelmi kérdések a Nemzetközi Bíróság előtt napjainkban. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, Miskolc University Press, Miskolc, Tomus: XXIX/1 (2011), pp 273-289.

³⁴ Edén Pastora, called as „Comandante Cero”, ex-sandinista Colonel.

³⁵ See furthermore SWAINE, Jon: Google maps error sparks invasion of Costa Rica by Nicaragua. *The Telegraph*, 8 November 2010; source (08.04.2011): *www*; Google Maps embroiled in Central America border dispute, AFP, 6 November 2010; source (08.04.2011): *www*; SUTTER, John D.: Google Maps border becomes part of international dispute, CNN, 5 November 2010; source (08.04.2011): *www*.

³⁶ See e.g. „China and Colombia announce ‘alternative Panama Canal’” BBC News, 14 February 2011; source (20.05.2011): *www*; PAPIRBLAT, Shlomo: Iran, Venezuelai plan to build rival to Panama Canal, haaretz.com, 11 November 2010; source (20.05.2011): *www*; however Russia’s and the United Arab Emirates’ name were arisen in this context; Russia May Build Long-Planned Nicaragua Canal, novinite.com, 18 December 2008; source (20.05.2011): *www*; Emirates Interested in Interoceanic Canal, CentralAmericaData, 6 October 2009; source (20.05.2011): *www*; but even Brasilia, Japan and South Korea are may be interested in; Costa Rica and Nicaragua Heading to a Political Standoff,

az Egyesült Arab Emírátságok neve is; Russia May Build Long-Planned Nicaragua Canal, novinite.com, 2008. december 18.; forrás (2011.05.20.): *www*; Emirates Interested in Interoceanic Canal, CentralAmericaData, 2009. október 6.; forrás (2011.05.20.): *www*; de akár Brazília, Japán és Dél-Korea is érdekelt lehet; Costa Rica and Nicaragua Heading to a Political Standoff, The Costa Rica News, 2012. június 9.; forrás (2012.08.14.): *www*.

³⁷ Az ún. Panamax kategória. Lásd Lloyd's Register, Infosheet No. 30., 1. p.; forrás (2011.05.20.): *www*.

³⁸ A Panama-csatorna bővítését 2014-re tervezik befejezni, ám a maximális vízkiszorítás itt még így is csak 120 ezer tonna lesz.

³⁹ VIDAL, John: \$20bn and 10 years to build - a giant rival for Panama canal. *The Guardian*. 2006. október 4.; forrás (2011.05.20.): *www*.

⁴⁰ A kiegyenlítődés más szinten is fennáll: Nicaragua 2011 decemberében Costa Ricával szemben nyújtott be keresetet a Nemzetközi Bírósághoz környezetvédelmi érdekeinek sérelmére hivatkozva egy, a folyó jobb partján Costa Rica által épített mintegy 160 km-es út miatt, amelynek építése Nicaragua szerint a – szuverenitása alá tartozó – San Juan folyó szennyezésével járt. Ezen ügyben azonban – részben mivel már lezárult építkezésekről van szó – nem kérték ideiglenes intézkedés elrendelését.

⁴¹ A térség a Barra del Colorado nemzeti park része.

⁴² Lásd a nicaraguai kormány ún. Fehér Könyvét, „Río San Juan de Nicaragua. Las Verdades que Costa Rica oculta”, 8. p.; forrás (2011.05.19.): *www*.

⁴³ NB, A határvonában Nicaragua által kifejtett egyes tevékenységek ügye, Costa Rica kontra Nicaragua (a továbbiakban: Costa Rica/Nicaragua 2010), id. int., 2011. március 8., para. 86.

⁴⁴ NB, Costa Rica/Nicaragua 2010, id. int., 2011. március 8., paras. 49-59.

⁴⁵ WILLIAMS, Adam – FONT, Alberto: Sandinista protesters block Isla Calero Visit, *ticotimes.net*, 2011. április 11.; forrás (2011.04.08.): *www*.

⁴⁶ Lásd különösen NB, LaGrand-ügy; illetve Avena és más mexikói állampolgárok ügye, Mexikó kontra Amerikai Egyesült Államok, 2004. március 31.

⁴⁷ NB, Costa Rica/Nicaragua 2010, id. int., 2011. március 8., para. 84.

The Costa Rica News, 9 June 2012; source (14.08.2012): *www*.

³⁷ The so called Panamax category. See also Lloyd's Register, Infosheet No. 30., p 1; source (20.05.2011): *www*.

³⁸ The expansion of the Panama Canal is planned to be completed in 2014, but the maximal displacement of water will be 120 thousand tonnes.

³⁹ VIDAL, John: \$20bn and 10 years to build - a giant rival for Panama canal. *The Guardian*. 4 October 2006; source (20.05.2011): *www*.

⁴⁰ The equalization is consisted in other levels: in December 2011 Nicaragua brought an action on its grievance of their environmental protection interests against Costa Rica on the ICJ, claiming that Costa Rica had built a 160 km long road on the San Juan River's right side and according to the Nicaraguans, they said that this construction had led to the pollution of the San Juan River – which is under its sovereignty. In this case any provisional measures were requested, this is because the construction had already finished.

⁴¹ The area is the part of the Barra del Colorado National Park.

⁴² See the Nicaraguan government's White Paper, „Río San Juan de Nicaragua. Las Verdades que Costa Rica oculta”, p 8; source (19.05.2011): *www*.

⁴³ ICJ, Certain Activities carried out by Nicaragua in the Border Area, Costa Rica vs. Nicaragua (hereinafter: Costa Rica/Nicaragua 2010), prov. meas., 8 March 2011., para. 86.

⁴⁴ ICJ, Costa Rica/Nicaragua 2010, prov. meas., 8 March 2011, paras. 49-59.

⁴⁵ WILLIAMS, Adam – FONT, Alberto: Sandinista protesters block Isla Calero Visit, *ticotimes.net*, 11 April 2011; source (08.04.2011): *www*.

⁴⁶ See especially ICJ, LaGrand-case; and Avena and Other Mexican Nationals, Mexico vs. the United States of America, 31 March 2004.

⁴⁷ ICJ, Costa Rica/Nicaragua 2010, prov. meas., 8 March 2011, para. 84.

Dr. SZILÁGYI János Ede, PhD
egyetemi docens
Miskolci Egyetem

Dr. János Ede SZILÁGYI
associate professor
University of Miskolc

translator: Patrik KISS

A víziközmű-szolgáltatások és a víz árának szabályai

Water public utilities and the legal provisions on price of water

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Magyarországon 2011 decemberének végén fogadta el az országgyűlés a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvényt (továbbiakban: Vksztv.). A törvény fokozatosan lépett/lép hatályba. Főbb rendelkezései 2012. július 15. napjától hatályosak. A Vksztv. komoly változásokat hozott a víziközmű-szolgáltatások díjának korábbi rendszerében. Jelen munka ezen változások bemutatására törekszik.

The Hungarian Parliament accepted Act no. CCIX of 2011 on water public utility service (hereinafter the WUA). The law became/becomes effective gradually. Its main provisions have been valid since 15th July 2012. The WUA introduced serious changes in the previous system of water utility services. This writing is intended to present these changes.

A fenntartható víziközmű-szolgáltatás pénzügyi alapjai több forrásból is előteremthetők (mint ahogyan törekedni is kell a pénzügyi források egészséges és megfontolt diverzifikálására). Így szóba jöhetnek uniós támogatások, (külföldi) befektetők,¹ és maguk a felhasználók is. Ezen forrás lehetőségek közül a szuverenitási kérdésekre gyakorolt komoly hatása miatt, a 2010-ben hatalomra került kormányzat – egyébiránt a világban megfigyelhető tendenciáknak megfelelően – igyekszik a külföldi befektetésektől minél inkább függetlenedni (vagy legalábbis az ország hosszú távú érdekei szempontjából elfogadhatóbb alkupozíciót elérni). Emiatt hosszútávon leginkább egy irányba tudja a növekvő költségeket hárítani, a felhasználókra (jelezzük: előbb-utóbb a külföldi befektetők is benyújtanák a számlát...). Ennek megfelelően a *víz és a víziközmű-szolgáltatás ára*,² illetve az ehhez kapcsolódó díjak kérdése – amely adott esetben a *gazdasági szempontokon* túl, *környezetvédelmi*³ és *szociális* (a rászorulóknak vonatkozásában pl. ártámogatás formájában⁴) szempontok figyelembevételére is alkalmas – a víziközmű-szabályozás egyik központi eleme. A korábbi rendszer kapcsán

The financial bases of sustainable water utility services can be obtained from several sources (just as it is necessary to attempt the healthy and considered diversification of the financial sources). Thus, we can talk about EU subsidies, (foreign) investors¹ and the users themselves. Of all these possibilities, due to the significant impact on sovereignty issues and, incidentally, following the tendencies observable abroad, the government that came into power in 2010 attempts to become as independent from foreign investors as possible (or at least achieve a negotiating position that is more acceptable from the aspect of the country's long-term interests). As a result, it can only push the costs in one direction in the long run, to the users (let me remark here that sooner or later the foreign investors would also present the bill...). Accordingly, the *price of water and water utility services*² and the issue of related fees, which is also suitable to consider *environmental*³ and *social* aspects (in case of those in need, e.g. in the form of price subsidy⁴), in addition to the *economic* ones, can be considered one of the central elements of water utility regulation. Several criticisms were

több kritika is megfogalmazódott.⁵ Egyrészt a korábbi rendszerben az önkormányzatokra telepítették az árhatóság szerepét, ám ennek a döntésnek számos kedvezőtlen hatása volt. Az önkormányzatok – egyéb más, a víziközmű-szolgáltatási jogviszonyban betöltött szerepük (megrendelő, víziközmű-tulajdonos, víziközmű-szolgáltató tulajdonosa) mellett – gyakorta politikai⁶ (rövid távú) érdekekre tekintettel (félve, az éppen aktuális választások eredményétől) határozták meg a víziközmű-szolgáltatás árát. A keresztfinanszírozás⁷ lehetőségével élve, előfordulhatott az is, hogy a víziközmű-ágazatból származó nyereséget ennek megfelelően nem a víziközmű-rendszer fejlesztésére (és ezáltal a fenntartható üzemeltetés biztosítására) hanem más, kedvezőtlen helyzetben lévő tevékenységeik finanszírozására fordították. Másrészt komoly problémaként jelentkezett – és ezáltal bármiféle fenntarthatóságot szolgáló díjszabás kialakítását akadályozta –, hogy számos esetben az ágazatnál hiányzott a víziközmű-vagyon korrekt felmérése, értékelése. Mindezek kapcsán az ágazatban folyó felújítások lényegében elégtelennek bizonyultak még a fennálló szint fenntartására is.⁸

A hatályos szabályok ismertetése előtt utalnunk kell arra, hogy a vízszolgáltatásokhoz kapcsolódó árpolitika kialakítása során Magyarországnak⁹ nem csak a belső igényeire, sajátosságaira kell figyelemmel lennie, hanem a 2000/60/EK Víz-keretirányelv (9. cikkben található) rendelkezéseire,¹⁰ különösen a költségmegtérülés elvére, és a szennyező fizet elvére, és a vízkészletek hatékony használatára.¹¹ Az Állami Számvevőszék¹² illetve a Gazdasági Versenyhivatal¹³ jelentései a 2012 előtti díj-meghatározás kapcsán komoly hiányosságokra (lényegében a Víz-keretirányelvnek való nem megfelelésre) hívták fel a figyelmet.¹⁴

A Vksztv. – amely alapján meghatározott díjakra az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény hatálya (immáron) nem terjed ki¹⁵ – előremutató változásokat hozott a korábbi szabályozáshoz képest. Egyrészt számos olyan víziközmű-szolgáltatási alapelvet határozott meg, amelyek komoly hatással vannak az árpolitika kialakítására. Így nevesítésre került a szennyező

formulált a korábbi rendszerrel.⁵ On the one hand, the role of the price authority was cast on the local governments but this decision had several adverse effects. In addition to their other roles played in the legal relationship of water utility service (customer, water utility owner, owner of the water utility service provider), the local governments often determined the price of water utility services considering political⁶ (short-term) interests (afraid of the results of the approaching elections). Taking the opportunity of cross-financing⁷ it could also happen that they used the profits arising from the water utility industry to finance their other activities in an unfavourable situation, instead of developing the water utility system (and thus sustainable operation). On the other hand, it was a serious problem, preventing the introduction of any tariff system to serve sustainability, that in many cases the industry lacked the objective assessment and evaluation of the water utility resources. Consequently, the restorations performed in the industry proved to be practically unsuitable even to sustain the existing standard.⁸

Before introducing the regulations in effect, it must be pointed out that when Hungary⁹ establishes the pricing policy related to water utility services, it is not enough to consider the domestic needs and characteristics but also the provisions¹⁰ included in Section 9 of the Water Framework Directive (2000/60/EC), with special emphasis on the principle of cost recovery and the polluter pays principle, as well as the effective use of water supplies.¹¹ The reports of the State Audit Office¹² and the Hungarian Competition Authority¹³ related to the determination of fees before 2012 underlined serious deficiencies (in essence, non-compliance with the Water Framework Directive).¹⁴

The WUA, according to which the effect of Act no. LXXXVII of 1990 on the determination of prices no longer covers¹⁵ prices determined under the WUA, introduced progressive changes compared to the previous regulations. On the one hand, it determined several water utility servicing principles that have a significant impact on the formation of the pricing policy. Thus, the new law

fizet elve, a szolidaritás elve, a költségmegtérülés elve, a legkisebb költség elve, és keresztfinanszírozás tilalmának az elve.¹⁶ A *szennyező fizet elvének* következetes véghezvitelével a költségek telepítése igazságosabban valósulhat meg. A *szolidaritási elv* – nagy valószínűséggel – fontos szerepet fog betölteni az integrálódó víziközmű-szolgáltatások terén, mintegy kiegyenlítve az eltérő vízügyi adottságokból eredő egyenlenségeket (a kedvezőtlenebb helyzetben lévők öröme, és a kedvezőbb helyzetben lévő, ám a szolidaritási elv miatt előnyük bizonyos fokú feladására kényszerített felhasználók bánatára). A *költségmegtérülés elvének* helyes alkalmazása lehetőséget teremt arra, hogy a víziközmű-szolgáltatások csakugyan hosszú távon biztosítottak legyenek Magyarországon, és hogy rövidtávú érdekek miatt ne kelljen figyelmen kívül hagyni a szolgáltatás fenntartásának egyik fontos elemét sem.¹⁷ A *legkisebb költség elve* biztosíthatja a felhasználók egyfajta kíméletét, a víziközmű-ágazat természetes monopólium helyzetéből adódó visszaélés lehetőségének csökkentését. A *keresztfinanszírozás tilalmának elve* megakadályozhatja azt, hogy az ágazatból befolyt nyereséget más szektorok finanszírozására használják fel. (Fontos megjegyezni, hogy a keresztfinanszírozásnak ismert egy másik – Vksztv. fogalmától eltérő – típusa is; nevezetesen, amikor az egyes felhasználók – ipar, lakosság, közület – között tesznek indokolatlan különbséget, és ezáltal az egyik felhasználói körrel – tipikusan az iparival –, finanszírozzák a másik fogyasztói kör – tipikusan a lakossági – vízszolgáltatási költségeit.¹⁸) Feltételezhetően ezen utóbbi elv sok helyütt különösen komoly változásokat fog beindítani. A víziközmű-ágazat önfenntartóvá és fenntarthatóvá válhat végre ezen elvek szigorú betartása mellett...

A víziközmű-szolgáltatáshoz kapcsolódó díjak, hozzájárulások – amelyek mértéke komolyan befolyásolhatja a fogyasztás mennyiségét¹⁹ és így a víztakarékosság egyik fontos intézményét képezik – közül a Vksztv. kiemelten²⁰ foglalkozik az alábbiakkal.

A *víziközmű-szolgáltatás díjait* víziközmű-szolgáltatónként vagy víziközmű-rendszerenként és víziközmű-szolgáltatási ágazatonként, a költségekre,

stipulated the polluter pays principle, the principle of solidarity, the principle of cost recovery, the principle of the lowest cost and the principle of the prohibition of cross-financing.¹⁶ By consistently realising the *polluter pays principle*, the establishment of fees can be performed in a fairer manner. It is very likely that the *principle of solidarity* will play an important role in case of integrating water utility services, in a way smoothing the imbalances arising from the water utility facilities (which is beneficial for those in a more unfavourable situation, while a little less positive for users in a better position, who have to give up some of their advantages due to the principle of solidarity). By properly practicing the *principle of cost recovery*, it is possible to ensure that water utility services remain available in the long run in Hungary and that none of the elements of sustaining the service needs to be neglected due to short-term interests.¹⁷ The *principle of the lowest cost* may ensure that users are spared in a way, by decreasing the possibility of abusing the natural monopoly position of water utilities. The *principle of the prohibition of cross-financing* may prevent that other areas benefit from the earnings realised by water utility services. (It is important to mention here that another type of cross-financing, different from that defined in the WUA, is also known; namely, when the unjustified differences are made between various types of users (industry, households, public institutes), thus financing the water service costs of one group with another (typically industrial users are forced to finance costs of households¹⁸). It can be assumed that the latter principle will start serious changes in a lot of areas. The industry of water utility services can at last become self-sustaining and sustainable if these principles are strictly observed...

The WUA pays special attention¹⁹ to the following fees and contributions related to water utility services, the size of which can significantly influence the quantity of consumption and so constitutes an important institution of water-saving.²⁰

The *fees of water utility services* must be determined for each water utility service provider or water utility system and for each water utility industry,

árakra, díjakra vonatkozó közgazdasági összehasonlító elemzések felhasználásával, a következő szempontokra is figyelemmel kell meghatározni [Vksztv. 62. § (1) bek.]: (a) díjnak ösztönözniük kell a biztonságos és legkisebb költségű víziközmű-szolgáltatást, a gazdálkodás hatékonyságának javítását, a kapacitások hatékony igénybevételét, a szolgáltatás minőségének folyamatos javítását, valamint a természeti erőforrások kímélete elvének érvényesülését; (b) figyelembe kell venni a folyamatos és biztonságos víziközmű-szolgáltatás indokolt költségeit, valamint a környezetvédelmi kötelezettségek teljesítésének indokolt költségeit, ideértve különösen a vízbázisvédelem indokolt költségeit. A víziközmű-szolgáltatás díját *alapidíjból* [Vksztv. 63. § (2)-(3) bek.] és *fogyasztással arányos díjból* [Vksztv. 64. §] álló kéttényezős díjként kell megállapítani [Vksztv. 63. § (1) bek.]. A Vksztv. lehetőséget teremt az felhasználók bizonyos típusaira vonatkozó díjak közötti különbségtételre. A Gazdasági Versenyhivatal vonatkozó tanulmányában – figyelemmel az EU dokumentumaira, pl. COM(2000) 477 – rámutat, hogy az egyes felhasználói csoportok (háztartási, ipari, mezőgazdasági) közötti megkülönböztetés tovább növeli az árazás hatékonyságát.²¹ A közműves ivóvízellátás, valamint a közműves szennyvízelvezetés és -tisztítás díja *hatósági díj*, amelyet a Magyar Energia Hivatal javaslatának²² figyelembevételével a víziközmű-szolgáltatásért felelős miniszter rendeletben állapít meg [Vksztv. 65. § (1) bek.]. A Vksztv. – a hatósági díj megállapításáról szóló miniszteri rendelet hatályba lépéséig – átmeneti rendelkezéseket határozott meg [Vksztv. 76. § (1) bek.]. A hatósági díj közüzemi szerződés megkötését követően bekövetkező változása esetében a *megváltozott hatósági díj az érvényes közüzemi szerződés részévé válik*. A hatósági díjtól eltérő díjat a közüzemi szerződésben érvényesen kikötni kizárólag a Hivatal előzetes hozzájárulásával lehet [Vksztv. 66. §].

Hasonlóan a víziközmű-szolgáltatás díjához, a *víziközműves kapcsolódó szolgáltatási díjat* (más néven: átadási árat) szintén a miniszter állapítja meg rendeletben a Magyar Energia Hivatal javaslata alapján. Víziközműves kapcsolódó szolgáltatás²³ visszerthes szerződés (ún. átadási szerződés) alapján nyújtható egymással kapcsolatban álló,

using the comparative economic analyses on costs, prices and fees, also considering the following aspects [§ 62 (1) of WUA]: (a) the fees must encourage secure water utility services with the lowest costs, the improvement of the efficiency of operation, the effective use of capacities, the continuous improvement of service quality and the observation of the principle of preserving natural resources; (b) the justified costs of continuous and secure water utility service must be considered, as well as the justified costs of performing environmental obligations, especially regarding the justified costs of water base protection. The price of water utility service must be established as a two-factor fee [§ 63 (1) of WUA], consisting of the *basic fee* [§ 63 (2)-(3) of WUA] and the *consumption-proportional fee* [§ 64 of WUA]. The WUA makes it possible to apply different fees in case of certain types of users. Considering the EU documents, e.g. COM(2000) 477, the related study by the Competition Authority points out that the differences made between the various user groups (households, industry, public institutions) will further increase the effectiveness of pricing.²¹ The fee of public utility drinking water supply, as well as that of public utility sewage draining and cleaning are *fees approved by the authorities*, which are determined by the minister responsible for water utility services, taking into consideration the recommendation²² of the Hungarian Energy Office [§ 65 (1) of WUA]. Until the ministry decree on the establishment of the approved fee becomes effective, the WUA determined temporary provisions [§ 76 (1) of WUA]. In case the approved price changes after signing the public utility contract, the *changed approved fee becomes part of the valid public utility contract*. Fees differing from the approved fees can only be stipulated in a valid manner in the public utility contract with the prior approval of the Office [§ 66 of WUA].

Similarly to the water utility service fee, the *water utility related service fee* (or, in other words, the transfer price) is also determined by the minister in a decree, based on the recommendation of the Hungarian Energy Office. Water utility related services²³ may be provided based on an onerous contract (a so-called transfer contract), through

víziközmű-szolgáltatók által működtetett víziközmű-rendszerek átadási pontján keresztül.²⁴

A Magyar Energia Hivatal a *víziközmű-fejlesztési hozzájárulás* mértékét első alkalommal 2015. november 30-ig állapítja meg.²⁵ Víziközmű-fejlesztési hozzájárulást a nem lakossági felhasználó fizeti a víziközmű-szolgáltató részére (a víziközmű-szolgáltatóval kötött szerződésben foglaltak szerint) (a) közüzemi szerződéses jogviszony esetében a felhasználási helyen biztosítandó szolgáltatási kapacitásért, (b) a víziközmű-szolgáltatásba bekapcsolt ingatlanhoz [Vksztv. 2. § 25. pont.] biztosított kapacitás általa kezdeményezett bővítéséért, továbbá (c) a víziközmű-szolgáltatás minőségének (a víz minőségi paramétereinek) általa igényelt emelése esetében [Vksztv. 69. § (1) bek.]. A nem lakossági felhasználó az adott felhasználási helyen a víziközmű-fejlesztési hozzájárulás megfizetésével a megvásárolt közműfejlesztési kvóta erejéig jogosulttá válik a szolgáltatás igénybevételére. [Vksztv. 71. § (1)-(2) bek.]. A víziközmű-fejlesztési hozzájárulás kizárólag azon település víziközmű-fejlesztési igényeivel összefüggésben – ide nem értve a felhasználó részére kiépítendő ivóvíz- vagy szennyvíz-bekötővezetékét – használható fel, ahol a hozzájárulás megfizetésével érintett felhasználási hely található [Vksztv. 72. §.].

A víz árával kapcsolatos problémakör rendezése kapcsán mindenképpen utalnunk kell arra, hogy a Vksztv.-n túl más jogszabályok is fontos szerepet játszanak a szabályozásban. A környezeti szempontok árban történő megjelenítésének két lényeges eleme a környezetterhelési díj illetve a vízkészlet-járulék.²⁶ A környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. törvény fontos célja a kisebb környezetterhelésre ösztönzés. A 2003. évi LXXXIX. törvény *vízterhelési díja* azon kibocsátókat terheli, akik vízjogi engedélyezés alá tartozó tevékenységet végeznek.²⁷ A közcsonatnán elvezetett, majd felszíni vízbe bocsátott vízterhelő anyag után fizetendő díjat a szennyvíztisztító telepet, illetve a közüzemi csatornahálózatot működtető szolgáltató a terhelés arányában áthárítja a szolgáltatást igénybe vevőkre [2003: LXXXIX. tv. 10. §]. A 2003. évi LXXXIX.

transfer points of connected water utility systems, operated by water utility providers.²⁴

The Hungarian Energy Office will establish the size of the water utility development contribution for the first time until 30th November 2015.²⁵ The water utility development contribution shall be paid by non-household users to the water utility service provider (according to the provisions of the contract signed with the water utility provider) (a) for the service capacity to be ensured at the point of utilisation in case of the existence of a public utility contract, (b) for the planned expansion of the capacity provided for the property connected to the water utility service network [§ 2 point 25 of WUA], and (c) in case the user requires that the quality of the water utility service (the quality parameters of the water) should be increased [§ 69 (1) of WUA]. By paying the water utility development contribution and to the extent of the purchased public utility development quota, the non-household user becomes entitled to use the service. [§ 71 (1)-(2) of WUA]. The water utility development contribution can only be utilised in connection with the water utility development demands of the municipality, where the point of utilisation related to the payment of the contribution is situated, not including the drinking water or sewage connection pipeline to be constructed for the user. [§ 72 of WUA].

Talking about the settlement of the problems related to the price of water, it must be mentioned by all means that, in addition to the WUA, other laws also play an important role in the regulation. Two important elements of representing the environmental aspects in the price are the environmental impact fee and the water supply charge.²⁶ It is an important purpose of Act no. LXXXIX of 2003 on the environmental fee to motivate users to achieve lower environmental impact. The *water impact fee* determined in Act LXXXIX of 2003 affects those dischargers that perform activities²⁷ under water law licensing. The service provider operating the sewage purification plant and the public utility sewage system devolves the fee payable after the water burdening substances led into the surface waters to those

törvény *talajterhelési díjjal* kapcsolatos szabályai azon kibocsátókra vonatkoznak, akik a műszakilag rendelkezésre álló közcsontra nem kötnek rá, és engedélyköteles egyedi szennyvízelhelyezést alkalmaznak [2003: LXXXIX. tv. 11. § (1) bek.]. A talajterhelési díj mértékét 2012. február 1. napjától jelentős (tízszeres) mértékben megemelte (1200 Ft/m³)²⁸ a jogalkotó, amely díj komoly ösztönzést jelent²⁹ a közcsontra való rákötés szempontjából. Kérdésként merülhet fel ugyanakkor, hogy a kisjövedelmű kibocsátók esetében ezt a fajta ösztönzést, milyen más – a csatlakozást anyagilag segítő – lépéssel sikerül majd kiegészíteni. Hasonlóan fontos szerepe van a környezeti szempontok érvényesítése szempontjából a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényben (Vgtv.) szabályozott *vízkezeléstartarúnak* is. A vonatkozó előírások alapján ezt a vízhasználó az engedélyben lekötött vagy engedély nélkül felhasznált, az üzemi fogyasztó pedig a ténylegesen igénybe vett vízmennyiség után köteles fizetni.³⁰ Végezetül a víz árának elemzése kapcsán érdemes említést tenni a vízhez kapcsolódó *bírságokról* (mintegy a szennyező fizet elv érvényesülésének másik, jogellenességhez kötött aspektusa szempontjából);³¹ valamint utalni a kérdéskört érintő *igazgatási szolgáltatási díjakra* is.³²

A Vksztv. elfogadását megelőzően, 2011-ben egy, a MTA Közgazdaságtudományi Intézete által megjelentetett tanulmány az EU költségmegtérülés elve vonatkozásában három kritérium szintjén elemzi a víziközmű-szolgáltatáshoz kötődő díjakat.³³ A megtérülés első kritériumaként a vízszolgáltatások *pénzügyi megtérülését* nevesítik, amely kapcsán a cél a víziközmű-szolgáltatások biztosításához szükséges működési és felújítási költségek felhasználók által történő finanszírozása. A tanulmány készítői szerint a 2011-es (vagyis a Vksztv. hatályba lépése előtti) viszonyokat tekintve ez a kritérium még csak részben teljesült. A megtérülés második kritériuma a *környezeti költségek megtérítésére* vonatkozik, amely az által keletkezik, hogy a víziközmű-szolgáltatást igénybe veszik. A tanulmány készítői szerint ennek megvalósítására főleg a környezetterhelési díjak hivatottak (illetve pl. a csatornabírság). A harmadik kritérium a *készletköltségek megtérülését* foglalja magában; ez a

using the service [§ 10 of Act LXXXIX of 2003]. The rules on the *soil impact fee* determined in Act LXXXIX of 2003 concern those dischargers that do not connect to the technically available public sewage system and apply licensed individual sewage placement [§ 11 (1) of Act LXXXIX of 2003]. The legislator significantly (by tens of thousands of HUF) increased the size of the soil impact fee (1200 HUF/m³),²⁸ which fee presents a serious motivation²⁹ regarding connections to the public sewage system. However, the question may rise what other steps will be made to supplement this kind of motivation in case of low-income dischargers, financially helping them to connect. From the aspect of validating environmental aspects, the *water supply charge*, regulated in the Water Management Act (hereinafter referred as to WMA), is similarly important. Based on the relevant regulations, this charge is payable by water consumers after the water quantity they use according to the amounts reserved in the licence or used without permission, and by industrial consumers after the actually utilised water quantity.³⁰ Finally, analysing the price of water, it is also worth mentioning *penalties* related to water (from the other aspect of the polluter pays principle, related to unlawful activities)³¹ and refer to the *administrative service fees*³² related to the topic.

In 2011 before the WUA was accepted, a study published by the Economics Institute of the Hungarian Academy of Science analysed the fees³³ related to water utility services based on three criteria levels, in relation to the principle of cost recovery. The *financial recovery* of water services is named as the first criterion of cost recovery, where the purpose is to make users finance the operational and maintenance costs needed to provide water utility services. According to the authors of the study, regarding the situation in 2011 (that is before the WUA became effective), this criterion has only been realised partly. The second criterion of cost recovery is related to the *payment of environmental costs*, which arise as water utility services are used. According to the authors of the study, this should primarily be achieved through environmental impact fees (or e.g. the sewage penalty). The third criterion includes the *recovery of supply costs*; this criterion, related to

túlzott vízkivétellel összefüggő kritérium az ún. elszalasztott lehetőségek költségét takarja, amelyet a vízkészleteknek a természetes visszapótlódásuknál nagyobb mértékű kimerülése miatt más vízhasználatok kénytelenek viselni. A tanulmány készítői szerint ezt a költséget a jelenlegi szabályozás nem ismeri; mivel megítélésük szerint a vízgazdálkodás keretei között alkalmazott vízkészletjárulék nem tükrözi az igénybe vett készlet tényleges szűkösségét. Ez annyiban tekinthető nagy hiányosságnak, mivel az ország számottevő vízkészlete vonatkozásában valós veszély lehet a víz természetes utánpótlódást meghaladó mértékű kivétele.³⁴

S hogy mindezeket követően, s mindezekre tekintettel összefoglalásként, hogyan kellene kinéznie a víziközmű-szolgáltatásokért fizetett díjak rendszerének, és milyen következményekkel járhat az új rendszer kiépülése: „A díjképzés alapja [a] a szolgáltatások ráfordításainak megtérítése a felhasználókkal, [b] fokozatosan a fizetőképesség javulásával. [c] A reális szolgáltatási díjak nem vagy nehezen becsülhetők a közművagon reális értékének országos meghatározása nélkül. [d] A díjnak a fenntarthatóság elérése érdekében tartalmazniuk kell [d1] a közművagonból meghatározható amortizációs értéket és [d2] a környezeti költségeket is (pl. a vízbázisvédelem kompenzációs és monitoring költségei). Ha megvalósul a megfelelő díjszabás, a szolgáltatási díjak jelentősen emelkedni fognak, ehhez a lakosság legszegényebb 20-30%-ának olyan szociális alapú támogatási rendszerre lesz szüksége (a rászorulás elve alapján), amely a költségmegtérülés elvének érvényesülése mellett lehetővé teszi a még elfogadható szintű szolgáltatás igénybevételét.”³⁵ A 2012-ben hatályba lépett Vksztv. alapján mindezek megvalósulására jó esély van; kérdés már csak a jövőbeni végrehajtás kapcsán merülhet fel...

excessive water extraction, covers the costs of so-called missed opportunities, which must be borne by other water utilisations because water supplies are depleted at a greater extent than their natural recovery. According to the authors of the study, the present regulation does not know this latter cost; as in their opinion the water supply charge applied within the frameworks of water management does not reflect the actual limitedness of the used supplies.³⁴

And as to how the system payable after water utility services should look like, it is summarised that “The basis of the determination of fees includes [a] making users pay for the expenses of the services [b] in a gradual way as solvency improves. [c] Realistic service fees are impossible or hard to estimate without determining the realistic value of the public utility resources on a national level. [d] In order to facilitate sustainability, the fees must contain [d1] the depreciation value to be determined from the public utility resources and [d2] the environmental expenses (e.g. the compensational and monitoring costs of water base protection). If the appropriate tariffs are established, the 20-30% of the poorest part of the population will require such a socially based subsidy system (according to the principle of depravity) that facilitates the utilisation of the services at an acceptable level, while the principle of cost recovery is satisfied.”³⁵ Based on the WUA, effective since 2012, there is a good chance that all this will be realised; further questions may then arise regarding the future execution...

Lábjegyzet

¹ A magyar privatizáció és külföldi befektetések rossz tapasztalatairól lásd még SOMLYÓDY László (szerk.): *Magyarország vízgazdálkodása: helyzetkép és stratégiai feladatok*. Köztestületi Stratégiai Programok, Budapest, 2011, Magyar Tudományos Akadémia, 265. p.; forrás (2012.12.20.): *www*.

² A víz értékének meghatározása kapcsán lásd különösen a WORLD WATER ASSESSMENT PROGRAMME (WWAP): *Managing Water under*

Footnotes

¹ See about the bad experiences of the Hungarian privatization and foreign investment SOMLYÓDY László (ed.): *Magyarország vízgazdálkodása: helyzetkép és stratégiai feladatok*. Water Strategy of the Hungarian Academy of Sciences, Budapest, 2011, Magyar Tudományos Akadémia, p 265; source (20.12.2012): *www*.

² In regard with determining the value of water see especially: WORLD WATER ASSESSMENT

Uncertainty and Risk (I. kötet), *Knowledge Base* (II. kötet) and *Facing the Challenges* (III. kötet). The United Nations World Water Development Report 4. Párizs, 2012, UNESCO, 276-288., 533-550. p.; forrás (2012.06.10.): *www*; A környezetvédelmi szolgáltatások áráról lásd például: WUNDER, Sven: *Payments for environmental services. Some nuts and bolts*. CIFOR Occasional Paper No. 42. [-], 2005, Center for International Forestry Research; forrás (2012.06.20.): *www*; ECO2: *Assessment of Environmental and Resource Costs in the Water Framework Directive*. 2004. július; forrás (2012.08.14.): *www*; *Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv – a Duna-vízgyűjtő magyarországi része* (VGT), 2010. április, 268-269. p.; forrás (2012.01.02.): *www*; KOSKOVICS Éva – UNGVÁRI Gábor: Áttekintés a magyar víziközmű-ágazatról. In: KISS Ferenc László – NAGY Csongor István – VALENTINY Pál (szerk.): *Verseny és szabályozás 2010*. Budapest, 2011, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, 305-328. p.

³ A vonatkozó EU felmérése alapján a magyar lakosság volt a legelutasítóbb az EU tagországok közül azon kijelentést illetően: A víz árának tükröznie kellene a vízhasználat környezeti hatásait; *Attitudes of Europeans towards water – related issues*. Az Európai Bizottság Környezeti Főigazgatóságának kérésére a TNS Political & Social által készített felmérés. Flash Eurobarometer 344., 2012. március, 15-16. p.; forrás (2012.06.23.): *www*.

⁴ V.ö. *Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014*. 96/2009. (XII.9.) Ogy. határozat melléklete (NKP 2009), 40. p.; forrás (2012.06.25.): *www*; GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL (GVH): *A hazai víz- és csatornamű üzemeltetési piac feltárása, a víz- és csatornaközművek árazási, árszabályozási gyakorlatának vizsgálata*. Budapest, 2008. december 15., GVH Versenykultúra Központ – Expert Management Consulting Kft., 10. p.; forrás (2012.07.24.): *www*.

⁵ 2010-ben, a korábbi árrendszer kapcsán a Nemzeti Víztechnológiai Platform kritikaként fogalmazta meg az arra vonatkozó pontos jogi előírások hiányát, a magyar vízdíj magyar háztartások bevételeihez képest magas arányát, a díjtámogatási rendszer átgondolatlanságát. NEMZETI VÍZTECHNOLÓGIAI PLATFORM: *Stratégiai Kutatási Terv – 2010*, 27. p.; forrás (2012.08.10.): *www*.

⁶ Az ÁSZ arra hívta fel a figyelmet: több önkormányzat azért lépett vissza uniós

PROGRAMME (WWAP): *Managing Water under Uncertainty and Risk* (I. vol.), *Knowledge Base* (II. vol.) and *Facing the Challenges* (III. vol.). The United Nations World Water Development Report 4. Párizs, 2012, UNESCO, pp 276-288, pp 533-550; source (10.06.2012): *www*; the prices of the environment protection of service see for example: WUNDER, Sven: *Payments for environmental services. Some nuts and bolts*. CIFOR Occasional Paper No. 42. [-], 2005, Center for International Forestry Research; source (20.06.2012): *www*; ECO2: *Assessment of Environmental and Resource Costs in the Water Framework Directive*. July 2004; source (14.08.2012): *www*; *The Hungarian River Basin Management Plan – part of the Danube River Basin Management Plan* (hereinafter referred as to VGT), April 2010, pp 268-269; source (02.01.2012): *www*; KOSKOVICS Éva – UNGVÁRI Gábor: Áttekintés a magyar víziközmű-ágazatról. In: KISS Ferenc László – NAGY Csongor István – VALENTINY Pál (ed.): *Verseny és szabályozás 2010*. Budapest, 2011, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, pp 305-328.

³ According to the relevant EU survey, the Hungarian population was the most dismissive of the EU member states, concerning that statement: The price of the water should reflect the environmental effects of the water usage; *Attitudes of Europeans towards water – related issues*. Flash Eurobarometer 344., March 2012, pp 15-16; source (23.06.2012): *www*.

⁴ See furthermore *Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014*. The Hungarian Environmental Protection Program is the annex of the Parliament decision No. 96/2009. (XII.9.) (hereinafter referred as to NKP 2009), p 40; source (25.06.2012): *www*; HUNGARIAN COMPETITION AUTHORITY (hereinafter referred as to GVH): *A hazai víz- és csatornamű üzemeltetési piac feltárása, a víz- és csatornaközművek árazási, árszabályozási gyakorlatának vizsgálata*. Budapest, 15 December 2008, GVH Versenykultúra Központ – Expert Management Consulting Kft., p 10; source (24.07.2012): *www*.

⁵ In 2010, in regard with the previous price system the National Water Technology Platform formulated as criticism the lack of the legal regulations about the prices, the high proportion of the Hungarian water prices compared to the

támogatások igénybevételelől, mivel az így megvalósuló projektek esetén előírás, hogy az új közműveszköz végzett szolgáltatás árának fedezni kell a vagyontárgy fenntartását, újrapótlását is. Az ezzel járó felhasználói díjnövekedést azonban nem vállalták; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: *Jelentés a vízék védelmének és a vízgazdálkodási feladatok ellátásának ellenőrzéséről*. 1049. számú jelentés, 2011. február, 28. p.

⁷ Lásd erről GVH: *Op. cit.* 2008, 67-69. p.

⁸ Lásd ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: 1049. számú jelentés, 86. p.

⁹ Más országok árszabályozásáról lásd GVH: *Op. cit.* 2008, 73-92. p.

¹⁰ A víziközmű árazási módszertan szempontjából fontos: EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Pricing policies for enhancing the sustainability of water resources*. Brüsszel, 2000. július 26., COM(2000) 477 végleges. Az anyag fontosnak tartja megkülönböztetni egymástól az egyes felhasználói csoportokat (háztartási, ipari illetve mezőgazdasági); és szektoronként – eltérő áron történő értékesítés mentén – javasolja megvalósítani a költségmegtérülést. Lásd továbbá: EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Az Európai Unióban a vízhiány és az aszály jelentette kihívás kezeléséről*. Brüsszel, 2007. július 18., COM(2007) 414 végleges, 3-14. p.; EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY: *Water resources across Europe – confronting water scarcity and drought*. *EEA Report*, 2009/2, forrás (2012.05.26): *www*; EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY: *Towards efficient use of water resources in Europe*. *EEA Report*, 2012/1, forrás (2012.06.05.): *www*; EURÓPAI BIZOTTSÁG: *Zöld könyv a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről*. Brüsszel, 2007. március 28., COM(2007) 140 végleges, 4.2.1. pontját; GVH: *Op. cit.* 2008, 56-60. p.; Lényegében ezen uniós elvárásokat fogalmazza meg: VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM (VM): *Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról*. A Nemzeti Aszálystratégia vitaanyaga, közreadva: 2012. június 25., 35. p.; forrás (2012.06.26.): *www*.

¹¹ A szennyező fizet elv elemzéséről lásd részleteiben a BOBVOS Pál – CSÁK Csilla – HORVÁTH Szilvia – OLAJOS István – PRUGBERGER Tamás – SZILÁGYI János Ede: *The polluter pays principle in the agriculture*. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, 29-54. p.; Az Állami Számvevőszék, idézve a

Hungarian households' income, the thoughtless of the system of the price support. NEMZETI VÍZTECHNOLÓGIAI PLATFORM: *Stratégiai Kutatási Terv – 2010*, p 27; source (10.08.2012): *www*.

⁶ The State Audit Office of Hungary (hereinafter referred as to ÁSZ or Állami Számvevőszék) called the attention: Some local government stood off the Union subsidy because it is a regulation in these kind of projects, the service done by the new utility device has to cover the price of the maintaining of the asset; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: *Jelentés a vízék védelmének és a vízgazdálkodási feladatok ellátásának ellenőrzéséről*. Report No. 1049, February 2011. február, p 28.

⁷ See GVH: *Op. cit.* 2008, pp 67-69.

⁸ See ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: Report No. 1049, p 86.

⁹ See in detailed about the price regulations of other Countries: GVH: *Op. cit.* 2008, pp 73-92.

¹⁰ It is important in the aspect of water utility pricing methodology: EUROPEAN COMMISSION: *Pricing policies for enhancing the sustainability of water resources*. Brussels, 26 July 2000, COM(2000) 477 final. The paper keeps it important to distinguish the groups of the users, (household, industrial, agricultural) and sectors – along different realization on prices – suggests the expense return. See further: EUROPEAN COMMISSION: *Addressing the challenge of water scarcity and droughts in the European Union*. Brussels, 18 July 2007, COM(2007) 414 final, pp 3-14; EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY: *Water resources across Europe – confronting water scarcity and drought*. *EEA Report*, 2009/2, source (26.05.2012): *www*; EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY: *Towards efficient use of water resources in Europe*. *EEA Report*, 2012/1, source (05.06.2012): *www*; EUROPEAN COMMISSION: *Green Paper on market-based instruments for environment and related policy purposes*. Brussels, 28 March 2007, COM(2007) 140 final, point 4.2.1; GVH: *Op. cit.* 2008, pp 56-60; it formulates actually this union standard: MINISTRY OF RURAL DEVELOPMENT (hereinafter referred as to VM): *Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról*. Concept of the National Drought Strategy, published: 25 June 2012, p 35; source (26.06.2012): *www*.

¹¹ About the polluter pays principle, see furthermore BOBVOS Pál – CSÁK Csilla –

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium álláspontját, kitér arra, hogy a szennyező fizet elve nehezen alkalmazható számos környezetvédelmi probléma esetén; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: 1049. számú jelentés, 81. p.

¹² ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: 1049. számú jelentés, 28. p.

¹³ GVH: *Op. cit.* 2008, 5. p.

¹⁴ A Víz-keretirányelvnek való nem-megfelelésre hívja fel a figyelmet még pl.: KOSKOVICS – UNGVÁRI: *Op. cit.* 327. p.

¹⁵ 1990. évi LXXXVII. tv. 1. § (2) bek. i) pont.

¹⁶ Lásd Vksztv. 1. § (1) bek. e), g), h), i), k) pontok.

¹⁷ A VGT felhívja a figyelmet, hogy a magyar közműhálózat-rekonstrukciós aránya rendkívül alacsony; az a hálózatok 250-300 éves élettartamát feltételeznék (ami nem lehetséges); VGT, 258. p.; Az MTA Stratégia megállapítja a magyar közművagyon hálózati kapcsán, hogy a „sajátos díjképzés miatt nem képződik elégséges alap az átgondolt rekonstrukció finanszírozására. Jelenlegi üteme 0,3%/év, szemben az ajánlott 1-2%-kal”; SOMLYÓDY (szerk.): *Op. cit.* 37. p. „A hazai víziközmű-szolgáltatási díjban érvényesített pótlási hányad kevesebb, mint 11%, ez nemzetközi összehasonlításban is alacsony. Ez az érték Németországban 45%, míg Svájcban 69%”; SOMLYÓDY (szerk.): *Op. cit.* 263. p.

¹⁸ VGT, 257. p.

¹⁹ Lásd VGT, 39. p.; és SOMLYÓDY (szerk.): *Op. cit.* 58. p. A VGT megállapításával szemben a magyar aszálystratégia tervezete felhívja a figyelmet arra, hogy az ár emelkedése nem feltétlenül okozza a fogyasztás csökkenését (ugyanakkor hozzáteszi azt is, hogy a mezőgazdasági vízhasználat viszont erőteljesen reagál a díjrendszer valamint a támogatások változásaira); VM: *Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról*, 35. p.

²⁰ Lásd még pl. a Vksztv. 18. §-ban szabályozott használati díjat, amelyet jogszabály vagy üzemeltetési szerződés írhat elő, a víziközmű-szolgáltatási jog gyakorlásának vagy a víziközmű használatának ellentételezéseként.

²¹ GVH: *Op. cit.* 2008, 7-8. p.

²² A Magyar Energia Hivatal a javaslatát első alkalommal 2013. szeptember 15-ig küldi meg. Vksztv. 76. § (7) bek.

²³ „Víziközműves kapcsolódó szolgáltatás: szerződés alapján a víziközmű-szolgáltató által más víziközmű-szolgáltató részére nyújtott ivóvíz-értékesítési vagy

HORVÁTH Szilvia – OLAJOS István – PRUGBERGER Tamás – SZILÁGYI János Ede: The polluter pays principle in the agriculture. *Journal of Agricultural and Environmental Law*, 2006/1, pp 29-54; The State Audit Office quoted the opinion of the environment protection and water management Ministry, reports it is difficult to apply the polluter pays principle in the case of some environmental problems; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: Report No. 1049, p 81.

¹² ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: Report No. 1049, p 28.

¹³ GVH: *Op. cit.* 2008, p 5.

¹⁴ The attention is called about the non – compliance with the Water Framework Directive by KOSKOVICS – UNGVÁRI: *Op. cit.* p 327.

¹⁵ § 1 (2) i) of Act LXXXVII of 1990.

¹⁶ See § 1 (1) Points e), g), h), i), k) of WUA.

¹⁷ The VGT draws attention to the fact that the reconstruction rate of the Hungarian network of public utilities is extremely low, it would require a life span of 250-300 years for the networks (which is not possible); VGT, p 258. The Water Strategy of the Hungarian Academy of Sciences establishes regarding Hungarian public utility network that „due to the specific method of establishing fees, a sufficient is not created in order to finance the thoroughly considered reconstruction. Its present rate is 0.3% /year, as opposed to the recommended value of 1-2%”; SOMLYÓDY (ed.): *Op. cit.* p 37; „The percentage of the reconstruction cost in the Hungarian water price is less than 11% which percentage is low even in international comparison. This percentage is 45% in Germany, and 69% in Switzerland.”; SOMLYÓDY (ed.): *Op. cit.* p 263.

¹⁸ VGT, p 257.

¹⁹ See VGT, p 39; and SOMLYÓDY (ed.): *Op. cit.* 58. p. As opposed to the findings of VGT, the plan of the Hungarian draught strategy highlights that a rise in price does not necessarily cause a reduction in consumption (although it does add that agricultural water consumption strongly reacts to changes made in the system of fees and subsidies); VM: *Az aszály kezelésének hosszú távú koncepciójáról*, p 35.

²⁰ See also the utilisation fee regulated in § 18 of WUA, which may be prescribed by a law or a contract of operation as the counter – value of practicing the right to water public utility services

szennyvízelvezetési és -tisztítási szolgáltatás”; Vksztv. 2. § 27. pont.

²⁴ Vksztv. 67-68. §. Az átmeneti időszak szabályozása kapcsán lásd Vksztv. 77. § (1)-(2) bek.

²⁵ Vksztv. 87. §. Lásd még a 2015. január 1. napján hatályba lépő 70. § rendelkezéseit.

²⁶ E díjak illetve a vízkészletjárulék kapcsán a 2010-es VGT kiemelte, hogy „jó irányt adnak a környezet és a vízkészletek fenntarthatóságának biztosítására. A jelenlegi díjak mértéke ugyanakkor a valós környezeti és erőforrás költségeknek csak egy részét fedezi”; VGT, 266. p.

²⁷ Vízterhelési díjat a felszíni vizeket terhelő, a törvény 2. számú mellékletében meghatározott vízterhelő anyagok (foszfor, szerves nitrogén, higany, kadmium, króm, nikkel, ólom, réz, etc.) kibocsátása után kell fizetni. 2003: LXXXIX. tv. 7. §.

²⁸ 2003: LXXXIX. tv. 12. § (3) bek. Előzetesen a VGT is preferálta az eredeti díj mértékének emelését; VGT, 266. p.

²⁹ Ezt a következtetést vonja le a VGT is, amely szerint a csatornahálózatra való „rákötést ösztönzi a néhány éve bevezetett talajterhelési díj...”; VGT, 41. p. Érdekes változásokra hívja fel ugyanakkor ezzel kapcsolatban a figyelmet a továbbiakban: „A közcsontról elvezetett szennyvíz lakosegyenértékben kifejezett terbelése dinamikusan növekszik, mennyisége ugyanakkor 2000. óta stagnál, vagy legfeljebb kismértékben növekszik. Ennek következtében a tisztítandó szennyvíz töményebb, amelynek okaként elsősorban a vízfogyasztás csökkenése nevezhető meg.” VGT, 41. p.

³⁰ A Vgtv. alapján (a) vízhasználó az, aki vízjogi engedély alapján vízhasználatot gyakorol vagy vízjogi engedélyben vízkészletet köt le, (b) üzemi vízfogyasztó az, aki ivóvizet szolgáltató közműről a saját gazdasági célú vízhasználatához településenként évi 10 000 m³-nél nagyobb vízmennyiséget használ fel; Vgtv. 15/A. §. Lásd még a vízkészletjárulék kiszámításáról szóló 43/1999. (XII.26.) KHVM rendeletet. A 2011-es ÁSZ jelentés a vízkészlet járulék kapcsán idézi a Vízgazdálkodási Főosztály véleményét, amely szerint „...a vízügyi ágazat többször tett kísérletet arra, hogy az adójellegű bevételként befolyt vízkészletjárulék legalább egy részét ágazati célokra fordíthassa (pl. árvízvédelmi művek fenntartása, vízbázisvédelem, vízgyűjtőgazdálkodási tervezés), törekvése nem járt sikerrel”; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: 1049. számú

of the use of water public utilities.

²¹ GVH: *Op. cit.* 2008, pp 7-8.

²² The Hungarian Energy Office will send his first recommendation until 15th September 2013; § 76 (7) of WUA.

²³ „Water public utility related service: services related to the sale of drinking water or the drainage and cleaning of sewage water provided by the water public utility provider to another water public utility provider, based on a contract”; § 2 Point 27 of WUA.

²⁴ § 67-68 of WUA. In connection with the regulation of a transitional period see: § 77 (1)-(2) of WUA.

²⁵ § 87 of WUA. See the provisions of § 70, which will enter into force on 1st January 2015.

²⁶ Regarding these fees and the water supply contribution, the VGT of 2010 highlighted that „they define the right direction in order to ensure the sustainability of the environment and the water supplies. However, the present size of the actual environmental and resource – related costs”; VGT, p 266.

²⁷ Water emission fee must be paid after the emission of water burdening substances (phosphor, inorganic nitrogen, mercury, cadmium, chromium, nickel, lead, copper, etc.) determined in Appendix 2 of Act. § 7 of Act LXXXIX of 2003.

²⁸ § 12 (3) of Act LXXXIX of 2003. VGT preferred previously the increase of the measure of the original price; VGT, p 266.

²⁹ VGT draws the same conclusion, according to which, „the soil emission fee introduced a few years ago stimulates consumers to connect to the network...”; VGT, p 41. However, it also draws the attention to interesting changes as it continues: „The burden caused by the sewage water drained through public sewage systems dynamically increases if it expressed per inhabitant; however, its volume has stagnated or only slightly increased since 2000. As a result, the sewage water to be cleaned is more concentrated, one reason which is certainly the reduction in water consumption.” VGT, p 41.

³⁰ Based on the WMA, (a) a water user is an entity practicing water utilisation based on water rights licence or reserves water supplies in a water rights licence, (b) an industrial water user is an entity that uses more than 10,000 cubic metres of water per settlement (municipality) a year for its own water consumption of business purposes from the public utility providing drinking water; § 15/A of

jelentés, 83. p.

³¹ Lásd különösen a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendeletet, valamint a felszín alatti vizek védelméről 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendeletet. Az ÁSZ 2011-es jelentése rámutat arra, hogy a szennyezők és a bírságot fizetők köre évről-évre lényegében nem változott. Ebből pedig azt a következtetést vonta le, hogy a jelenlegi bírságrendszer alkalmazásával nem érhető el a szennyező források fejlesztéssel történő megszüntetése; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: 1049. számú jelentés, 81-82. p.

³² Lásd a környezetvédelmi, természetvédelmi, valamint a vízügyi hatósági eljárások igazgatási szolgáltatási díjairól szóló 33/2005. (XII.27.) KvVM rendeletet.

³³ KOSKOVICS – UNGVÁRI: Op. cit. 306-307. p. Részleteiben lásd még KOSKOVICS – UNGVÁRI: Op. cit. 320-325. p.; lásd továbbá VGT, 253. p.

³⁴ VGT, 267. p. „Az ivóvízellátás például az Alföldön olyan felszín alatti készleteken alapul, amelyek kihasználtsága már ma is 100% körüli. Az éghajlatváltozás miatt a hasznosítható vízkészlet 2050-re egyes alföldi régiókban 50%-ot is meghaladó mértékben csökkenhet ..., tehát az ivóvízellátásra is alig lesz elegendő”; SOMLYÓDY (szerk.): Op. cit. 58. p. A VGT egyébiránt a mennyiségi szempontból már túlhasználatot mutató készletek esetében az alábbi fejlesztési irányt fogalmazza meg: „a gazdasági tevékenységek céljára fenntartott kitermelési jogok versenyelvi allokációs mechanizmusának kialakítása (pl. termálvizek és más szűkös felszíni és felszín alatti készletek esetében). A bevezetéshez szükséges feltételek megteremtése, így például az adott készletre szóló kitermelési jogok pontos nyilvántartása, a jogok alapján történő kitermelés mennyiségének pontos és naprakész figyelemmel kísérése, az illegális kitermelések felszámolása, a vízháztartás kedvezőtlen változása esetén a kitermelési jogok korlátozása”; VGT, 282. p. Ez, megítélésünk szerint, nagyban hasonlít az angolszász jogrendszerben is ismert vízhasználati jogokhoz (*water rights*).

³⁵ SOMLYÓDY (szerk.): Op. cit. 57. p.; a vízügyi szolgáltatások költségeinek visszatérülésére tett intézkedésektől és a pénzügyi ösztönzők alkalmazásáról lásd: VGT, 279-283. p.

WMA. See also the Ministry of Environment and Water Decree No. 43/1999. (XII.26.) on the calculation of the water supply contribution. The 2011 report of State Audit Office on the water supply contribution cites the opinion of the Water Management Department, according to which – „... the water management administration has made several attempts to be able to spend at least part of the water supply contribution received as a tax type revenue for purposes of water management (e.g. the maintenance of flood protection objects, water base protection, planning of water catchment management) but these attempts have failed”; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: Report No. 1049, p 83.

³¹ See especially governmental decree No. 220/2004 (VII.21.) on the rules of the protection of the quality of water under surface and the governmental decree No. 219/2004 (VII.21.) on the protection of water under surface. The 2011 report of the State Audit Office highlighted that the number of the polluters and fine payers did not change in the past few years. The Office made a conclusion that the pollution sources cannot be liquidated by development at the currently fine – system; ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK: Report No. 1049, pp 81-82.

³² See more about the administrative service fees of environmental protection, nature protection and water management official procedure: KvVm decree No. 33/2005 (XII.27.).

³³ KOSKOVICS – UNGVÁRI: Op. cit. pp 306-307. See furthermore in detail KOSKOVICS – UNGVÁRI: Op. cit. pp 320-325; see furthermore VGT, p 253.

³⁴ VGT, p 267; „As an example, drinking water supply in the Great Plain region is based on such underground supplies that are already utilised in nearly 100%. Due to the changes in the climate, the utilisable water supplies in certain parts of the Great Plain may decrease by up to 50% by 2050..., therefore, it will hardly be enough to ensure the supply of drinking water”; SOMLYÓDY (ed.): Op. cit. p 58. By the way, WMA established the following development direction regarding the water supplies that already show overuse regarding the available volumes: „establishing the competition-based allocation mechanism of exploitation rights maintained for business activities (in case of e.g. thermal waters and other, limited surface and underground supplies). Creating the conditions necessary for introduction,

such as the accurate registration of exploitation rights related to the given supplies; accurate and up-to-date monitoring of the volumes of exploitation based on the rights; eliminating illegal exploitation; limiting exploitation rights in case the water supplies change unfavourably”; VGT, p 282. In our opinion, this is largely similar to the water rights known in the Anglo-Saxon legal system.

³⁵ SOMLYÓDY (ed.): *Op. cit.* p 57; see furthermore VGT, pp 279-283.

Dr. TURKOVICS István, PhD
egyetemi tanársegéd
Miskolci Egyetem

Dr. István TURKOVICS
university assistant
University of Miskolc

translator: Orsolya RÓNAI

A jogalkalmazás nehézségei az energiajog területén

The difficulties of the application of energy law

Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

Ha energiajogról beszélünk, egy olyan jogterületet kell definiálnunk, amelynek joganyaga a polgári valamint a közigazgatási jog területét érinti. Jelen tanulmánynak az a célja, hogy az energia joggal kapcsolatos közigazgatási jogi jellegű jogalkalmazás kapcsán felmerülő, egyes alapvető problémák kerüljenek bemutatásra. A közigazgatásban általában a jogalkalmazás nem könnyű, az energiaszektorral kapcsolatos ügyekben azonban talán fokozottabban felmerül a helyes jogalkalmazás igénye. Nem kétséges, hogy a jelen társadalmak, szinte minden tagja használ valamiféle energiát (leginkább villamos, vagy hő energiát) tulajdonképpen kijelenthető, hogy jelenleg a társadalmak energiafüggőségben szenvednek. Ennek eredményeként az energiaszektorban történő hatósági jogalkalmazás szinte az egész társadalomra közvetlen hatást gyakorol, mégpedig meghatározó jelleggel (elég ha csak az energiaellátásra gondolunk). Éppen ezért a hatósági jogalkalmazás során fokozottan megjelenik a társadalom egészének az érdeke, ezáltal gyakorlatilag (mint fogyasztó) az egész társadalom az energiaszektor szereplővé válik.

When speaking about energy law, we have to define a very special field of law, because the energy law's features come from the field of civil law and administrative law. The aim of this paper is to show the difficulties of the application of energy law in the prospect of administrative law. The application of administrative law is not always simple, but in the energy sector the need of the proper application of law arises. There is no doubt, that some kind of energy is used (mostly electricity or heat energy) by almost all members of today's society, so basically it can be stated that societies are suffering from energy dependency. As a result, the application of administrative law in the energy sector directly affects the whole society. Therefore the social interests appear increasingly during the process, so as a consumer the whole society becomes an actor of the energy sector.

Általánosságban elmondható, hogy a közigazgatási hatósági jogalkalmazások jelentős hányadában nem elegendő egy szakma ismerete. A közigazgatás által megvalósított hatósági jogalkalmazói tevékenységek az élet szinte minden szegmensét érintik. Nyilvánvaló tehát, hogy önmagában a jogász, vagy igazgatási szakismeret általában nem elégséges a színvonalas jogalkalmazói tevékenységhez, szükség-

In general the knowledge of only one profession is insufficient during the application of administrative law. The application of administrative law affects all segments of life. It is clear that only legal knowledge or only administrative skills are not enough for a high quality of implementation, other professional knowledge is necessary (e.g. technical, social,

ges egyéb (műszaki, szociális, kereskedelmi, egészségügyi stb.) szakma ismerete is. Ha az energia jogot, mint a közigazgatási jog egyik szakterületét nézzük, megállapítható, hogy egy olyan jogterületről beszélünk, ahol a jogalkalmazás során több egymástól távol álló szakmához tartozó igény együttesen jelenik meg.

Az energia jog területét jellemezi egyrészt olyan sajátos műszaki követelmények megjelenése, amelyek az energia előállításától, a szállításán át a felhasználás fázisában is megjelennek. Az ide vonatkozó joganyag a műszaki igazgatás, és azon belül is leginkább az építésügy területén helyezkedik el.¹ Az energiajogot azonban nem csak a műszaki sajátosságok teszik mondhatni egyedivé, hanem az energiaágazat szereplőinek (termelő, kereskedő, szolgáltató stb.) egymás közötti viszonyai is.²

Persze mondhatjuk, hogy a probléma könnyen orvosolható, hiszen csak a megfelelő joganyagot kell megalkotni, a jogalkalmazásnak feladata csak a készen kapott anyag betartatására korlátozódik. Aki azonban csak egyszer is vett már a kezébe bármilyen vonatkozó jogszabályt az tudja, hogy ez bizony nem olyan egyszerű feladat. Egyrészt minden egyes konkrét esetre szóló jogszabály megalkotása lehetetlen. Erre a problémára kézenfekvő megoldásnak látszik a hatóságok diszkrecionális jogköre. Egy komolyabb energiajogot érintő ügy kapcsán ugyanakkor sokféle szempont megjelenik (környezetvédelmi, katasztrofavédelmi, vízügyi, gazdasági, honvédelmi, területgazdálkodási, fogyasztóvédelmi, nemzetközi jogi stb.) Gondolhatnánk, hogy erre is van megoldás, hiszen minden egyes szakma ismerője mérlegeljen a saját szakterületéhez kapcsolódó kérdésben, és a probléma megoldódik. Kérdés, lehetséges-e ennyiféle igény összehangolása?

Tehát az olyan jellegű ügyekben, amelyek az energiajog területét érintik, nehezíti a jogalkalmazást, hogy általában több szakma alapos ismeretét igényli a színvonalas szakmai munkavégzés. Emellett az eljáró szervek feladataként jelenik meg, hogy a különböző, gyakran más-más jogszabályokban megjelenő kívánalmaknak megfe-

merchant, medical ...etc.) to do so. If we look at energy law as a special field of administrative law, it can be stated that during the application of law different kinds of professional skills appear.

On the one hand, special technical features appear in this field of law, e.g. energy production, energy transport, energy use. We can find the relevant rules of law in the field of technical management, especially in the field of building affairs.¹ But not only has this feature made the energy law unique, but also the internal relationship between the actors of the energy sector.²

Surely we can say that in order to solve the problem it is only necessary to make the proper statute, so the applier only has to obey the rules. In reality these kinds of solutions are impossible, because if someone has ever held a related act in their hand, they know exactly that applying the law is not an easy thing to do. On the one hand, making a statute for every specific case is impossible. The discretionary power of the authorities would seem an obvious solution for this problem. At the same time, various points of views appear during a case related to a serious question of energy law (environmental, civil protection, water management, economic, national defence, land management, consumer protection, international law, etc.) We could think that there is an easy solution for these kinds of problems: if someone has the proper knowledge in her/his profession, the only thing to do is to think within the professional framework and the problem will be solved. So the only question is: Is it possible to harmonize so many different kinds of needs?

The application of law is difficult in cases related to energy law, because to apply the law in a high standard level it is necessary to know more professions' rules. In addition the competent bodies' task is to make a decision as desired. The administration tries to provide the need for special skills in different kinds of processes with a

elő döntést hozzanak. A közigazgatás a speciális szakismeret igényét azzal igyekszik biztosítani a különböző eljárásokban, hogy egy a szakágakhoz illeszkedő tagolt szervezetrendszer végzi a jogalkalmazói tevékenységet. Egy eljárásban tehát az adott szakmai igényeknek megfelelően több szerv együttesen jár el a jogszabályokban rögzített munkamegosztás szerint kijelölt eljáró szerv, vagy szakhatóság formájában.³ A speciális, például műszaki szakismeret tehát elvileg és általában a gyakorlatban adott. Emellett egy eljárás sem nélkülözhet megfelelő jogi szakértelmet, amely az esetek sajnos elég nagy hányadában már nem biztosított. A nem jogi jellegű szakismeret elsősorban az anyagi jogszabályok alkalmazásához szükséges, ahol például egy beadott műszaki dokumentum jogszabályoknak való megfelelése a vizsgálat tárgya. A hatósági jogalkalmazásban azonban minden egyes esetnek a gerincét az eljárásjogi szabályok képezik, ez viszont jogi szaktudást igényel. A jelen szabályozás mellett már annak eldöntése sem könnyű sok esetben, hogy melyik jogszabály előírásait kell alkalmazni.⁴ A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a hatósági jogalkalmazásban általában több jogszabályt kell együttesen alkalmazni, és az sem ritka, hogy az anyagi és eljárásjogi szabályok együttesen jelennek meg egy jogszabályon belül.⁵ A hatósági eljárásokkal szemben alapvető követelmény a gyorsaság, az ügyfél megfelelő tájékoztatása. Magától értetődik, hogy az előbb említett feltételek csak akkor érvényesülhetnek, ha egyértelműen meg tudjuk állapítani az ügyfél személyét. Ez sok esetben még a megfelelő jogi tudás birtokában sem könnyű feladat, különösen egy olyan összetett területen, mint az energiajog.⁶ Előfordul azonban olyan eset is, amikor a megfelelő jogász szakismeret hiánya képezi a hibás ügyféli minőség megállapításának az alapját, amely végeredményben az egész eljárást megalapozatlanná teszi.⁷

Az energiajog területéhez tartozó ügyekben gyakori, hogy több hatóság is részt vesz egy eljárásban, a különböző (társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi stb.) szempontok kielégítése okán. A tapasztalat szerint az a kisebbik baj, ha többen is hatáskörükbe tartozónak ítélik egyes szakmai kérdések eldöntését, amely eredményeként az ügy elhúzódik. Persze ez sem szerencsés, de általában kisebb hátrány

structured body system, which fits a special branch during the application of law. So in one process, different kinds of bodies operate according to the division of labour drawn up by the laws as a department or authority in order to meet the professional needs in any cases.³ The special knowledge, e.g. technical knowledge is given in the practice. In addition no processes can be done without any legal knowledge, but unfortunately it has not provided in a bigger percent of the cases yet. Primarily the non legal knowledge is sufficient for the application of substantive law, where e.g. the object of the examination is how much a submitted legal document meets with the statutes. However in the administrative law we can find the application of the procedural rules in every case, but this application needs legal knowledge. Nowadays beside this regulation system, it is hard to decide which law is required in a given case.⁴ The situation is further complicated by the need of applying laws together, and of course it is not uncommon that we can find the substantive and procedural rules together in one statute.⁵ The fundamental requirement against administrative procedures is the rapidity, providing adequate information for the clients. These requirements can be succeeded if we are able to determine clearly the identity of the client. Even if we have proper legal knowledge it is not an easy task to do, it is particularly true for a complicated field of law as the energy law.⁶ There are cases when the lack of legal knowledge causes the incorrect identification of the client, and this altogether causes an unsubstantiated proceeding.⁷

It is not rare in the field of energy law that different authorities participate in the proceedings in order to satisfy the different needs (social, economic, environmental ...etc.) of the society. The experience has shown that the smaller problem is that at the same time many authorities vindicate the given case to themselves claiming they have got the authority to make the right

származik belőle. A nagyobbik gond, ha senki nem tesz semmit, a mulasztás gyakran beláthatatlan következményekkel járhat. Világszintű kérdés a hatékony energiafelhasználás, amellyel kapcsolatban indult a közelmúlt talán legnagyobb hazai energiaprogramja, az úgynevezett Panelprogram, amely célja a hatékony energiafelhasználás elősegítése. A programmal kapcsolatosan a gazdaság, és a társadalom oldaláról is egyformán jelentkezett, a minél gyorsabb megvalósítás igénye. Ezek kiszolgálására jogszabályváltozás valósult meg, amely eredményeként, a panelházak hatékony energiafelhasználását elősegítő építőipari munkákat az engedélyköteles tevékenységek köréből kivonták.⁸ Ez a jogszabályváltozás természetesen nem azt jelentette, hogy a jogszabályi, elsősorban anyagi jogi előírásokat figyelmen kívül lehet hagyni. Az engedélyezési eljárások ellenőrzési célt is megvalósítanak, amely a változás következményeként azonban elmaradt. Ezek a monumentális méretű munkák gyakorlatilag hatósági kontroll nélkül lettek kivitelezve. Erre mutat rá egy sajnálatos, 'Miskolci paneltűz' néven elhíresült, eset. Az ilyen építőipari munkáknál az érintett hatóságok nem kísérték figyelemmel a kivitelezési tevékenységeket, hiszen a hatályos joganyag ezt *expressis verbis* nem mondta ki. Álláspontom szerint az érintett szervek hibásan értelmezték a jogszabályokat. Azzal ugyanis, hogy az adott tevékenységeket mentesítették az engedélyezés kötelezettsége alól, nem vették el a jogot (kötelezettséget) az adott hatóságoktól, hogy a tevékenységet ellenőrizzék. Tudomásom szerint az ellenőrzések utólagosan, a sajnálatos eset következményeként váltak gyakorlattá. Alappal feltételezhető, hogy a megfelelő jogi szaktudás birtokában elkerülhető lett volna az ismertetett mulasztás. Véleményem szerint pontosan a megfelelő jogi szakismeret birtokában ismerhették volna fel a „mulasztó” hatóságok, hogy a jogaikat és kötelezettségeiket az adott jogszabályváltozás hogyan érintette. Több olyan esetet is ismerek, amelyekben mind gazdasági, (értem ez alatt a megjelenő anyagi értéket) mind társadalmi (sok embert érintő) szempontból kiemelt jelentősége ellenére jogász nem vett részt. A magam részéről ezt azzal magyarázom, hogy a jogalkalmazói köztudatban még mindig az a felfogás él, hogy a közigazgatás eljárási szabályai viszonylag egyszerű-

decision. The result is a delay in the case. This is not fortunate too, but a minor disadvantage comes from this. The bigger problem is when no one do nothing, because the omission has unforeseen consequences. The efficient use of energy is a global issue; this is why the so-called Tenement House Program has been started in Hungary in order to develop the efficient energy use. The need of the quicker realization is emerged by both the society and the economy. To meet the needs a statutory change was made, and the result was the tenement house reconstruction work as a construction work was removed from the licensed activities.⁸ Naturally this change did not mean that we can ignore the substantive regulations. The authorizations procedures also realize a monitoring function, but this was missed as a result of the change. These kinds of monumental works were done without any authority control. A famous case points that: this is the so-called 'Miskolci paneltűz' (Fire in a tenement house in Miskolc). The authorities involved did not monitor the construction work, because the current statutes in force did say *expressis verbis* to do so. In my opinion the authorities involved misinterpreted the statutes. The explanation is simple, because when this construction work was removed from the licensed activities it is clear that they exempted the authority involved to license the activity, but it is important to see and to understand, that the removal did not affected the right (obligation) to monitor the activity. As I know the controls have become frequent since this case. It is reasonable to believe that this accident could have been avoided with the possession of proper legal knowledge. In my opinion if the authorities had possessed proper legal knowledge they would have understand the actual change in statutes how affected their legal rights and obligations. I know many cases, which have got crucial importance because of their social (involving many people) or economic (appearing property value) aspects and no jurist has participated in them. I think this is because of a public perception that in administrative cases there is no need of jurists because these kinds of cases or processes are simple, because the statutes are not difficult enough to need them to participate, so a public

ek. Úgy gondolom, hogy ez a hozzáállás az Áe. alkalmazásának idejéből maradt hátra.⁹ Kétségtelen, hogy az Áe. megalkotásában szerepet játszott a könnyen átlátható jogalkalmazás igénye, vagyis gyakorlatilag egy jogszabályt próbáltak megalkotni, amelyet elvileg a laikus ügyfelek is könnyedén alkalmazhatnak. A helyzet azonban megváltozott, új eljárási törvény lépett hatályba (Ket.), amely terjedelmét tekintve jóval bővebb, mint elődje.¹⁰ A terjedelmi változások mellett figyelemmel kell lennünk arra is, hogy az a jogszabályi környezet is jelentős változáson ment keresztül, amelyben az új törvényt alkalmazni kell.¹¹ Nem lehet kérdéses, hogy a megváltozott viszonyok mellett a megfelelő jogi szaktudás már nélkülözhetetlen.¹² A legtöbb hatósági eljárásban kardinális kérdés az ügyféli jogok védelme. Véleményem szerint ennek egyik legfontosabb garanciája az ügyfél megfelelő tájékoztatása. Persze kérdésként merül fel, hogy az említett garancia megvalósulhat-e egy olyan eljárásban, amelyben jogi szakismerettel rendelkező személy nem vesz részt. Az igazság az, hogy ritkán találkoztam olyan ügyekkel a hatósági jogalkalmazásban, amelyekben az ügyfél megfelelő tájékoztatása maradéktalanul megvalósult volna.¹³ Az előzőekben leírtak alapján úgy gondolom, hogy sikerült arra rávilágítanom, hogy milyen körülményeknek köszönhető, hogy a jogalkalmazás a közigazgatásban, és azon belül az energiajog területén nehézségekkel küzd. A terjedelmi korlátok miatt ehelyütt csak példálózó jelleggel, néhány tipikusnak mondható körülményt ismertetek. Nem titkolt célja ennek a tanulmánynak a címben megjelöltek igazolásán túl, hogy felhívja a figyelmet arra a tendenciára is, amely a közigazgatás egészében sajnos jellemző. Egy ilyen bonyolult jogalkalmazó tevékenységet ugyanis hatékonyan álláspontom szerint csak jól összehangolt munkával lehet megvalósítani. Mégpedig oly módon, hogy minden érintett szakma képviselője, a megfelelő mértékben részt vesz az eljárásban. A tanulmánynak nem célja, hogy bárkit is kritikával illessen, de a gyakorlati eredmények a fentebb tett megállapításokat igazolják. A cél sokkal inkább az arra való felhívás, hogy a jogalkalmazói tevékenységet érintő szervezői munkán van még mit csiszolni, hiszen a megoldás kulcsa véleményem szerint ezen a területen keresendő.

servant can solve these problems, can make the right decision. In my opinion this attitude was came from the act Áe.⁹ It is evident that with creating the Áe. there was a need of a transparent application of law, so the legislator tried to make only one statue, which could be applied by the laic clients. But the situation has been changed since then; a new Procedural Act has come into force (Ket.), which is more detailed than its predecessor.¹⁰ Beside the changes in length it is important to mention that the regulatory environment has also changed, where the new Act has to be applied.¹¹ It is evident that a proper legal knowledge is indispensable with these changes in life situations.¹² In most administrative procedures a cardinal issue is the protection of the clients' rights. In my opinion the most important solution is to inform properly the clients. Basically the biggest question is that the proper information can be realized with non legal professional. The truth is that I have rarely met cases where the clients were informed properly.¹³ As I described above I think I could highlight the biggest problems, which have caused the difficulties of the application of law, particularly in the field of energy law. Because of the length limits I only mentioned the most important cases and I gave a list of the problems. The aim of this essay is firstly to prove the given problem in the title and secondly to draw attention to the unfortunate tendency in the application of administrative law. In my opinion to realize an effective application of law is to coordinate the different kinds of activities during its process. So that the representatives of the involved professions have to be participated sufficiently in the process. There is no aim to criticize anyone, but the practical results have justified it. Instead the aim is to draw the attention to the work of the organization, because as I think the solution has to be found in the field of the organization.

Lábjegyzet

Footnotes

- ¹ KILÉNYI Géza (szerk.): *A közigazgatási jog nagy kézikönyve*. Budapest, 2008, Complex Kiadó, 1083. p. (3641) – Sajátos építményfajták.
- ² Lásd FAZEKAS Orsolya: *A villamos-energia szektor működése és szabályozása I.* Budapest, 2010, Complex Kiadó.
- ³ Ilyen építésügyi hatósági jogkört megállapító jogszabályok például: 343/2006. (XII.6.) Korm. rendelet az építésügyi építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről; 53/2012. (III.28.) Korm. rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó egyes sajátos építményekre vonatkozó építésügyi hatósági eljárások szabályairól.
- ⁴ Lásd PAULOVIKCS Anita: *Az általános és különös eljárási szabályok a közigazgatásban*. Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó.
- ⁵ Az 1997. évi. LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről (Étv.) pl.: 53/A. § (1) bek.; 53/C. § (2) bek.
- ⁶ MOLNÁR-BÍRÓ György: A Legfelsőbb bíróság ítélete a piactörvény tárgyú közigazgatási perekben érvényesülő keresetösségi jogról. *JeMa*, 2011/3, 49-54. p.
- ⁷ Lásd TANTÓ Csilla: Az ügyféli státusz problémája egyes speciális ügyekben – Fókuszban a miskolci paneltűz esete. In: BARABÁS Gergely (szerk.): *Közigazgatási eljárásjog – A tananyagot túl*. Közigazgatási Jogi Tudományos Diákkörök Országos Konferenciája, 2011. november 11., ELTE-ÁJK; forrás (2012.09.03.): *www*.
- ⁸ TANTÓ: Op. cit.
- ⁹ 1981. évi I. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegről (Áe.).
- ¹⁰ 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (Ket.) a törvény a tanulmány írásának idején 176.§-ból áll, az Áe. a módosítások ellenére sem érte el a százat.
- ¹¹ Mára például minden joganyaggal és jogalkalmazói tevékenységgel szemben követelmény a közösségi jognak való megfelelés.
- ¹² KOVÁCS András: *A közigazgatási hatósági eljárás új szabályozásáról szóló törvény, és a különös eljárási szabályok viszonyrendszere*. Kézirat, 2005, 26. p.
- ¹³ TURKOVICS István: *A közigazgatási eljárásjog jogorvoslati rendszere Magyarországon*. PhD értekezés,

- ¹ KILÉNYI Géza (ed.): *A közigazgatási jog nagy kézikönyve*. Budapest, 2008, Complex Kiadó, p 1083 (3641) – Special buildings.
- ² See FAZEKAS Orsolya: *A villamos-energia szektor működése és szabályozása I.* Budapest, 2010, Complex Kiadó.
- ³ Laws, which lay down building authority's powers are: governmental decree No. 343/2006 (XII.6.) on assignment building authorities and their operating conditions; governmental decree 53/2012 (III.28.) on special rules of particular structures in the processes of building affairs in power of the mining authority.
- ⁴ See PAULOVIKCS Anita: *Az általános és különös eljárási szabályok a közigazgatásban*. Miskolc, 2003, Bíbor Kiadó.
- ⁵ The Act LXXVIII of 1997 on the formation and protection of the built environment (Étv.). E.g.: § 53/A (1); § 53/C (2).
- ⁶ MOLNÁR-BÍRÓ György: A Legfelsőbb bíróság ítélete a piactörvény tárgyú közigazgatási perekben érvényesülő keresetösségi jogról. *JeMa*, 2011/3, pp 49-54.
- ⁷ See TANTÓ Csilla: Az ügyféli státusz problémája egyes speciális ügyekben – Fókuszban a miskolci paneltűz esete. In: BARABÁS Gergely (ed.): *Közigazgatási eljárásjog – A tananyagot túl*. Közigazgatási Jogi Tudományos Diákkörök Országos Konferenciája, 11 November 2011, ELTE-ÁJK; source (03.09.2012): *www*.
- ⁸ TANTÓ: Op. cit.
- ⁹ The Act I of 1981 on the Administrative Procedures' general rules modified and consolidated version of the 4th Act in 1957.
- ¹⁰ The Act CXL of 2004 on the Administrative Procedures' and Public Services' general rules (Ket.).
- ¹¹ Nowadays the newest requirement against the legislature and application of law to be harmonized with the EU law.
- ¹² KOVÁCS András: *A közigazgatási hatósági eljárás új szabályozásáról szóló törvény, és a különös eljárási szabályok viszonyrendszere*. Manuscript, 2005, p 26.
- ¹³ TURKOVICS István: *A közigazgatási eljárásjog jogorvoslati rendszere Magyarországon*. PhD dissertation, Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, annex 4, pp 250-264.

Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, 4. melléklet, 250-264. p.

